

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРОЕКТ

„Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в община Болярово”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ №13-13-43/29.10.2013г., по „Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

ДЕЙНОСТ 2

РАЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА (ОПР) БОЛЯРОВО 2014-2020 НА БАЗА РАЗРАБОТЕНАТА ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ЯМБОЛ ЗА СЪЩИЯ ПЕРИОД И ПРОГРАМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОПР БОЛЯРОВО 2014-2020

 ОБЩИНА БОЛЯРОВО	Възложител: ОБЩИНА БОЛЯРОВО http://www.bolyarovo.eu/
	Изпълнител: РЕГИОПЛАН ЕООД www.regioplan.biz
	Версия 1.0/ Дата 25.04.2014

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОБЩНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОЛЯРОВО 2014-2020 /ПРОЕКТ/

Документ			Преглед/Одобрение	
Версия	Дата	Статус	Дата	Статус
1.0	25.04.2014	Проект	25.04.2014	Проект

КОНТАКТИ

Възложител: Община Болярово, Р. България
 Организация: Община Болярово
 Законен представител: Христо Христов - Кмет
 Адрес: гр. Болярово, ул. Димитър Благоев №7
 web <http://bolyarovo.eu/>

Изпълнител: Региоплан ЕООД
 Организация: Региоплан ЕООД
 Законен представител: д-р Косъо Стойчев
 Адрес: София, бул. Александър Малинов №91, офис 102
 web www.regioplan.biz

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

БФП	Безвъзмездна финансова помощ
ГИС	Географска информационна система
ДБФП	Договор за безвъзмездна финансова помощ
ЕЕ	Енергийна ефективност
ЕС	Европейски съюз
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗОП	Закон за обществените поръчки
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ЗКАИИП	Закон за Камарите на арх. и инж. в инвестиционното проектиране
ЗОС	Закон за общинската собственост
ЗПЧП	Закон за публично-частното партньорство
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МИП	Министерство на инвестиционното проектиране
МОПТ	Масов обществен пътнически транспорт
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МОН	Министерство на образованието и науката
МП	Министерство на правосъдието
МРР	Министерство на регионалното развитие
МСП	Малки и средни предприятия
МТС	Министерство на транспорта и съобщенията
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОПИП	Оперативна програма „Иновации и предприемачество”
ОПНОИР	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж”
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда”
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма „Регионално развитие” 2007-2013/ Оперативна програма „Региони в растеж” 2014-2020 г.
ПР на ОПР	Програма за реализация на Общинския план за развитие
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОУП	Общ устройствен план
ПУП	Подробен устройствен план
ПЧП	Публично-частно партньорство
РИОСВ	Регионална инспекция по околна среда и води
СГО	Структури на гражданското общество
СКФ	Структурни и Кохезионен фонд
ТП	Техническа помощ
УО	Управляващ орган
ФЛАГ	Фонд за органите на местното самоуправление в България - ФЛАГ ЕАД
ЮИРН	Югоизточен район от ниво 2

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СПИСЪК НА ЕКСПЕРТЕН ЕКИП НА ИЗПЪЛНИТЕЛЯ

КЛЮЧОВИ ЕКСПЕРТИ	
д-р Косъо СТОЙЧЕВ	Ръководител на експертния екип
Васил ЗАРКОВ	Експерт „Стратегическо планиране и икономически анализи“
д-р Биляна БОРИСОВА	Експерт „Екология и околна среда“
арх. Камен ГАНЧЕВ	Експерт „Устройство на територията“
Любомир ФИЛИПОВ	Експерт „Географски информационни системи“
НЕКЛЮЧОВИ ЕКСПЕРТИ	
Миглена Клисарова	Експерт „Стратегическо планиране и анализи“

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

СЪДЪРЖАНИЕ

КОНТАКТИ	2
СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА	3
СПИСЪК НА ЕКСПЕРТЕН ЕКИП НА ИЗПЪЛНИТЕЛЯ	4
ВЪВЕДЕНИЕ	9
1 АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОЛЯРОВО.....	16
1.1 Обща характеристика и профил на община Болярово	16
1.2 Обща природно-географска характеристика по компоненти.....	18
1.2.1 Морфоложки и литогенни особености	18
1.2.2 Полезни изкопаеми.....	19
1.2.3 Климат и климатични ресурси.....	19
1.2.3.1 Агроклиматични ресурси	22
1.2.3.2 Потенциал за използване на ВЕИ	23
Плътност на енергийния поток на вятъра по зони, Източник: МИЕ 2012	25
1.2.4 Води и водни ресурси	25
1.2.5 Почвени ресурси	27
1.2.6 Биологично разнообразие и горски ресурси.....	29
1.2.7 Елементи на националната екологична мрежа - Защитени природни територии и защитени зони по НАТУРА 2000;.....	29
1.2.8 Изводи за целите на SWOT анализа въз основа на природно-географската характеристика:.....	30
1.3 Състояние на местната икономика.....	33
1.3.1 Обща характеристика на икономическото развитие на общината – основни показатели	33
1.3.2 Структура на общинската икономика по икономически сектори	35
1.3.2.1 Първичен сектор.....	35
1.3.2.1.1 Земеделие.....	37
1.3.2.1.2 Ловно стопанство и риболов	40
1.3.2.1.3 Горско стопанство.....	40
1.3.2.2 Вторичен сектор	41
1.3.2.3 Третичен сектор.....	43
1.3.2.4 Възможности за развитие на туризма в община Болярово	44

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.3.2.5	Място на община Болярово в икономиката на област Ямбол	47
1.3.2.6	Основни изводи за икономическото развитие на община Болярово	47
1.4	Развитие на социалната сфера и човешките ресурси	49
1.4.1	Демографска характеристика - състояние и тенденции	49
1.4.1.1	Брой и гъстота на населението	49
1.4.1.2	Раждаемост и смъртност на населението	54
1.4.1.3	Естествен и механичен прираст на населението	57
1.4.1.4	Полово-възрастова структура на населението	59
1.4.1.5	Етническа и конфесионална структура на населението	64
1.4.1.6	Образователна структура на населението	66
1.4.1.7	Основни изводи за демографската ситуация в община Болярово.....	67
1.4.2	Пазар на труда и доходи на населението	69
1.4.2.1	Икономическа активност на населението.....	69
1.4.2.2	Заетост и безработица на населението	72
1.4.2.3	Доходи на населението	76
1.4.2.4	Основни изводи	76
1.4.3	Здравеопазване – обща характеристика.....	76
1.4.3.1	Структурна организация на здравеопазването	77
1.4.3.2	Пространствена организация на здравеопазването.....	77
1.4.3.3	Основни изводи	78
1.4.4	Социални услуги – обща характеристика.....	79
1.4.4.1	Структурна организация на социалните услуги	80
1.4.4.2	Пространствена организация на социалните услуги	81
1.4.4.3	Основни изводи	82
1.4.4.4	Образование – обща характеристика	82
1.4.4.4.1	Структурна организация на образованието	83
1.4.4.4.2	Пространствена организация на образованието.....	85
1.4.4.4.3	Основни изводи	85
1.4.4.5	Култура – обща характеристика	86
1.4.4.5.1	Структурна организация на културните услуги/дейности	86
1.4.4.5.2	Пространствена организация на културните услуги/дейности	87

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.4.4.5.3	Основни изводи	88
1.5	Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	89
1.5.1	Транспортна инфраструктура	89
1.5.1.1	Пътна мрежа	89
1.5.1.2	Железопътна мрежа	90
1.5.1.3	Основни изводи за състоянието на транспортната инфраструктура в община Болярово	91
1.5.2	Енергийна инфраструктура	91
1.5.2.1	Електроснабдяване	91
1.5.2.2	Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност	91
1.5.3	Водостопанска инфраструктура	92
1.5.3.1	Водоизточници и водохващания	92
1.5.3.2	Пренос и пречистване на води	93
1.5.3.3	Водоснабдяване и канализация	93
1.5.3.4	Основни изводи за състоянието на водостопанската инфраструктура в община Болярово	95
1.5.4	Телекомуникации	96
1.5.4.1	Информационно общество	96
1.5.4.2	Основни изводи за развитието на телекомуникациите в община Болярово	97
1.6	Екологично състояние и рискове	97
1.6.1	Съвременни и унаследени проблеми от екологичен характер. Източници на замърсяване	97
1.6.2	Анализ на състоянието на компонентите на околната среда	98
1.6.2.1	Атмосферен въздух	98
1.6.2.2	Повърхностни и подземни води	98
1.6.2.3	Земи и почви	100
1.6.2.4	Биоразнообразие и защитени територии	101
1.6.2.5	Зелени площи	102
1.6.3	Анализ на факторите на въздействие	103
1.6.3.1	Отпадъци. Управление на отпадъците	103
1.6.3.2	Акустична среда	104
1.6.3.3	Природна и техногенна радиоактивност	104
1.6.4	Мерки и мероприятия, свързани с опазване на околната среда	105

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.6.5	Изводи за целите на SWOT анализа въз основа анализа на екологично състояние на територията на общината:.....	106
1.7	Териториално развитие.....	107
1.8	Административен капацитет	111
1.9	SWOT анализ	113
2	ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОЛЯРОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 г.	116
2.1	Предпоставки за формулиране на стратегическата рамка за развитие	116
2.2	Визия, цели и приоритети за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г.	119
2.3	ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА – Вж. Приложения.....	143
3	ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА.....	144
3.1	Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа на територията на област Ямбол.....	145
4	НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА	149
4.1	Органи за наблюдение и контрол на изпълнението на Общинския план за развитие	149
4.2	Индикатори за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020 151	
4.2.1	Система от индикатори	154
4.3	Източници на информация за извършване на наблюдение	158
4.4	Система за събиране и докладване на мониторингова информация	160
4.4.1	Процедури за мониторинг.....	160
5	ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	161
5.1	Партньорството - елемент на социалния капитал в местното самоуправление	161
5.1.1	Същност на партньорството	162
5.1.2	Модели за партньорство с частния сектор	163
5.1.3	Определяне на подходящите партньори	166
5.1.4	Необходимост от правила	167
5.1.5	Планиране на партньорството	168
5.1.6	Работна група за мониторинг и контрол на ОПР на община Болярово 2014-2020	170
5.1.7	Функции на Работната група по мониторинг и контрол.....	171
5.1.8	Годишни доклади по изпълнението на Общинския план за развитие	172
5.2	Публичност и прозрачност на изпълнението на Общинския план за развитие 2014-2020	173
6	ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ - Виж раздел приложения	175

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ВЪВЕДЕНИЕ

Този документ е създаден в рамките на проект: „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики в Община Болярово”, финансиран по Договор за безвъзмездна финансова помощ № 13-13-43 от 29.10.2013 г., по Оперативна програма „Административен капацитет” 2007 – 2013., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.”

Настоящият „Общински план за развитие на община Болярово 2014-2020” е разработен в изпълнение на Договор от 10.01.2014г. между Община Болярово и „РЕГИОПЛАН“ ЕООД, Дейност 2 “Разработване на Общински план за развитие на община (ОПР) Болярово 2014-2020г. на база разработената Областна стратегия за развитие на Област Ямбол за същия период и Програма за управление на ОПР Болярово 2014-2020 г”.

Общинският план за развитие 2014 - 2020г. на Община Болярово (ОПР) е основен документ за стратегическо регионално развитие на местно ниво. Планът има за задача да определи целите и приоритетите за устойчиво и интегрирано социално-икономическо развитие на Общината, които трябва да бъдат постигнати през следващия седемгодишен планов период. Стратегическата рамка на ОПР се базира на съществуващия потенциал на Община Болярово, на нейните вътрешни предимства, определени чрез анализ на настоящото състояние, оценката на перспективите за развитие и широко обществено консултиране. Не на последно място, съобразно профила на общината, планът отразява политиките, залегнали в действащите европейски, национални, регионални и областни стратегически документи имащи пряко или косвено отношение към регионалното развитие.

Общинският план на Болярово е конкретен оперативен документ, обединяващ целите и подходите за тяхното реализиране при задължително съответствие с Областната стратегия за развитие на област Ямбол.

Успешното постигане на основната цел зависи от приложените методи за интегрирано планиране на развитието, които осигуряват координация между секторите на икономиката и да спомагат за постигане на по-добра социална, икономическа и екологична ефективност.

При разработването на ОПР са изтъкнати вътрешните предимства на Община Болярово, направен е задълбочен анализ на социално-икономическата ситуация, очертани са конкретните проблеми, на чиято база са определени стратегическите и специфични цели за развитие на Община Болярово. Тяхната

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

реализация ще допринесе за постигане на поставените цели на по-горните нива на стратегическо планиране – областно, регионално, национално. В процеса на разработка бяха проведени срещи с кметовете и гражданите на всички населени места от общината, което спомогна за изясняването на местните потребности и главните проблеми.

Стратегическо развитие на Европейско ниво за периода 2014-2020 - основни документи

Стратегия Европа 2020. Новата Стратегия на Европейския Съюз „Европа 2020“, приета през 2010 г., налага подобряване на координацията и обвързването на различни политики и национални стратегии, включително на политиката и стратегиите за балансирано и устойчиво регионално развитие в рамките на Европейския съюз, с цел постигане на три подсилващи се взаимно приоритета:

- интелигентен растеж: изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- устойчив растеж: насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;
- приобщаващ растеж: стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване.

По всяка приоритетна тема ЕК предлага седем водещи инициативи за стимулиране на напредъка, разпределени така:

Интелигентен растеж

- Програма в областта на цифровите технологии за Европа
- Съюз за иновации
- Младешта в действие

Устойчив растеж

- Европа за ефективно използване на ресурсите
- Индустиална политика за ерата на глобализацията

Приобщаващ растеж

- Програма за нови умения и работни места
- Европейска платформа срещу бедността

Интелигентен растеж

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“ — има за цел да ускори развитието на високоскоростен достъп до интернет и да извлече ползи от наличието на единен цифров пазар за домакинствата и формите;
- „Съюз за иновации“ — има за цел да подобри рамковите условия и достъпа до финансиране за научноизследователска дейност и иновации, за да гарантира превръщането на иновативните идеи в нови продукти и услуги, които създават растеж и работни места;
- „Младежта в действие“ — има за цел да подобри постиженията на образователните системи и да улесни навлизането на млади хора на пазара на труда;

Устойчив растеж

- „Европа за ефективно използване на ресурсите“ — има за цел да премахне връзката между икономическия растеж и използваните ресурси, да подкрепи преминаването към нисковъглеродна икономика, да увеличи приложението на възобновяеми енергийни източници, да модернизира нашия транспортен сектор и да стимулира енергийната ефективност;
- „Индустриална политика за ерата на глобализацията“ — има за цел да подобри бизнес средата, по-специално за МСП, и да подкрепи развитието на силна и устойчива индустриална основа, позволяваща конкурентоспособност в световен план;

Приобщаващ растеж

- „Програма за нови умения и работни места“ — има за цел да модернизира пазарите на труда и да направи гражданите по-способни, като развива техните умения през целия им живот с цел да повиши участието в трудовия живот и постигне по-добро съгласуване между предлагането и търсенето на труд, в това число чрез трудова мобилност;
- „Европейска платформа срещу бедността“ — има за цел да гарантира социално и териториално сближаване, така че ползите от растежа и работните места да са споделени в голяма степен и хората, живеещи в условията на бедност и социално изключване, да имат възможност да живеят достоен живот и да представляват активна част от обществото.

Тези седем водещи инициативи ще породят ангажименти както за ЕС, така и за държавите-членки, което налага тяхната териториална проекция в рамките на община Болярово.

Стратегическо развитие на национално ниво - основни документи

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

При разработването на Общинския план за развитие са взети предвид предвижданията на следните документи за стратегическо развитие на национално ниво.

Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.), изготвена в изпълнение на стратегия „Европа 2020” в съответствие с новия инструмент за по-добра координация на икономическите политики в рамките на Европейския съюз, т. нар. „Европейски семестър”. Предложените в Националната програма за реформи (2011-2015 г.) мерки на икономическата политика са насочени към преодоляване на съществуващите предизвикателства пред растежа и достигане на националните цели в изпълнение на стратегия "Европа 2020". Програмата формулира и националните цели в отговор на заложените целеви индикатори в Стратегия Европа 2020.

Националната програма за развитие България 2020 - рамков дългосрочен документ, който въз основа на анализ на ситуацията в държавата и тенденциите за развитие, определя визията и общите дългосрочни цели на националните политики за период от 10 години за всички сектори на държавното управление. Този документ е успешен опит за интегриране на секторните политики и териториалните им измерения.

Национална стратегия за регионално развитие - 2012-2022 г. ОПР Болярово ще бъде съобразен с основните принципи на интегрираното развитие и подобряване на селищната среда, заложен в стратегията и насочени към възстановяване и обновяване на градските райони и селищата, повишаване на конкурентоспособността на селищата, укрепване на взаимовръзката населено място-регион и подобряване на социално-икономическата интеграция.

Национална стратегия за околната среда - 2005-2014 г. Цялостната визия и стратегическите цели за развитие на ОПР Болярово, групите проекти в плана, ще бъдат в съответствие с основната цел на този документ - подобряване качеството на живот на населението чрез осигуряване на здравословна и чиста околна среда и съхраняване на природното наследство на основата на устойчивото управление на околната среда.

Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. – ОПР на община Болярово ще създаде онези предпоставки за желаното развитие на селищата и територията, което ще съответства на предвидените в НКПР роли за тази част на страната, подкрепящо развитието на съседните общини с по-високо ниво услуги. Чрез ОПР на община Болярово ще се реализират пространствени синергични ефекти, които да се стимулират развитието и на областния център гр. Ямбол, обвързан с общината в

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

концепцията за пространствено развитие на община Болярово като модел на умерено полицентрично развитие на областно ниво.

Национална стратегия за осигуряване на равни възможности на хората с увреждания - 2008-2015 г. Целите на стратегията ще получат реализация чрез предвидените в ОПР Болярово действия за адаптиране на селищната среда към нуждите на хората с увреждания, които ще намерят приложение като задължителен елемент за достъпност във всички групи проекти.

Национална стратегия за борба с бедността и социалната изолация. ОПР Болярово ще съдейства за постигане на целите на стратегията за социална интеграция на определени целеви групи чрез създаване на условия за достъп до заетост и до ресурси, вкл. и посредством проекти от типа „меки мерки“ за обучение и преквалификация, за мотивация и социална адаптация.

Национална жилищна стратегия на Република България и Национална програма за обновяване на жилищните сгради в Република България. С планиране на интервенции в жилищните сгради ще се допринесе за реализиране на техните цели чрез създаване на устойчива среда на обитаване и обновяване на жилищни сгради, подобряване на експлоатационните им качества, свързани с енергийната ефективност.

Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България (2009-2013) и Стратегически план за развитие на културния туризъм в България. Съответствието произтича от бъдещото значение на туризма за социално-икономическия статус на община Болярово за неговото стимулиране, чрез подобряване на условията и инфраструктурата. ОПР Болярово 2014-2020 ще възобнови комуникацията за културните и социални ценности на общината, ще поощри разработването на проекти за интегрирана консервация, адаптация и социализация на съхраненото недвижимо културно наследство в землищата от населените места.

Вече разработените и одобрени стратегически документи на регионално ниво, също ще играят важна роля при определяне на стратегията на ОПР Болярово:

Регионалният план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 2014-2020 г. Координирането на целите и приоритетите на ОПР Болярово с тези на РПР на ЮИР от ниво 2 ще допринесе за постигането на целите и на двата документа и ще допълни ефекта от реализацията на мерките, предвидени в плана.

На областно ниво ОПР Болярово се съподчинява на *Областна стратегия за развитие на Област Ямбол 2014-2020 г.* Тя определя насоките за развитие на съставните общини и на главните им градски центрове.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

На Общинско ниво най-важните документи, чиито конкретни предложения ОПР Болярово ще отчита, за да балансира развитието на населените места от общината с това на областния център са:

Общ устройствен план на община Болярово – определящ основните насоки на устойчивото устройствено развитие на община Болярово и благоустрояване по отношение на населените места и проектите за реализация, намиращи с техните землища. Община Болярово е в процес на разработка на задание на изготвяне на ОУП на общината през настоящия планов период.

Подробни устройствени планове, одобрени и/или в процедура, от които най-важни ще са онези, които ще се отнасят до проектите за реализация, предвидени в ОПР Болярово 2014-2020г.

Структура на Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020г.

Общинският план за развитие на община Болярово е структуриран спрямо разпоредбите на чл. 13 от Закона за регионалното развитие (ЗРР). Включените необходими елементи разкриват състоянието и актуалната ситуация в обществото и икономиката, предвидената стратегия за развитие до 2020 и начините за нейното реализиране, включително конкретни проекти. Всеки един от дяловете на ОПР е разработен според изискванията и Методическите указания за разработване на общински планове за развитие за периода 2014 – 2020 г. на Министерството на регионалното развитие (МРР) и Техническата спецификация.

Общинският план обединява следните основни части – анализ, оценка, стратегическа и финансово-индикативна част, набор от инструменти за реализация, наблюдение и актуализация на Плана.

Общата структура е организирана в следните осем раздела:

1. Анализ на икономическото и социалното развитие на общината;
2. Целите и приоритетите за развитие на общината за определен период;
3. Индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на плана;
4. Индикаторите за наблюдението и оценката на плана;
5. Необходимите действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана;
6. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност;
7. Програма за реализация на общинския план за развитие, с която се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и звената за изпълнение на проектите;
8. Предварителната оценка на плана.

Европейски съюз

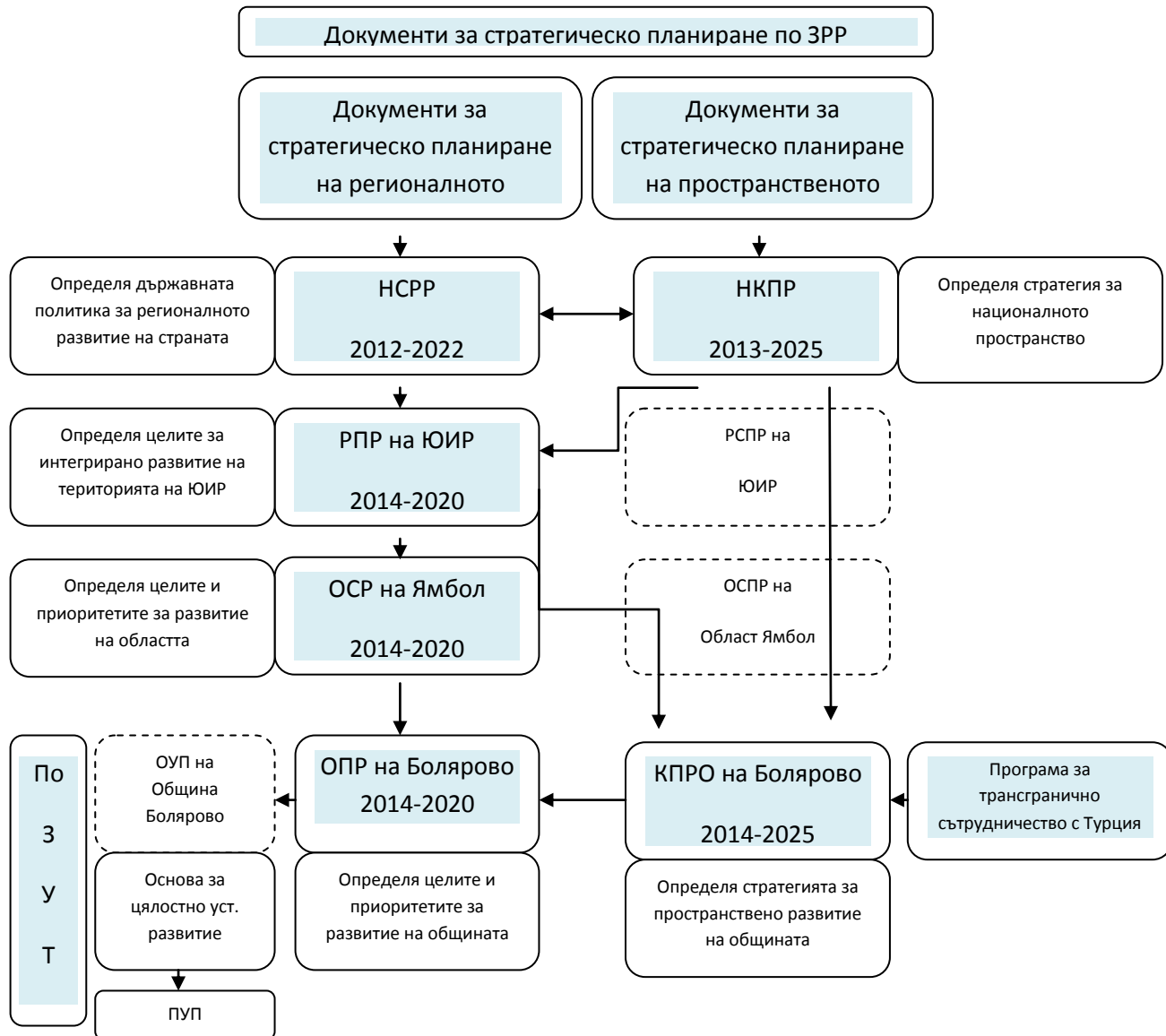

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 1. Взаимовръзка между ОПР Болярово 2014-2020 със документите за стратегическо планиране по ЗРР, устройство на територията по ЗУТ и трансгранично развитие

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1 АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОЛЯРОВО

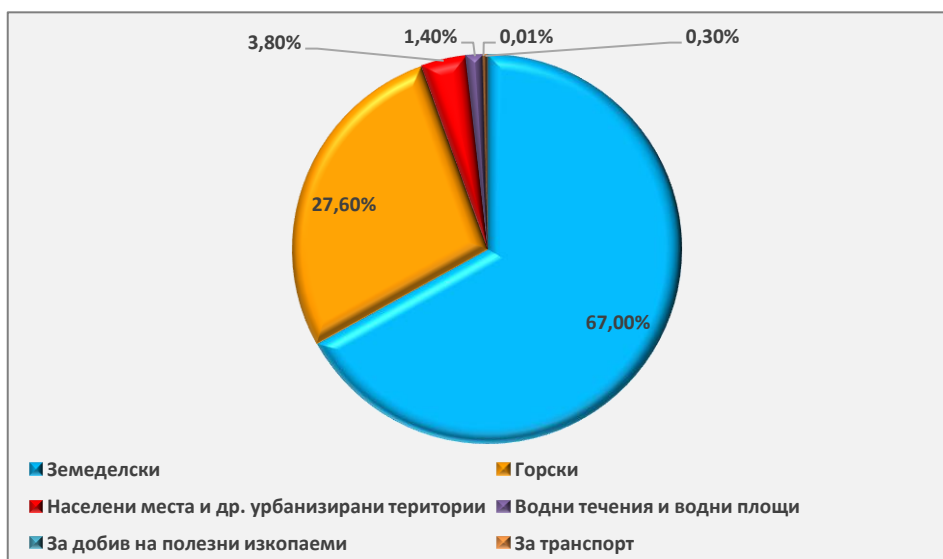
1.1 Обща характеристика и профил на община Болярово

Община Болярово е разположена в Югоизточна България, в административния обхват на Югоизточния район от ниво 2 /NUTS II/, административна област Ямбол /NUTS III/, а самата община отговаря на европейската класификация LAU 1.

Община Болярово заема площ от 667,9 км², равняващи се на 19,9% от територията на област Ямбол и 3,4% от тази на Югоизточния район от ниво 2. Общината заема предпоследно място по разглеждания показател /след община Ямбол/ сред петте общини, попадащи в териториалния обхват на областта.

На север община Болярово граничи с община Стралджа /област Ямбол/, на изток - с община Средец /област Бургас/, в южна посока границата съвпада с държавната граница на Р. България с Република Турция. В посока запад-северозапад общината граничи с община Елхово /област Ямбол/.

По данни на НСИ, най-голям дял от площта на общината - 67% /447 149 дка/ заемат земеделските територии, следвани от горските - 27,6%, равняващи се на 184 502 дка. На последно място по площ се нареждат териториите за добив на полезни изкопаеми - 0,01% /74 дка/ и за транспорт - 0,3% /1 812 дка/.

Фигура 2. Баланс на територията на община Болярово към 31.12.2000 г. /територия по фонд, %/
По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Към териториалния обхват на общината се включват 20 населени места, от които 1 град - общинският център гр. Болярово и 19 села. Според данните от последното преброяване на населението в страната, към 01.02.2011 г. в община Болярово живеят 4 160 д., от които 1 231 д. /29,6%/ в гр. Болярово и 2 929 д. /70,4%/ в останалите 19 селища от общината.

Според последните налични статистически данни за демографските процеси в Р. България, към 31.12.2013 г. населението на общината възлиза на 3 938 д., които формират 3,1% от населението на област Ямбол.

Общинският център гр. Болярово се намира на 357 км от столичния град София, на 227 км от гр. Пловдив, на 71 км от Бургас, и на 56 км от областния център гр. Ямбол. В международен план гр. Болярово отстои на 93 км от Одрин и на 325 км от Истанбул. Географското местоположение на общината в югоизточната част на страната и в южната на област Ямбол, предопределя близостта на общинския център до най-голямото пристанище в страната - Пристанище Бургас /74 км/ и до разположеният в община Елхово ГКПП Лесово /47 км/, който свързва територията на Р. България с тази на Р. Турция.

Относителното периферно географско положение на Общината обуславя изолацията на тази територия от осите на развитие в България и Турция с най-активна стопанска и друга антропогенна дейност. Граничният характер на южната ѝ част се характеризира с относителна затвореност, резултат от високата степен на изолация и междудържавно противостоене за период от над половин век. На съвременния етап от развитие, принадлежността на Общината към Югоизточния район и контактните гранични зони – междуобластна и международна създават предпоставки за по-ефективно развитие на сътрудничеството, което следва да бъде подпомогнато от обоснована и ресурсно осигурена инфраструктурна и главно транспортна и стопанска политика. Допълнителните предимства на територията се свързват с обстоятелството, че изолацията от активна антропогенизация е способствало запазването на естествения характер на природните системи и на съвременният етап Общината разполага с богат природен капитал.

През територията на общината преминават важни транспортни артерии с национално и регионално значение – връзката Бургас - Средец - Болярово - Елхово с разклонения за Тополовград, Ямбол (и през Ямбол за градовете Сливен и Стара Загора). Пътят през с. Стефан Караджово за с. Каменец и гр. Ямбол осигурява пряка връзка на Общината с автомагистрала "Тракия". Очаква се той да окаже положително влияние върху развитието на селата, разположени в северната част – с. Камен връх и с. Денница. На този етап обаче, „бързата връзка“ с АМ Тракия е през трасето Елхово-Ямбол. Южната

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

граница с Турция е относително “затворена”, защото няма изграден граничен преход (пункт). В тази връзка е целесъобразно активизиране на сътрудничеството с община Елхово, на чиято територия функционира ГКПП Лесово-Хамзабейли, както и бъдещото разкриване на нов ГКПП на територията на общината.

1.2 Обща природно-географска характеристика по компоненти

Територията на община Болярово обхваща части от Тунджанската хълмиста земя, южните хълмисти повърхнини на Бакаджиците, северните Странджански ридове и източните разклонения на Дервентските възвишения. Релефът е предимно хълмист с нарастване на надморската височина от север на юг. Отводнява се от Тунджанските притоци Поповска река и Араплийска река, и частично от черноморския приток Средецка река. Централните сектори са заети от обработваеми земи, а върху хълмистите територии на юг и на север нараства присъствието на естествени широколистни гори и пасища.

1.2.1 Морфоложки и литогенни особености

Територията формира принадлежност към Сакаро-странджанската част на Преходната планинско-котловинна зона от морфографската подялба на страната. Релефът е предимно хълмист (200-500 м н.в.), с общ наклон на топографската повърхнина на север-северозапад към долинните врязвания на река Поповска. Стойностите на вертикалното разчленение на релефа са ниски – около 50 м/км², но при преобладаващи високи стойности на хоризонтално разчленение – 1,5-2,5 км/км². Средните наклони на топографската повърхнина се променят от 3° в централните части до 7° на юг. Протичат слаби позитивни движения на земната кора, провокирани от издигането в обхвата на Сакар.

Сакаро-Странджанската планинска земя играе ролята на морфохидрографски възел между трите главни ерозионни базиса – Черно, Мраморно и Бяло море, което има определящо значение за развитието на релефа. На съвременния етап релефоформиращо значение имат денудационните, ерозионните и карстовите процеси. Развита е гъста долинно-ровинна мрежа, за което благоприятства и податливия на ерозия скален субстрат от горнокредни вулканити (андезити, андезитобазалти, трахиандезити, диорити) и неогенски пясъчливи глини и пясъци. Склоновете са денудационно-ерозионни, създаващи среда за плоскостна и ровинна ерозия с изнасяне на почвена и изветрителна покривка. В южната част те често имат изпъкнал профил и средни до големи наклони, което се обуславя от характера на широко представените метаморфни скали - мезозойски мраморни задруги, палеозойските филити, предпалеозойски мигматити,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

гнайси и шисти. Скалната основа от варовици и мрамори създава среда за развитие на карстови процеси (територията се отнася към Дервентския карстов район), представени от окарстени повърхнини, пропасти и пещерни образувания, карстови води.

1.2.2 Полезни изкопаеми

Геоложкото и палеогеографското развитие на територията на общината определят вида и териториалното разпределение на полезните изкопаеми. С промишлено значение са находищата на мрамор в Дервентските възвишения и находищата на варовик при с. Воден и с. Крайново. Без промишлено значение са запасите на медни руди при с. Иглика (с второстепенни компоненти олово и цинк) и на железни руди при с. Голямо Крушево.

Като цяло запасите на полезни изкопаеми са незначителни и няма да оказват съществено влияние върху социално-икономическото развитие на Общината в бъдеще.

1.2.3 Климат и климатични ресурси

Според климатичното райониране на България (Велев, 2010) територията на Община Болярово попада в два климатични района – Странджа и Долна Тунджа, на Континентално-средиземноморската климатична област. Климатът се формира под въздействието на комплекс от фактори, сред които южното географско разположение, относително ниската надморска височина, активността на средиземноморските циклони, наличието на вторична естествена горска растителност, близост на транзитна река с меридионална ориентация, близост до морски басейни (Черно море и Егейско море).

Средните годишни температури от 12,0°C са по-високи от тези за страната. Температурната сума за периода с температури над 10°C достига 3700 °C. Годишната температурна амплитуда е 21,5°C.

През зимата средните месечни температури са положителни. Средната януарска температура, измерена в станция Стефан Караджово е 0,9°C, а в станция Странджа 0,5°C. За месец декември те са съответно 3,5°C и 3,1°C. Средно месечната минимална януарска температура е от -2,6°C (Ст.Караджово) и -3,4°C (Странджа). При силни застудявания абсолютните минимални температури достигат 19-22°C под нулата.

Налице са отлични условия за производството на електроенергия от фотоволтаични системи, както и на топлоенергия от термопанели.

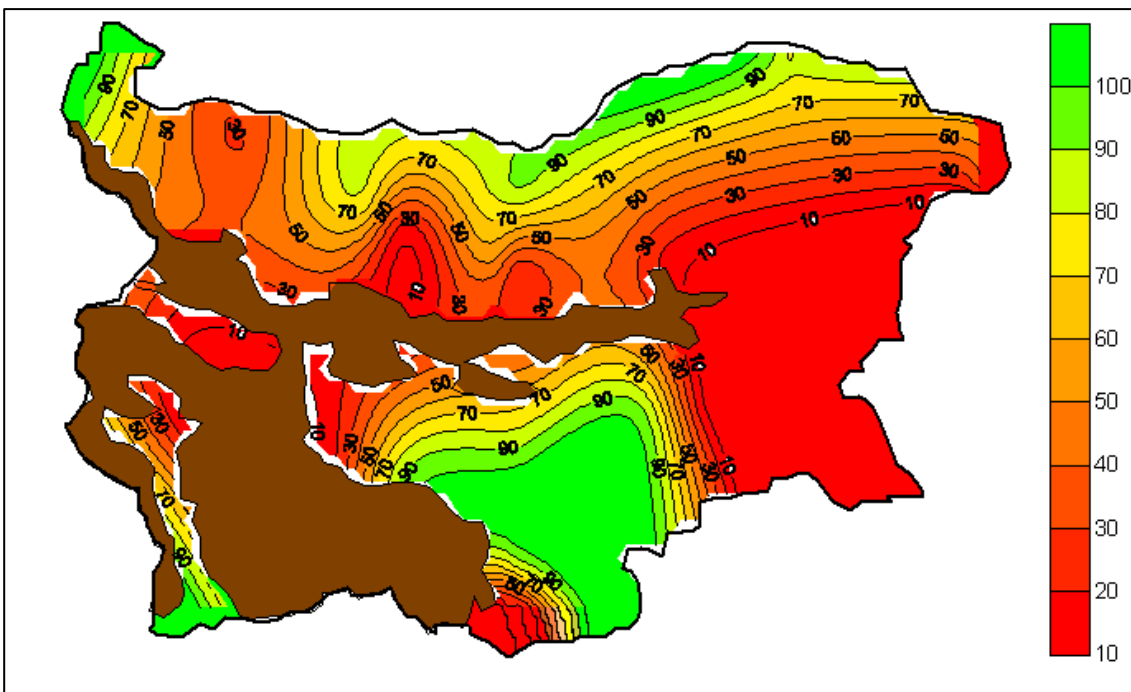
Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

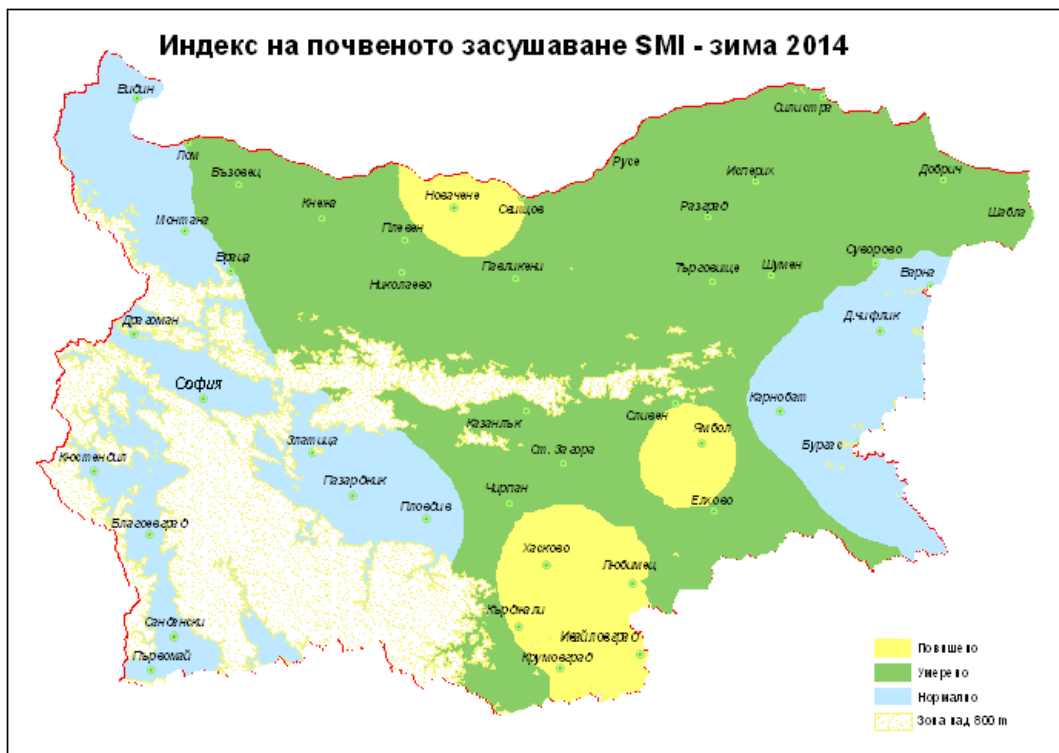
Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Пространствено разпределение и вероятност за натрупване на сума от активни температури 3800 °C през реалния вегетационен период (1971-2000) Източник: НИМХ-БАН

Средно юлските температури за Стефан Караджово показват стойности от 21,9 °C, в станция Странджа 21,3°C, а средните максимални - съответно 28,6°C и 27,3 °C, с изравняване на стойностите за месеците юли и август. Абсолютните максимални температури достигат 40-41°C. Устойчивото преминаване на температурата на въздуха над 5°C (Ст.Караджово) настъпва около 12 март и продължава до 2 декември, а периодът с температури над 10°C – от 3 април до 2 ноември (Векилска, Топлийски, 1990). Най-ранната дата на мразовете се формира около 30 септември, а най-късната възможна дата на проява на мразови явления – 12 май.

Валежите са недостатъчни. Годишната сума средно за района е 580 мм с тенденция за нарастване на юг по орографски причини до 850 мм/год. Разпределението на валежите е неравномерно. Най-големи валежи има през зимата. Като най-сух месец се очертава август. Има условия за пролетни и летни засушавания. Месечното разпределение на валежите (за станция Болярово, при обща сума от 535 мм/год) показва стойности от 28% през зимата, 26% през пролетта, 22% през лятото и 24% през есента. Регистрирани са отделни случаи на екстремни годишни валежни суми, вариращи за района от 850 мм до 1300 мм.

Източник: НИМХ-БАН

Относителната средно месечна влажност на въздуха е 88% през януари и спада до 63 % през август. Осреднените месечни стойности на дефицитната влажност са от 0,9 hPa за януари и 11,9 hPa за август.

Снежната покривка има неустойчив характер със сравнително малка средна дебелина. Годишният брой на дните със снежна покривка варира от 20 до 30.

Преобладаващите ветрове са северните и североизточните, а след тях по интензивност северозападните и южните. Средно годишната скорост на вятъра е 2 м/сек. Броят на дните със скорост на вятъра надвишаващ 14 м/сек е около 10.

Климатичните режими по територията благоприятстват комфорта на населението. Те създават отлични условия за развитие на земеделие и животновъдство, изграждане и поддържане на стопанска инфраструктура, самопречистване на въздуха, енергия от възобновяеми източници /хелиоенергия, ветрова енергия/, както и развитието на алтернативен туризъм. Като неблагоприятни могат да бъдат посочени недостатъчните валежи и относително високият брой на дните с мъгли. Рисковите фактори се свързват с възникването на условия за проява на екстремни обилни извалявания, чиито последици имат силно негативен ефект - наводнения, ерозия, деструкция. Условията предполагат още проява на летни

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

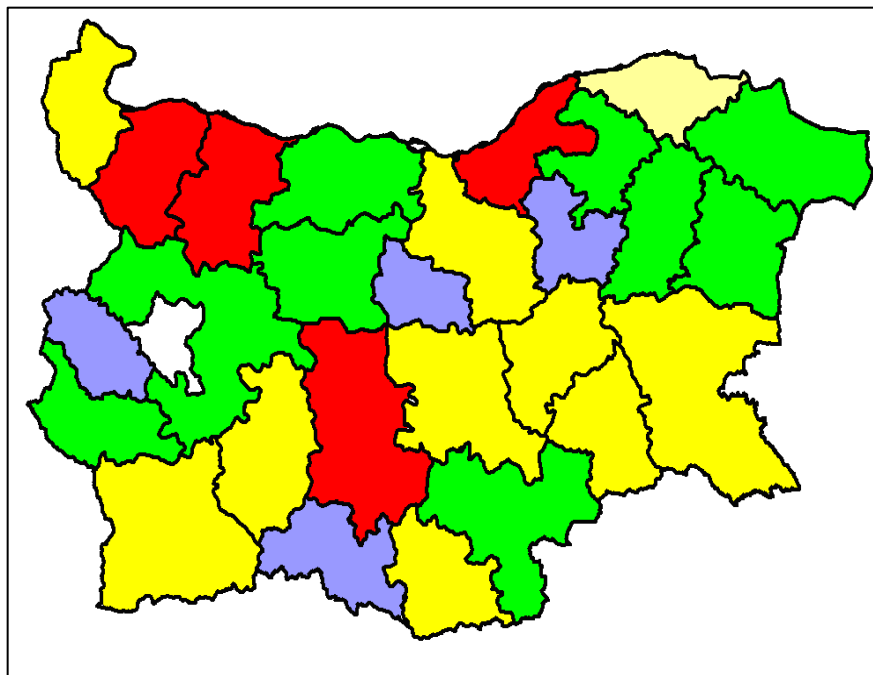

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

засушавания, възможност за възникването на горски пожари, дефицит на атмосферна и почвена влажност, което крие риск за трайните насаждения и интензивното зеленчукопроизводство.

1.2.3.1 Агроклиматични ресурси

Областта разполага със значителен агроклиматичен потенциал за развитие на всички подотрасли на растениевъдството – зърнени, технически, зеленчукови култури и трайни насаждения. Община Средец е определяна като територия с умерен риск от засушаване (www.meteo.bg). Според Агроклиматичното райониране на България (Хершкович, 1984) територията се отнася към три района, както следва от запад на изток: 1. Поречието на река Поповица (западно от меридиана на Болярово) – топъл и много засушлив район; 2. Основната част от територията на Общината – топъл и засушлив район; 3. Източната част на прехода към Странджанските ридове – топъл и слабо засушлив район; Условията благоприятстват отглеждането на средно топлолюбиви, средно късни култури, в т.ч. царевица, фасул, соя, слънчоглед, цвекло, тютюн.

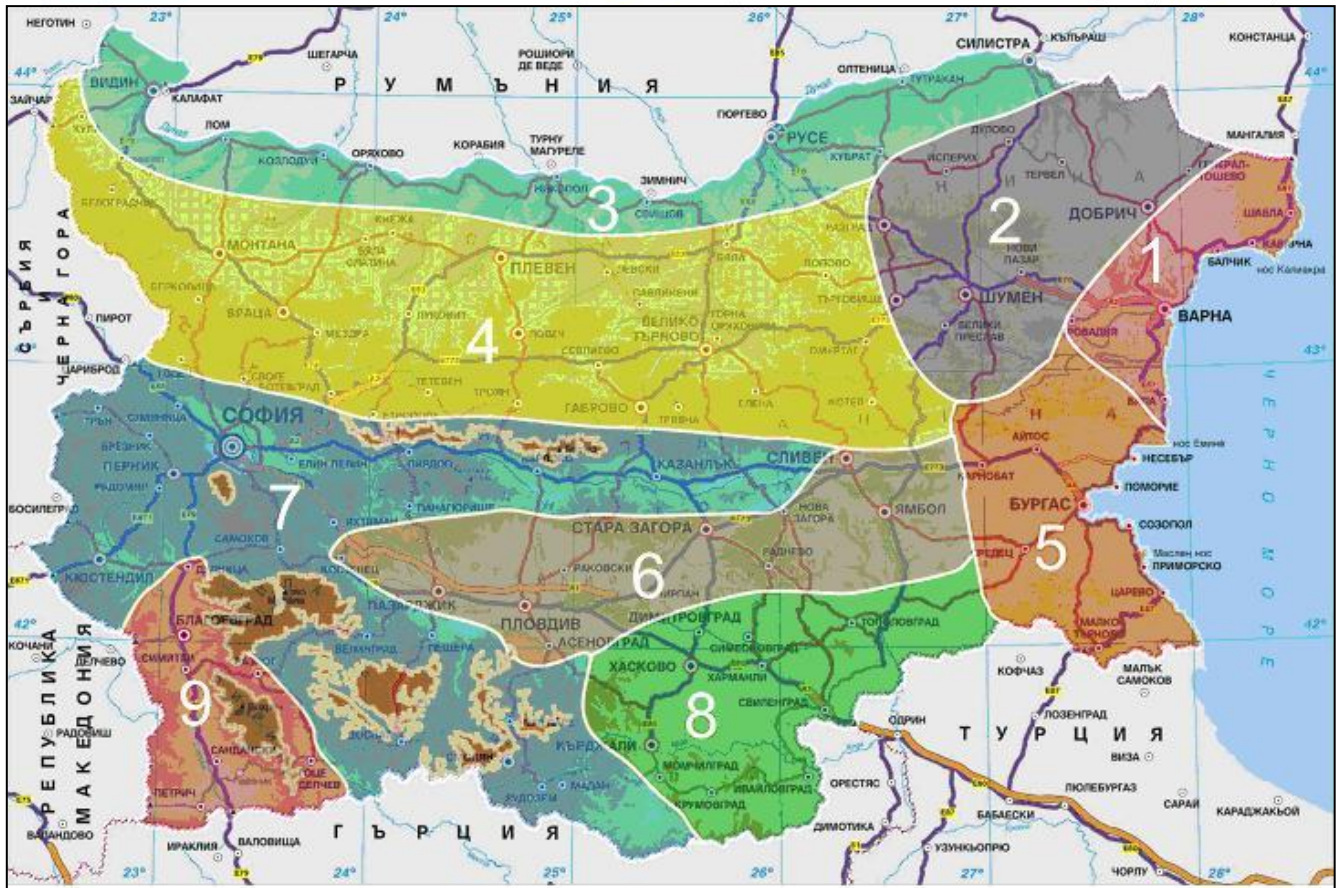

Продуктивност на пшеницата в България отглеждана при естествени условия през периода 1970-2000 г. по области ■ - до 250 kg/dka; ■ - 251 до 350 kg/dka; ■ - >350 kg/dka; ■ - недостатъчна информация за оценка на района

Източник: НИМХ-БАН

Климатична зона	Южна България - централна част											
Отоплителен сезон	Начало: 24 октомври Край: 6 април				Изчислителна външна температура				- 15,0 °C			
					Денградуси при средна температура в сградата 19 °C				2400			
Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Брой изчислителни дни в месеца												
	31	28	31	30	31	30	31	31	30	31	30	31
Средна месечна температура, °C												
	0,2	1,8	6,9	12,4	17,4	21,3	23,7	23,0	18,7	12,8	7,4	1,9
Средна месечна относителна влажност, %												
					69,3	66,3	60,7	60,0	65,7			
Среден интензитет на пълната слънчева радиация по вертикални повърхности, W/m ²												
Север	27,7	38,5	53,3	68,1	78,7	86,1	83,8	76,7	61,8	44,0	29,7	23,5
Изток	58,5	71,8	84,5	97,9	111,1	130,2	126,6	130,7	111,1	78,2	56,4	47,0
Запад	58,5	71,8	84,5	97,9	111,1	130,2	126,6	130,7	111,1	78,2	56,4	47,0
Юг	109,5	118,4	111,4	97,3	91,8	103,9	103,5	129,6	142,0	121,0	100,5	88,5
Хоризонтална повърхност	69,5	96,9	132,8	171,0	199,1	232,7	226,8	228,2	177,3	111,1	70,9	55,3

Климатични зони по Наредба № РД-16-1058

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Река Средецка има дължина от 69 км и обща площ на водосборния басейн от 985,3 км². Тя извира северозападно от връх Тетрабаир (369 м) в Бакаджиците с името Стара река. Отводнява североизточните хълмисти земи в Общината. Влива се в западната част на Мандренското езеро. Пълноводна е през месец февруари и маловодна през месеците август, септември и октомври.

Районът се характеризира с малка водоносност и резки колебания на оттока (предимно в стойностите на максималния отток). Средният годишен отток на реките в района е 180 мм с преобладаващо дъждовно подхранване (66%) (Йорданова, 2002). Средният многогодишен отток се променя от 180 мм/год в хълмистите земи на Бакаджиците и Дервентските възвишения до 60 мм/год на запад в посока на Тунджанската долина. Отточният коефициент е 37% от валежите. Сумарното изпарение от речните басейни е високо – над 550 мм/год. Реките са определяни като силно поройни със средна честота на речните прииждания от 6 до 8 пъти годишно. Средният максимален модул на оттока на речните прииждания в горното поречие на Поповска достига 200-250 л/сек/км² (География на България, 2002). Средното и долно поречие на река Поповска са определяни като рисков район, застрашен от наводнения (Гражданска защита, 2012).

Съгласно Хидрохимичната класификация на реките водите им се определят като хидрокарбонатно-калциево-сулфатни за притоците на Тунджа и хидрокарбонатно-калциево-хлорни за Черноморските притоци.

По отношение на пресните води районът се отличава с нисък потенциал на естественния отток – 0,5-1 л/сек/км². Установени са пукнатинни и грунтови, а в южната част – карстови води. Естествените ресурси на грунтовите води в неоген-кватернерните наслаги на р. Поповска са незначителни. Проявления на карстови води има в няколко възходящи извора, сред които южно от Воден - 25 л/с и Голямо Шарково – 55 л/с. При с. Ст. Караджово са разположени два минерални извора (изв. «Ичме» и изв. «Крастав кладенец»). Изворите са с малка минерализация и температура около 20.3° С.

Община Болярово се водоснабдява от карстовите и пукнатинните води в Крайново-Дервентския басейн. Усвоените води са 42.2 л/с или 36,5% от възможните.

Европейски съюз

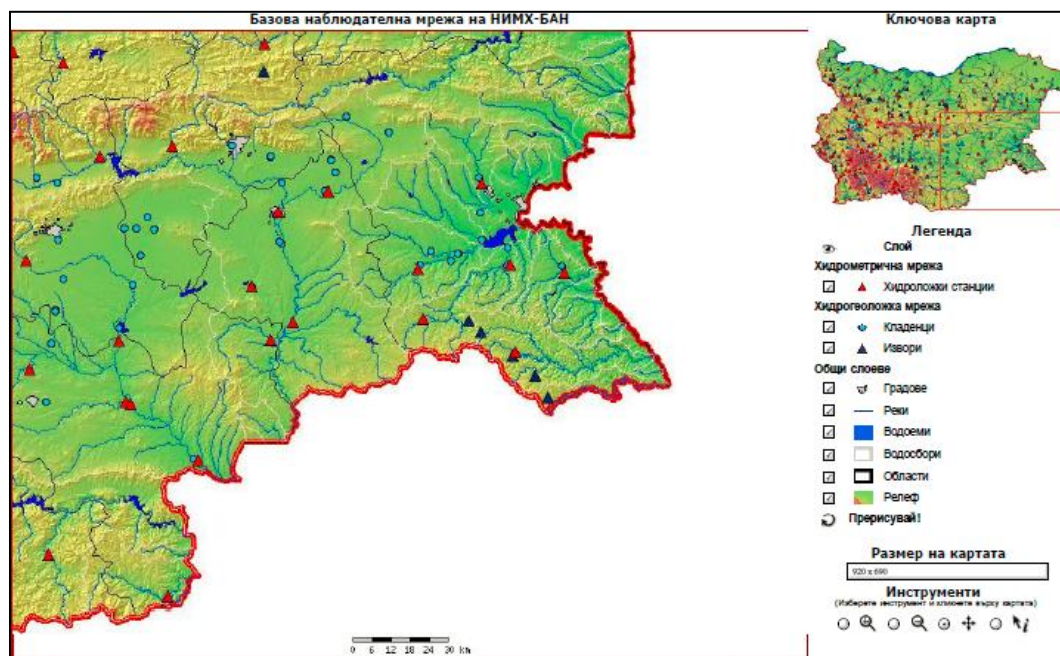

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Източник: НИМХ-БАН

1.2.5 Почвени ресурси

Климатични особености на континентално-средиземноморския климат, разнообразната геоложка основа и характерът на естествената растителност са способствали за образуването на разнообразна почвена покривка. Според почвено-географското райониране на България (Нинов, 1997) северната част от територията на Общината попада в Среднотракийско-тунджанската провинция, а южната ѝ част – в Странджанската провинция на Балканско-Средиземноморската почвена подобласт. Основните почвени типове са канелени (Luvisols) и чернозем – смолници (Vertisols).

Канелените (лесивирани) почви се отличават с добре изразен и мощно развит ясно диференциран профил, висок сорбционен капацитет на ила и наситеност с бази (по-висока от 50%). При отсъствие на ерозия те са напълно развити, дълбоки почви с профил от 90 – 100 до 150 – 200 см. Повърхностният хоризонт А обаче е слабо мощен - от 18 до 25 см при по-тежките почви и до 35 см при по-песъчливите почви. Механичният състав е разнообразен. На територията на Общината са представени следните подтипове: канеленовидни (chromic, LVx); смолничивидни (vertic, LVv), светли (albic, LVa) и др. Пригодни са за отглеждането на пшеница, царевица, слънчоглед, цвекло, ориенталски тютюн, едрolistен тютюн, пасища, ливади, сливи, праскови ябълки, круши, череши, лозя.

Европейски съюз

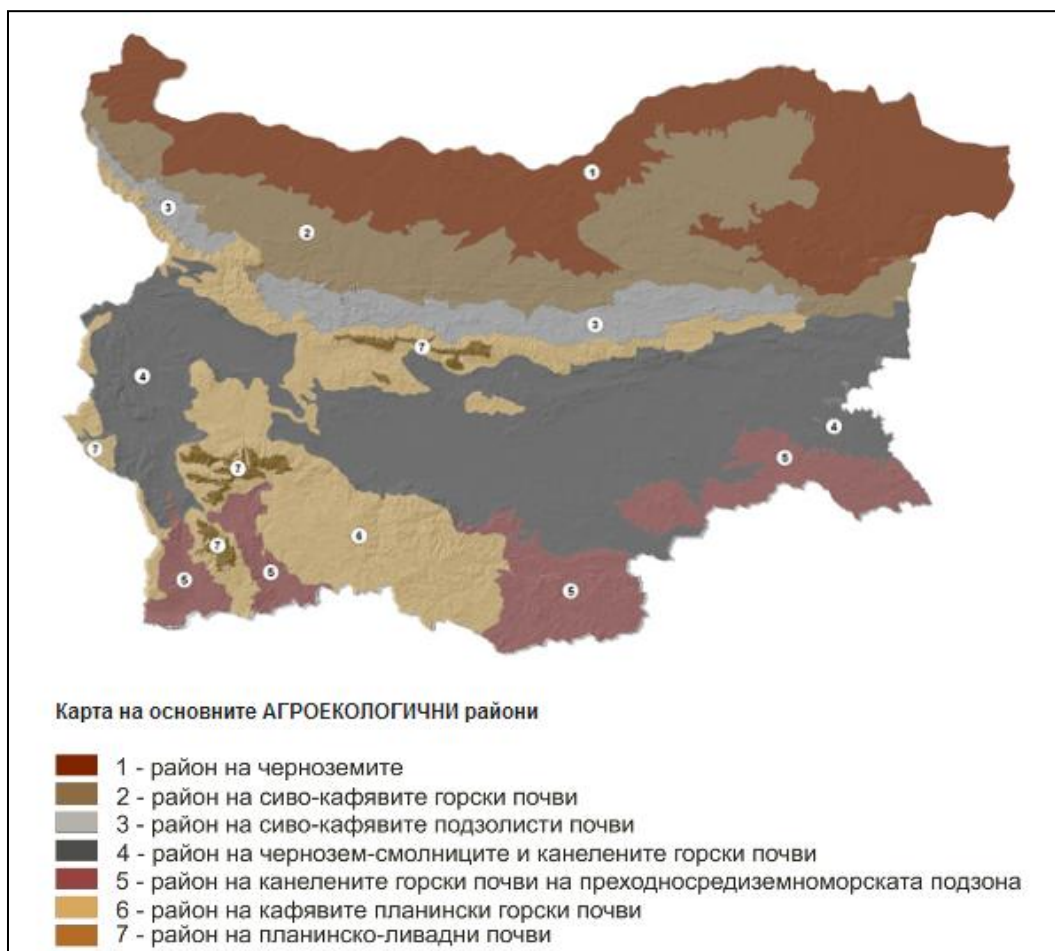
ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Смолниците (Verisols) са слабо кисели до алкални с много висок сорбционен капацитет и наситеност с бази. Съдържат от 3 до 5% хумус. Характерна тяхна черта е сезонното изсушаване на почвения профил и напукване. Разпространени са подтиповете – излужени (eutric, Vre), карбонатни (calcic, VRk), ливадни смолници (gley, VRg). Подходящи са за отглеждането на пшеница, царевица, слънчоглед, цвекло, соя, лен, едрolistен тютюн, люцерна, овощия.

Азонално представени са наносните почви (Fluvisols). Делувиално-ливадни, мощни, тежко пясъкливо-глинести (добри за пшеница, череши, сливи, праскови, лозя) се срещат в хълмистите подножия на Дервенстките възвишения. В речните долини са се образували алувиално-ливадни почви (пригодни за зеленчуци, обобщия, зърнени култури). Върху карбонатна скална основа са се формирали рендзини (Leptosols). Те са предимно ерозирали, силно каменливи и неподходящи за земеделие.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.2.6 Биологично разнообразие и горски ресурси

В биогеографско отношение територията на Общината се отнася към два района на Балканската провинция – Тунджански и Сакаро-Дервентски район (Асенов, 2006). В миналото районът е бил покрит с гъсти широколистни гори, но в процеса на антропогенезация на мястото на някои горски екосистеми са създадени агроекосистеми или пък по естествен път са възникнали вторични горски, храстови и тревни формации.

Растителните съобщества представляват част от ксеротермния дъбов пояс в най-южния му вариант с участието на много субсредиземноморски и средиземноморски видове. Южно от село Мамарчево са запазени гори от цер (*Quercus cerris*), космат дъб (*Quercus pubescens*) и виргилиев дъб (*Quercus virgiliana*). Най-източната част на Дервентските възвишения е покрита със смесени гори от цер и благун (*Quercus frainetto*), които към държавната граница преминават във вторични съобщества с участието на келяв габър (*Carpinus orientalis*). За запад граничното било е заето от смесените гори на източния горун (*Quercus polycarpa*) и благуна. В тревния етаж участват евксински видове, сред които златистото секирче и битинския синчец.

Припечните безлесни пространства са покрити с ксеротермните тревни формации на белизмата, луковичната ливадина и садината. При северна експозиция се проявяват мезотермните тревни формации на пасищния райграс, високата власатка и троскотата. (Асенов, 2006).

Разнообразието от видове е голямо и при наличните лечебни растения.

По-важните представители на животинския свят, които обитават постоянно или временно територията на района са: 1. От бозайниците: елен лопатар, сърна, дива свиня, заек, катерица, лалугер; 2. От хищниците: вълк, чакал, лисица, дива котка, белка, златка, черен пор; 3. От птиците: колхидски фазан, яребица, кеклик, пъдпъдък, горски бекак, гривяк, гургулица. От защитените видове птици с най-голямо разпространение са кукумявката и горската улулица. Допълнително: черна каня, орел змияр, обикновен мишелов и ястреб. В района обитават различни представители от пойни, кълвачови, дългокраки. Повечето са защитени видове без ловностопанско значение.

1.2.7 Елементи на националната екологична мрежа - Защитени природни територии и защитени зони по НАТУРА 2000;

По данни на МОСВ в обхвата на община Болярово няма обявени защитени територии съгласно ЗЗТ (ДВ, №133/1998), но тя включва защитени зони по Натура 2000:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- 33 Дервентски възвишения – BG0002026 за защита на птиците (в т.ч. царски орел, малък воден бик, белоопашат мишелов, чучулига и др);
- 33 Дервентски възвишения 1 - BG0000218 за защита на полустествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia), източни гори от космат дъб, неблагоприятни пещери и др.;
- 33 Дервентски възвишения 2 - BG0000219 за защита на местообитанията на алувиални гори от елша и ясен, на сухи тревни и храстови съобщества, на дъбово-габърови гори и др;
- 33 Западна Странджа - BG0002066 за защита на птиците (сред които щъркели, розов пеликан, вечерна ветрушка, пчелояд, керкенец, малък креслив орел, орел-змияр);
- 33 Средецка река - BG0000198 за защита на източни гори от космат дъб и балканско-панонски благуново-церови гори;
- 33 язовир Малко Шарково - BG0002027 за защита на птиците (в т.ч. царски орел, белоопашат мишелов, голяма бяла чапла, нощна чапла, поен лебед и др);

1.2.8 Изводи за целите на SWOT анализа въз основа на природно-географската характеристика:

- Относително периферното географско положение на Общината обуславя изолацията на територията от главните оси на активна стопанска и друга антропогенна дейност. Възможностите за развитие на потенциала на територията са зависими от изграждането и поддържането на транспортната инфраструктура за активизиране на вътрешнорегионалните връзки, на междурегионалните връзки за достъп към Южното Черноморско крайбрежие и международните връзки с Република Турция;
- Релефът на територията е предимно хълмист, но значителното хоризонтално разчленение й придава характер на нископланинска територия. Доминират земите с надморска височина 200-400 м. Общият наклон на топографската повърхнина е на север-северозапад към долината на река Поповска.
- Ниско-хълмистите централни сектори и долинните участъци (на реките Поповска и Средецка) с ниски наклони в релефа са добра предпоставка за организирането на обработваеми земи, изграждането и поддържането на инфраструктура, благоустрояването на населените места. Хълмистите терени на юг и на север предполагат средно добри и добри условия за отглеждането на лозя, овощия, тютюн, пасища. В същото време нарастването на разчленеността на релефа в

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

земите на Дервенските възвишения и Бакаджиците и активността на съвременните ерозионни процеси затруднява изграждането и поддържането на транспортна и друга, в т.ч. селищна инфраструктура.

- Литоложката основа създава предпоставки за развитие на средни до големи наклони на повърхността, активно протичане на ерозионно-денудационни процеси и формиране на гъста долинно-ровинна мрежа. Наличието на мрамори и варовици в структурите на Дервентските възвишения създава предпоставки за развитие на карстови процеси, което се отразява върху повърхностният отток и върху микроклиматичните условия в посока засушаване;
- Запасите на полезни изкопаеми са незначителни и не се очаква да оказват съществено влияние върху социално-икономическото развитие на общината до края на 2020г.;
- Районът се отличава с континентално-средиземноморски черти на климата – топло лято и мека зима, малка годишна амплитуда на температурата на въздуха, есенно-зимен максимум и летен минимум на валежите, липса на ежегодна устойчива снежна покривка в извънпланинските райони;
- Валежният режим показва явен превес на зимните валежи от дъжд, при неравномерно разпределение по територията, с нарастване на валежите от север на юг по орографски причини. Валежните количества са недостатъчни. Условията предполагат изразителни летни засушавания, възможност за възникването на горски пожари, дефицит на атмосферна и почвена влажност. В същото време факторите на подстилащата повърхнина в съчетание с променливия характер на средиземноморските циклони могат да предизвикат проявата на екстремни обилни извалявания.
- В агроклиматично отношение територията се определя като топла и засушлива със значителен потенциал за развитие на всички подотрасли на растениевъдството.
- Добрите показатели за продължителност на слънчевото греене дават основание да се твърди, че в района съществува потенциал за използването на слънчевата енергия в качеството ѝ на възобновим източник на енергия. Възможност съществува и по отношение на добива на култури (рапица, соя, слънчоглед и др.) за производство на биогорива.
- Районът се характеризира с малка водоносност, високо изпарение и резки колебания на оттока (предимно в стойностите на максималния отток), зависими от зимните валежи от дъжд. Районът е рисков по отношение на наводненията и съпровождащите ги нарушения на речните корита и промени в заливна тераса.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Ресурсите на питейна вода на Общината са ограничени. Експлоатацията на грунтовите води е близо до ресурсните възможности на водоносните хоризонти. Значителен резерв за увеличаване добива на подземните води притежават карстовите и пукнатинно-карстовите басейни. Те обаче са разположени в сравнително труднодостъпни и отдалечени от населените места райони. По тази причина разширяването на експлоатацията на карстовите води ще изисква значителни инвестиции. Въпреки това перспективни са карстовите води в южната част на Общината.
- Поддържането на водните ресурси изисква специално внимание по отношение на: поддържането на естествената горска растителност, както и на растителността в речно-заливните тераси; почистването на речните корита от плаващи наноси и укрепване на речните брегове, където това е необходимо; съгласуване на изгражданата транспортна и друга инфраструктура с характеристиките на релефа и наличния потенциал за провокиране на ерозионни процеси.
- Районът се отличава с почвено разнообразие, благоприятно за отглеждането на широка гама култури – пшеница, царевица, соя, слънчоглед, цвекло, тютюни, памук, зеленчуци, овощия, лозя и др., както и за поддържането на пасища и ливади;
- Територията се определя като уязвима и подложена на средна и/или силна ерозия, което изисква сериозно внимание за поддържането на естествената горска растителност в южната периферия на района.
- Територията се отличава с богато биоразнообразие и в частност - орнитологично разнообразие. Обект на защита са 6 защитени зони по НАТУРА 2000. Съхраняването и поддържането им изисква повишено внимание за умело интегриране на тези територии в стопанската организация на територията;
- Богатото биоразнообразие е фактор за развитие на екотуризм и специализирани видове туризъм;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.3 Състояние на местната икономика

1.3.1 Обща характеристика на икономическото развитие на общината – основни показатели

Спецификите на икономическото развитие на община Болярово, са отражение на проявлението на множество фактори от различно естество - разположение спрямо големи градове - центрове на растеж, особености на природноресурсния потенциал, традиции на местното население, степен на изграденост на различни видове инфраструктура и др. В резултат от комплексното влияние на тези фактори, аграрният сектор заема водещо място в икономическия профил на общината.

Стойностите на основните икономически показатели на предприятията от нефинансовия сектор в община Болярово, се характеризират със значителна промяна в стойностите за периода 2007-2012 г. Разглежданите показатели следват тенденция на постепенен ръст в периода 2007-2011 г., като през последната 2012 г. се отчита рязко намаление в стойностите на ключови показатели - произведена продукция, приходи от дейността, нетни приходи от продажби, разходи за дейността.

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Предприятия /бр./	82	89	106	122	132	137
Заети лица /бр./	292	299	296	328	590	343
Произведена продукция /хил. лв./	8 270	11 725	11 732	12 721	72 507	30 648
Приходи от дейността /хил. лв./	13 664	15 505	20 594	19 466	86 564	42 831
Нетни приходи от продажби /хил. лв./	12 802	10 651	15 687	12 529	70 563	31 476
Разходи за дейността /хил. лв./	10 688	11 443	16 855	17 250	72 552	30 565
Печалба /хил. лв./	2 899	4 018	4 154	2 730	12 909	10 822
Загуба /хил. лв./	-	62	518	506	87	139
Разходи за възнаграждения /лв./	585	692	860	913	2 889	1 088
Дълготрайни материални активи /хил. лв./	7 525	11 765	15 509	16 182	24 144	25 451

Таблица 1. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в община Болярово за периода 2007-2012 г. По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

В периода 2007-2012 г. стойността на произведената продукция варира между 8 270 хил. лв. през 2007 г. /най-ниска стойност/ до 72 507 хил. лв. през 2011 г., когато е отчетена най-високата стойност за периода. Регистрираният спад през последната разглеждана 2012 г. е в размер на близо 58% /41 859 хил. лв./ спрямо стойността за 2011 г.

Европейски съюз

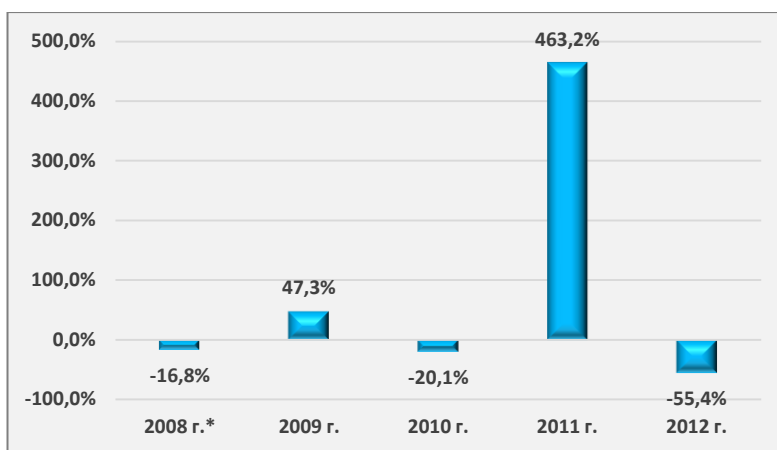

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

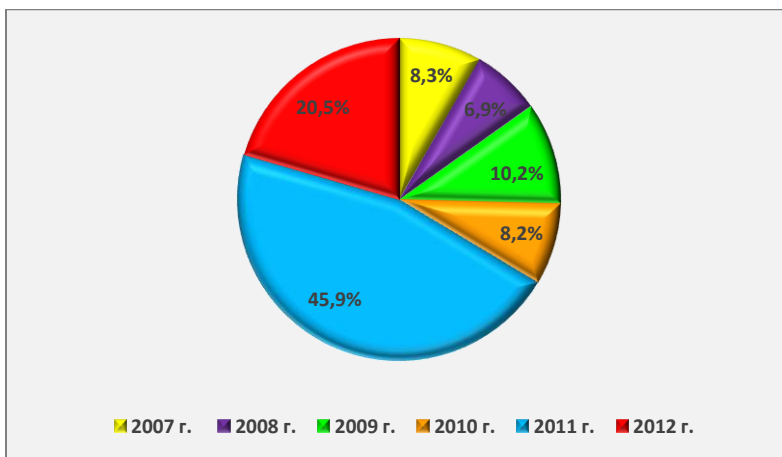
Стойността на нетните приходи от продажби в предприятията на нефинансовия сектор в различни години от разглеждания период, се различава съществено. Годишният темп на промяна, варира от отчетеното над четирикратно увеличение /ръст с 463,2%/ през 2011 г. спрямо 2010 г., до констатирания спад от над 55% /39 087 хил. лв./ през 2012 г. в сравнение с 2011 г. когато е регистрирана най-висока стойност на показателя.

Фигура 3. Годишен темп на промяна в стойността на нетните приходи от продажби на стоки и услуги в община Болярово за периода 2008-2012 г. * спрямо 2007 г.

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Нетните приходи от продажби на предприятията от нефинансовия сектор за изследвания шестгодишен период, са в общ размер на 153 708 хил. лв. Относителният дял на реализираните нетни приходи по години варира от 6,9% през 2008 г., до близо 46%, реализирани през 2011 г.

Фигура 4. Реализирани нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на община Болярово /дял по години, %/

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

За периода 2007-2012 г. броят на нефинансовите предприятия в община Болярово нараства с над 67% /55 бр./ - от 82 бр. през 2007 г. на 137 бр. през 2012 г. Според информация, предоставена от

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Общинска администрация, микро предприятията /с до 9 заети/ формират над 90% от предприятията в местната икономика. През 2012 г. този дял е 95,6% /131 бр./.

Броят на заетите лица в предприятията на нефинансовия сектор постепенно нараства от 2007 до 2011 г., когато достига най-висока стойност за изследвания шестгодишен период - 590 бр. /ръст с близо 80% спрямо предходната година/. През 2012 г. броят на заетите бележи сериозен спад с 41,9% /намаление с 247 д./ спрямо 2011 г.

1.3.2 Структура на общинската икономика по икономически сектори

Икономиката на община Болярово се характеризира с ясно изразена аграрна специализация, предопределена от нейната селищна организация, особеностите на природноресурсния потенциал на територията, наследените производствени традиции на местното население.

Стойностите на основни икономически показатели, отреждат на аграрния сектор водещо място в структурата на местната икономика. На второ място се нарежда сектора на услугите, следван от индустриалния сектор, който формира най-нисък дял в икономиката на община Болярово.

1.3.2.1 Първичен сектор

Първичният сектор заема водещо място в структурата на местната икономика по икономически сектори. За периода 2008-2012 г. се наблюдава специфична промяна в стойностите на основните икономически показатели, характерна за нефинансовите предприятия в трите икономически сектора - тенденция на нарастване, наблюдавана от 2008 до 2011 г. и регистриран значителен спад през последната изследвана 2012 г.

	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Предприятия /бр./	29	42	59	65	65
Заети лица /бр./	162	165	184	463	197
Произведена продукция /хил. лв./	9 598	9 774	11 105	68 516	27 238
Приходи от дейността /хил. лв./	11 777	16 091	15 703	79 484	34 944
Нетни приходи от продажби /хил. лв./	6 969	11 281	8 959	65 305	23 899
Разходи за дейността /хил. лв./	7 909	12 477	13 654	65 814	23 294
Печалба /хил. лв./	3 837	4 006	2 555	12 568	10 163
Загуба /хил. лв./	57	475	483	57	34
Разходи за възнаграждения /лв./	471	588	578	2 580	700
Дълготрайни материални активи /хил. лв./	11 129	14 307	14 870	20 998	20 779

Таблица 2. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в първичния сектор в община Болярово по години
По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu>

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

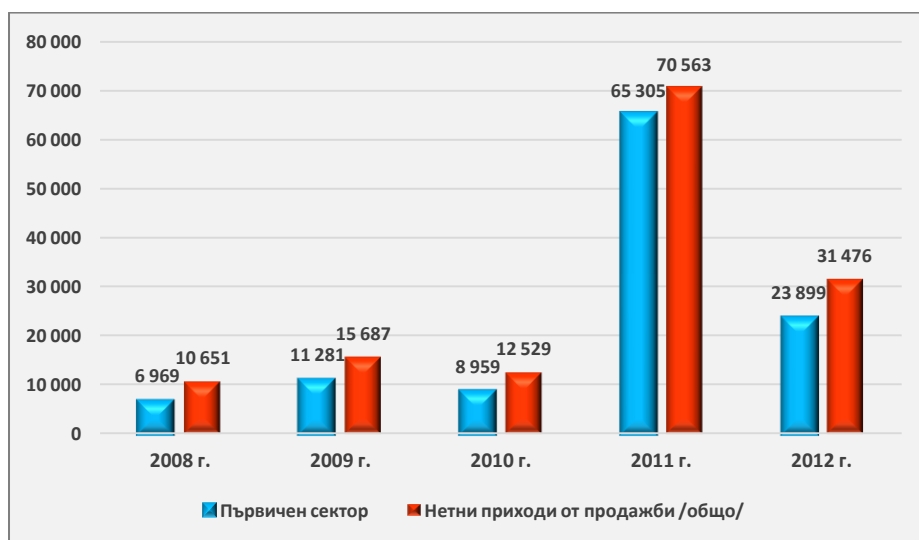

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Произведената продукция в сектора през 2011 г. е на стойност 68 516 хил. лв., което е няколкократно по-висока стойност от регистрираната в годините от 2008 до 2010 г. През последната изследвана 2012 г. произведената продукция е в размер на 27 238 хил. лв., които формират близо 88,9% от продукцията, произведена в местната икономика. Отчетеното намаление в абсолютната стойност на произведената продукция през 2012 г., съставлява 60,2% в сравнение с продукцията за 2011 г.

Стойността на нетните приходи от продажби в аграрния сектор по години, показват неговото ключово място в местната икономика - реализираните нетни приходи в сектора през 2012 г. формират близо 76% от тези в икономиката на община Болярово.

По отношение динамиката на нетните приходи от продажби по години, тяхната стойност бележи постепенен ръст до 2011 г., когато е отчетена тяхната най-висока стойност. През последната изследвана 2012 г. се регистрира значително намаление - 63,4%, равняващи се на 41 406 хил. лв., спрямо 2011 г.

Фигура 5. Реализирани нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на първичния сектор в община Болярово по години /хил. лв./

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Броят на заетите в сектора и разходите за възнаграждения, също се характеризират със съществено намаление през 2012 г. спрямо предходната 2011 г., съответно с 57,5% /266 бр./ и 72,9% /1 880 лв./.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.3.2.1.1 Земеделие

Земеделските територии заемат 66,4%, равняващи се на 443 180 дка от площта на община Болярово, 318 146 дка или 71,8% от които са обработваеми площи. Поливните площи заемат 49 754 дка от площта на обработваемите територии.

По данни на Община Болярово, броят на земеделските производители в общината през стопанската 2012/2013 година е 347, разпределени по следния начин между селищата в общината:

Населено място	Земеделски производители /бр./	Населено място	Земеделски производители /бр./
Болярово	47	Вълчи Извор	5
Мамарчево	36	Дъбово	18
Попово	21	Ситово	13
Воден	36	Оман	9
Стефан Караджово	15	Денница	4
Голямо Крушево	25	Странджа	9
Горска Поляна	32	Крайново	7
Голямо Шарково	21	Малко Шарково	10
Златиница	13	Камен Врърх	10
Ружица	9	Иглика	7

Таблица 3. Регистрирани земеделски производители в община Болярово по населени места за стопанската 2012/2013 година
По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Най-голям дял заемат земеделските производители в общинския център гр. Болярово, които формират 13,5% от тези в общината. На следващо място се нарежда с. Мамарчево с 36 земеделски производители, равняващи се на 10,4% от техния общ брой. Последно място по разглеждания показател заемат населените места Денница и Вълчи Извор, съответно с по 4 и 5 регистрирани земеделски производители.

Броят за земеделските стопанства в община Болярово в периода 2003-2010 г. намалява с близо 52% - от 1 488 през 2003 г., на 722 бр. през 2010 г. /в т.ч. 684 попадат в категория "стопанства с използвана земеделска площ"/. По отношение на използваната земеделска площ от стопанствата за същия период, се отчита увеличение - от 103 831 дка на 232 758 дка. Средната използвана земеделска площ в стопанствата през 2010 г. е 340,3 дка.

През 2010 г. лицата, влагащи труд в земеделските стопанства в община Болярово са 1 425 д.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.3.2.1.1.1 Растениевъдство

Характеристиките на агроклиматичния потенциал на територията, предопределят водещото място на растениевъдството в структурата на земеделското производство в община Болярово. Основополагащо място в структурата на отрасъла, заемат зърнените култури, които се отглеждат в 124 стопанства на обща площ от 108 280 дка - 55% от обработваемата земя в общината. Броят на стопанствата, специализирани в отглеждането на технически култури, формира 23,5% от обработваемата площ на стопанствата с обработваема земя, но този вид култури заемат почти 37% от обработваемата земя. Делът на стопанствата с фуражни култури е по-висок от този на стопанствата с технически култури /32,4% от стопанствата с обработваема земя/, но размерът на обработваемата земеделска площ е значително по-малък от този в стопанствата, заети със зърнени и технически култури.

Обработваема земя	
Стопанства - 281 бр.	Площ - 197 194 дка
Зърнени култури	
Стопанства - 124 бр.	Площ - 108 280 дка
Технически култури	
Стопанства - 66 бр.	Площ - 72 898 дка
Фуражни култури	
Стопанства - 91 бр.	Площ - 607 дка
Ягоди, пресни зеленчуци /вкл. картофи/ и цветя	
Стопанства - 94 бр.	Площ - 231 дка
Други площи от обработваемата земя	
Стопанства - 46 бр.	Площ - 15 175 дка
Семейни градини	
Стопанства - 529 бр.	Площ - 209 дка
Постоянно затревени площи	
Стопанства - 145 бр.	Площ - 32 019 дка
Овощни видове и други трайни насаждения без лозя	
Стопанства - 18 бр.	Площ - 1 741 дка
Лозя	
Стопанства - 60 бр.	Площ - 1 594 дка

Таблица 4. Брой стопанства и категории използвана земеделска площ в община Болярово през 2010 г.

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

При трайните насаждения се увеличава броят на площите със сливови и орехоплодни дървета, но отчита спад при броя на овощните градини с ябълки. Повишава се интересът към отглеждането на трайни насаждения от билкови и лечебни растения, за които се отчита увеличение в размера на земеделските земи.

По данни на Областна дирекция "Земеделие" Ямбол, през последните години, на територията на община Болярово, нараства размерът на площите със зимна маслодайна рапица.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.3.2.1.1.2 Животновъдство

Животновъдството заема второ място в структурата на земеделското производство в община Болярово. Съществуващите благоприятни условия за развитие на пасищното животновъдство, предопределят водещото място на говедовъдството, биволовъдството и овцевъдството.

Развитието на животновъдството в общината, се отличава с увеличение в броя на отглежданите животни. На територията на селата Малко Шарково, Воден, Стефан Караджово, Дъбово, Попово и Ситово, функционират новосъздадени ферми за отглеждане и развъждане на добитък.

По данни на Областна дирекция “Земеделие“ Ямбол, през 2011 г., на територията на община Болярово се отглеждат по около 13% от кравите и овцете в област Ямбол. Впечатление прави, ниската продуктивност на кравето и овчето мляко, която е в порядъка на 12,5 - 12,6%.

	Община Болярово	Област Ямбол /общо/	Относителен дял на община Болярово в структурата за областта
Крави /бр./	1 480	11 380	13,0%
Краве мляко - обща продуктивност /хил. литри/	5 412	43 221	12,5%
Средна продуктивност /хил. литри/	3 657	3 801	-
Овце /бр./	5 493	41 541	13,2%
Овче мляко - обща продуктивност /хил. литри/	327	2 593	12,6%
Средна продуктивност /хил. литри/	60	62	-

Таблица 5. Отглеждани животни по вид и брой през 2011 г. /средноналичен брой за периода 01.01.2011 - 31.12.2011 г./

Източник: Годишен доклад на Областна дирекция “Земеделие Ямбол за 2011 г.

Броят на животновъдните стопанства, специализирани в отглеждането на различни видове животни, отрежда на община Болярово 7,6% от говедовъдните и 8,5% от птицевъдните стопанства в област Ямбол. Стопанствата с дребни преживни животни, формират 10,4% от този вид стопанства в областта, докато свиневъдните стопанства, съставляват едва 1,2% от техния общ брой в област Ямбол.

Стопанства	Община Болярово	Област Ямбол /общо/	Относителен дял на община Болярово в структурата за областта
Говедовъдни	95	1 245	7,6%
Дребни преживни /овце и кози/	716	6 884	10,4%
Свиневъдни	32	2 654	1,2%
Птицевъдни	672	7 876	8,5%

Таблица 6. Брой животновъдни стопанства регистрирани в Областна дирекция по безопасност на храните /ОДБХ/

Източник: Годишен доклад на Областна дирекция “Земеделие“ Ямбол за 2011 г.

През 2010 г. 98 стопанства в общината, отглеждат 3 300 пчелни семейства. Тази дейност ще се подпомага на национално ниво от програмата за развитие на пчеларството. Производството на мед, както

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

и допълнителните продукти са пряко свързани със съвременните тенденции за здравословно хранене. Очаква се меда и другите пчелни продукти да запазят добрите си пазарни позиции с оглед влошаващата се на глобално ниво екологична ситуация. Друг допълнителен ефект е благотворното влияние на пчелите върху добива от растенията и тяхната ключова роля за нормалното функциониране на биологичните екосистеми.

1.3.2.1.2 Ловно стопанство и риболов

На територията на община Болярово функционира Ловно рибарско сдружение Болярово, което стопанисва територия от 50 911 ха. В ловните райони, стопанисвани от сдружението, се извършват следните дейности: установяване запаса на едър и дребен дивеч и планиране на ползването; грижа за дивеча през зимата и размножителния период; разселване на дивеч в природата; регулиране числеността на хищниците и скитащите кучета; изготвяне на графици за ползване и организиране на ловните излети.

Територията на ловното стопанство, се отличава с богато разнообразие от дивеч - сърни, диви свине, благородни елени, диви зайци, фазани и яребици.

На р. Поповска е изграден язовир „Малко Шарково“, който създава отлични условия за развитие на развитието на спортния риболов.

1.3.2.1.3 Горско стопанство

На територията на община Елхово функционира Държавно горско стопанство /ДГС/ „Елхово“, което стопанисва площ в размер на 35 977 ха и обхваща землищата на общините Елхово и Болярово. Най-голям дял заема държавният горски фонд - 21 621 ха, които формират над 60% от стопанисваната площ. Териториите с общинска, частна и религиозна собственост заемат общо 14 355 ха или близо 40%. Средногодишното количество на използваната дървесина в държавния горски фонд, предвидено по лесоустройствения проект на територията на ДГС „Елхово“, е в порядъка на 29 600 м3. Залесената площ заема 84,1% от стопанисваната площ от ДГС „Елхово“, като предвиденото средногодишно залесяване е в размер на 369 дка.

Залесяванията и реконструкциите на насажденията, предвидени в лесоустройствения проект на стопанството, са важно условие за постигане на подобрен видов състав и условия за растеж на посадения материал. Ключов момент в стопанисването на горските територии, се явява спазването на определените за сеч горски маси, установени в лесоустройствения проект. При надвишаване на тези

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

количества, както и при увеличаване размера на незаконната сеч, може да се наблюдават сериозни щети върху засегнатите горски масиви.

Стопанството разполага с горски разсадник за производството на необходимия посадъчен материал - разсадник „Трънково“, който заема площ от 30,4 ха.

1.3.2.2 Вторичен сектор

Стойностите на основните икономически показатели, отреждат на вторичния сектор последно място в структурата на местната икономика, спрямо другите два икономически сектора. През 2012 г., броят на функциониращите предприятия в сектора, формират едва 12,4% от техния общ брой в община Болярово. Проследявайки тяхната динамика в периода 2008-2012 г., обаче установяваме, че броят на нефинансовите предприятия във вторичния сектор, бележи над двеста процентен ръст. Броят на лицата, заети в сектора, остава почти без промяна за изследвания период, но през последната 2012 г. се отчита ръст от близо 30%, спрямо предходните 2010 и 2011 г.

Вторичният сектор заема второ място /след първичния/ по показателя произведена продукция, чиято стойност е по-висока от тази на третичния сектор през целия разглеждан период. През 2012 г. предприятията във вторичния сектор, формират 5,8% от произведената продукция в нефинансовите предприятия в община Болярово.

Стойността на дълготрайните материални активи през 2012 г. са в размер на 3 270 хил. лв. или 12,8% от ДМА на нефинансовите предприятия в общинската икономика. Стойността на разглеждания показател, отново отрежда второ място на сектора в структурата на местната икономика.

Разглеждайки икономическите показатели, характеризиращи развитието на сектора в периода 2008-2012 г., следва да отбележим отчетения ръст в показателя печалба на предприятията, чиято стойност за 2012 г. е над четири пъти по-висока, спрямо тази за 2008 г.

През последната разглеждана година, стойността на показателя приходи от дейността, е по-висока спрямо 2008 г., но прави впечатление нейното намаление с 31,2% в сравнение с 2011 г.

	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Предприятия /бр./	7	12	10	11	17
Заети лица /бр./	49	49	37	37	48
Произведена продукция /хил. лв./	1 331	1 412	925	2 771	1 788
Приходи от дейността /хил. лв./	1 765	2 271	1 117	2 960	2 036
Нетни приходи от продажби /хил. лв./	1 744	2 208	1 076	1 184	1 921
Разходи за дейността /хил. лв./	1 704	2 210	1 083	2 917	1 744
Печалба /хил. лв./	51	64	28	52	262

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

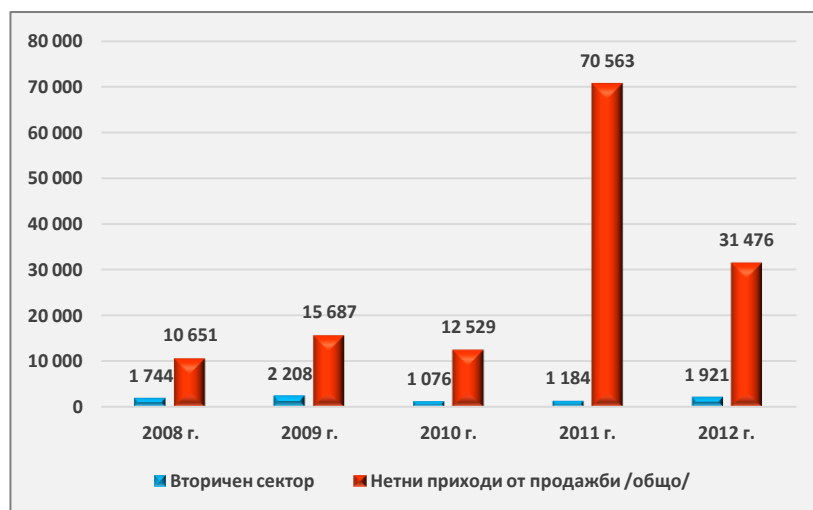
Загуба /хил. лв./	-	22	-	16	10
Разходи за възнаграждения /лв./	97	120	107	106	131
Дълготрайни материални активи /хил. лв./	-	193	536	1 995	3 270

Таблица 7. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия във вторичния сектор в община Болярово по години

/“-“ - няма информация/

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Важен икономически показател, разкриващ мястото на вторичния сектор в икономическата структура, е показателят нетни приходи от продажби, чиято стойност през 2012 г. бележи увеличение с малко над десет процентни пункта спрямо 2008 г. Вземайки под внимание стойността на показателя през последните две изследвани години, следва да отбележим, че през 2012 г. е отчетен ръст в размер на 737 хил. лв., равняващи се на 62,2%. Въпреки констатираното увеличение, през 2012 г. реализираните нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия от вторичния сектор, формират 6,1% от нетните приходи на нефинансовия сектор в местната икономика. Тази стойност отрежда на сектора последно място в структурата на общинската икономика.

Фигура 6. Реализирани нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на вторичния сектор в община Болярово по години /хил. лв./

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Предвид аграрната насоченост на икономиката на община Болярово, водещо място в производствената структура на вторичния сектор, заема преработващата промишленост, която е представена най-вече от предприятията на хранително-вкусовата промишленост.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.3.2.3 Третичен сектор

Нефинансовите предприятия на третичния сектор в община Болярово, се отличават със стойности на основните икономически показатели, които отреждат на сектора второ място в структурата на местната икономика.

Броят на предприятията в сектора през 2012 г., е близък до този на предприятията в първичния сектор /65 бр./, и формира малко над 40% от предприятията на нефинансовия сектор в общината. Стойността на произведената продукция през същата година, е в размер на 1 622 хил. лв. или 5,3% от произведената продукция в нефинансовия сектор. Тази стойност отрежда на сектора последно място сред трите икономически сектора.

Впечатление прави, че за периода 2008-2012 г., приходите от дейността на предприятията в сектора, бележат почти двеста процентен ръст и през последната изследвана година достигат стойност от 5 851 хил. лв. С подобен ръст в стойността, се отличава и показателя разходи за дейността на предприятията.

По отношение на показателя загуба на предприятията, следва да отбележим, че през 2012 г. неговата стойност бележи съществен ръст, както спрямо 2008 г., така и в сравнение с 2011 г.

	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
Предприятия /бр./	53	52	53	56	55
Заети лица /бр./	88	82	107	90	98
Произведена продукция /хил. лв./	796	546	691	1 220	1 622
Приходи от дейността /хил. лв./	1 962	2 232	2 646	4 120	5 851
Нетни приходи от продажби /хил. лв./	1 938	2 198	2 494	4 074	5 656
Разходи за дейността /хил. лв./	1 830	2 168	2 513	3 821	5 527
Печалба /хил. лв./	130	84	147	289	397
Загуба /хил. лв./	5	21	-	14	95
Разходи за възнаграждения /лв./	124	152	228	203	257
Дълготрайни материални активи /хил. лв./	-	1 009	776	1 151	1 402

Таблица 8. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия в третичния сектор в община Болярово по години /“-“ - няма информация/

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Стойността на реализираните нетни приходи от продажби на нефинансовите предприятия на третичния сектор за изследвания петгодишен период, бележи постепенен ръст - от 1 938 хил. лв. през 2008г., до 5 656 хил. лв. през 2012 г. Посочената стойност за последната разглеждана година, отрежда на третичния сектор второ място в структурата на местната икономика, и съставлява близо 18% от реализираните нетни приходи от продажби в икономиката на община Болярово.

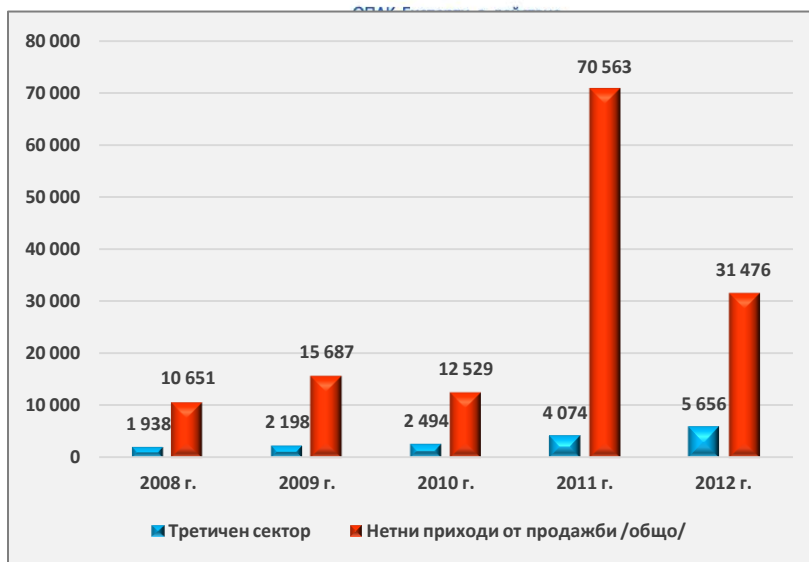
Европейски съюз

ОПЧК Б

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 7. Реализирани нетни приходи от продажби в нефинансовите предприятия на третичния сектор в община Болярово по години /хил. лв./

По данни на: Общинска администрация, <http://www.boyarovo.eu/>

Развитието на третичния сектор в общината, се свързва с водещото място на икономическа дейност „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“, която формира най-голям дял в структурата на реализираните нетни приходи от продажби в третичния сектор.

1.3.2.4 Възможности за развитие на туризма в община Болярово

Туризмът е приоритетен на национално ниво икономически подсектор в сферата на услугите. Община Болярово притежава потенциал за развитие на различни видове туризъм, сред които: културно-исторически и културно-събитийен, природен/екотуризм, пешеходен, ловен и риболовен, балнео и селски туризъм. Богатото културно-историческо наследство на територията е представено от разкритите 14 археологически обекта, 5 църкви и 5 крепости, датиращи от Древността и Средновековието. Останките от тракийски средновековни и старинни селища, крепости, гробници и църкви, открити в селата Крайново, Камен връх, Попово, Воден и други, създават добри предпоставки за развитие на културно-исторически туризъм на територията на общината. Към момента по-голяма част от археологическите находки са проучени частично, докато по отношение на други - все още не са предприемани проучвателни дейности. Археологически разкопки са извършени в близост до с. Воден, където могат да се разгледат останки от духовен комплекс от ранно християнската епоха, в близост до Парорийският манастир „Света Богородица“.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

На територията на с. Стефан Караджово са разположени следните значими обекти за развитието на културно-историческия туризъм: къща-музей и паметник на Стефан Караджа, църквата „Успение Богородично“, паметник „Странджанска буна“.

В почти всяко населено място в общината има издигнати плочи в памет на загиналите във войните.

В гр. Болярово се намира построената през 1887 г. църква „Св. Димитър“. В с. Воден е разположена църквата „Св. Георги“ /датира от 1841 г./, а край едноименното село, се намират средновековен манастирски комплекс и разкопки „Малкото кале“.

През 2011 г. в покрайнините на гр. Болярово е поставен и осветен 22-метров метален кръст. В него е вградена частица от Светия кръст, дарена от Сливенския митрополит Йоаникий.

Провежданите на територията на общината множество културни събития и празнични чествания от различно естество създават предпоставки за привличане на туристически интерес.

На територията на с. Крайново се намират следните обекти, създаващи условия за практикуване на туристическа дейност в рамките на общината: етнографска сбирка, съдържаща множество старинни предмети, представени в две музейни зали, както и параклисът „Три Светии“, разположен в близост до селото.

Изграденият на р. Поповска язовир „Малко Шарково“, разположен в близост до едноименното село, създава отлични условия за развитие на природно-познавателен и риболовен туризъм. Територията около язовира се отличава с важно орнитоложко значение, не само в национален, но и в европейски мащаб. В района са установени 45 вида водолюбиви птици, 16 от които, са вписани в Червената книга на България. Крайбрежието на язовира позволява изграждането на настанителна база и развитието на по-масови туристически посещения, съчетани с анимации предлагани от водите на язовира.

Културно-исторически	Еко туризъм	Ловен и риболовен	Балнеотуризъм	Селски
Етнографски музей - гр. Болярово	Язовир „Малко Шарково“ - орнитоложки туризъм	ДГС „Елхово“	Минерален извор „Краставото кладенче“ /край с. Стефан Караджово/	В някои селища в общината
Къща музей и паметник на Стефан Караджа /с. Стефан Караджово/		Ловно рибарско сдружение Болярово		
Музейни сбирки в селата Воден и Попово	Природни местности с потенциал за развитие на екотуризъм	Риболовен туризъм в реките, преминаващи през общината	Карстови извори при с. Воден	
Паметна плоча на Индже войвода /с. Попово/				
Паметна плоча на народната певица Елена Граматикова /с. Шарково/				
Разкрити 14 археологически обекта, 5 църкви и 5 древни крепости				
Храмове: “Св. Илия” /с. Денница/, “Св. Възнесение Господне” /с. Оман/, “Св. Димитър” /гр. Болярово/, “Св. Константин и Елена” /с. Ружица/, “Св. Георги” /с. Воден/, “Св. Богородица” /с. Голямо Крушево/, “Св.				

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Илия“ /с. Горска поляна/, “Св. Богородица“ /с. Странджа/, “Св. Константин и Елена“ Мамарчево/, “Св. Иоан Кръстител“ /с. Малко Шарково/, “Св. Георги“ /с. Попово/, “Св. Илия“ /с. Дъбово/, “Св. Богородица“ /с. Стефан Караджово/, “Св. Атанасий“ /с. Камен Връх/, “Св. Богородица“ /с. Голямо Шарково/, “Св. Богородица“ /с. Иглика/, “Св. Илия“ /с. Денница/, “Св. Възнесение Господне“ /с. Оман/

Таблица 9. Видове туризъм и значими обекти за развитие в община Болярово
По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Природноресурсният потенциал на територията и особеностите на селищната структура /наличие на 19 населени места от селски тип/, представляват добра предпоставка за развитие на селски туризъм на територията на общината.

Наличието на минерални извори край с. Стефан Караджово, притежаващи доказани свойства за лечение на сърдечносъдови, урологични, стомашно-чревни и ендокринни заболявания, създават благоприятни условия за развитие на балнеотуризм. Към момента е налице балнеосанаториум, който не функционира. Това е един от основните обекти, които трябва да бъдат възстановени като дейност, тъй като освен в качеството си на туристически елемент, минералните води и базата позволяват развитието на здравната рехабилитация.

Съществуващият туристически потенциал на територията на община Болярово, на практика към момента, не е обвързан със създаването/разработването на цялостен туристически продукт. Сред факторите, оказващи задържащ ефект върху развитието на туристическия сектор, се открояват: липсата на изградена туристическа и съпътстваща инфраструктура, както и липсата на информация относно съществуващите възможности за практикуване на различни видове туризъм. Друго важно направление за преодоляване на настоящето положение е реструктуриране на собствеността /приватизация от ключов инвеститор/, създаването на публично-частни партньорства или инвестиция от страна на общината със средства от оперативна програма или национален фонд.

В резултат на посоченото дотук, считаме че в периода 2014-2020 г., община Болярово следва да насочи своите усилия към създаване на благоприятна среда за оползотворяване потенциал за развитие на конкретна приоритетна туристическа ниша. Успешно решение в тази връзка се явяват възможностите за практикуване на културен и природен/екотуризм, в тяхната роля на алтернативен вид туризъм, отличаващ се с нарастващ туристически интерес в национален и европейски мащаб.

Анализирайки особеностите на съществуващите възможности за развитие на туристическия сектор, както и предвид местоположението на територията, се счита, че община Болярово притежава

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

потенциал за привличане на туристически интерес на жителите на близко разположените градове, сред които: Ямбол, Сливен, Стара Загора и Бургас.

Във връзка със стремежа към постигане на благоприятен ефект от развитието на туризма, считаме за успешно решение, реализирането на партньорства в сферата на туристическия сектор, между община Болярово и Тунджа и други общини от област Ямбол. Осъществяването на такъв тип партньорства следва да допринесе за усвояване съществуващия потенциал за развитие на туристическа дейност на територията на повече от една община, в резултат на което може да се очаква повишаване на общата конкурентоспособност на общините, участващи в този вид инициативи. Пример в тази посока е реализирания проект за регионален туристически продукт финансиран по ОПРР 2007-2013г., в който община Болярово е партньор.

1.3.2.5 Място на община Болярово в икономиката на област Ямбол

През 2010 г. нефинансовите предприятия в община Болярово /122 бр./ съставляват малко над 2% от техния общ брой на територията на област Ямбол /5 537 бр./. Стойността на показателя приходи от дейността на предприятията от нефинансовия сектор, през същата година - 19 466 хил. лв., формират едва около 1% от стойността на показателя на областно ниво /стойност за областта - 1 894 046 хил. лв./.

По отношение на един от ключовите основни икономически показатели - реализирани нетни приходи от продажби, през 2010 г. стойността на показателя за община Болярово, е в размер на 12 529 хил. лв., които формират под един процентен пункт /0,7%/ от нетните приходи от продажби на стоки и услуги в област Ямбол.

Стойността на ДМА на предприятията от нефинансовия сектор в областта, е в размер на 745 559 хил. лв., 2,2% от които /16 182 хил. лв./, се формират в нефинансовите предприятия на община Болярово /стойност за 2010 г./.

1.3.2.6 Основни изводи за икономическото развитие на община Болярово

В резултат на извършения анализ на местната икономика на община Болярово, можем да направим следните основни изводи:

Стойностите на основните икономически показатели, характеризиращи развитието на общината, бележат постепенен ръст в периода 2007-2011 г. През последната изследвана 2012 г., се отчита значителен спад в стойностите на ключови икономически показатели на предприятията от нефинансовия

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

сектор, спрямо 2011 г. Най-драстично намаление се регистрира в стойностите на произведената продукция, приходите от дейността, нетните приходи от продажби, разходите за дейността.

Особеностите на природноресурсния потенциал на територията и наследените производствени традиции на местните жители, отреждат основополагащо значение на първичния сектор в структурата на местната икономика. Ключовото място на сектора, се потвърждава от стойностите на основните икономически показатели на нефинансовите предприятия. През 2012 г. първичният сектор формира близо 90% от произведената продукция, и около 76% от реализираните нетни приходи от продажби в местната икономика.

Агроклиматичните специфики на територията, отреждат водещо място на растениевъдството в структурата на земеделското производство. Във връзка с отчетения значителен спад в стойностите на икономическите показатели в сектора през 2012 г., считаме, че сред причините за регистрираното намаление, се откроява недостатъчната степен на конкурентоспособност на сектора. С цел ограничаване негативното влияние на проблемите в сектора, развитието на земеделието и животновъдството в периода 2014-2020 г., следва да се насочи към създаването на условия за повишаване пазарната ориентация на производството и развитие на благоприятна среда за реализация на произведената продукция.

Стойностите на основните икономически показатели, отреждат на вторичния сектор, последно място в структурата на местната икономика /изключение прави показателят произведена продукция, чиято стойност е по-висока от тази за третичния сектор/. Характерна особеност в развитието на сектора е отчетеното през 2012 г. /спрямо 2011 г./ увеличение в броя на предприятията, заетите лица, реализираните нетни приходи от продажби, печалбата на предприятията в сектора и дълготрайните материални активи.

Предвид аграрната насоченост на икономиката и водещото място на предприятията на ХВП в структурата на вторичния сектор, считаме че успешно решение в стремежа към повишаване значимостта на вторичния сектор се явява оказването на целенасочена подкрепа за мерки и дейности за повишаване обвързаността между двата сектора в периода 2014-2020 г.

Третичният сектор заема второ място в икономиката на община Болярово /със стойности на някои от икономическите показатели, близки до тези на вторичния сектор/. Характерна особеност в неговото развитие в периода 2008-2012 г., е отчетения постепенен ръст в стойностите на редица показатели на нефинансовите предприятия в сектора. През 2012 г., е регистрирана най-висока стойност на показателите: произведена продукция, приходи от дейността, нетни приходи от продажби, разходи за дейността, разходи

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

за възнаграждения, ДМА. Отчита се обаче и увеличение в стойността на показателя загуба на нефинансовите предприятия на третичния сектор.

Водещо място в структурата на третичния сектор, заема икономическа дейност „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети. Сред основните проблеми в развитието на сектора и на посочената икономическа дейност в частност, се откроява недостатъчно добре развитата система от услуги за жителите на по-малките населени места в община Болярово.

1.4 Развитие на социалната сфера и човешките ресурси

1.4.1 Демографска характеристика - състояние и тенденции

В община Болярово, както и в по-голямата част от общините в Република България, съществуват трудни за преодоляване икономически, социални и демографски проблеми. Демографската ситуация се характеризира като неблагоприятна в следствие на цялостното негативно демографското развитие в страната.

Тенденциите в демографското развитие в общината, се определят чрез следните основи демографски показатели - брой, гъстота и динамика на населението, естествено и механично движение, както и различните структури на населението /полово-възрастова, образователна, етническа и религиозна/. Човешкият капитал е сред основните фактори за развитието на всяка териториална система. Темпът на протичащите демографските процеси на национално ниво, е основно негативен - депопулация, застаряване, стеснена репродуктивна нагласа и поведение, нестабилна социална сигурност на населението и други. Всички тези категории, са индикатор за определянето на основните цели и приоритети при провеждането на политики за развитие на община Болярово за периода 2014 - 2020 г.

Всички данни, използвани при разработването на Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020 г., са предоставени от страна на Общинска администрация, както и от официални публикации на Националния статистически институт /НСИ/.

1.4.1.1 Брой и гъстота на населението

По данни на НСИ от последното преброяване, към 01.02.2011 г. броят на населението на община Болярово е 4 160 д., от които 2 000 д. /48,1%/ мъже и 2 160 д. /51,9%/ жени. По-големият брой женско население е косвен индикатор за застаряване на населението. Посочената стойност формира 3,2% от

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

населението на област Ямбол /131 447 д./, и отрежда на община Болярово последно място по разглеждания показател, сред петте общини в областта.

На територията на общината има 1 град и 19 села. Съотношението градско - селско население, е в полза на селското население. Към 01.02.2011 г. в селата живеят 2 929 д., които формират 70,4% от населението на общината, докато жителите на гр. Болярово са 1 231 д., съставляващи 29,6% от населението на едноименната община. Селището с най-голям брой жители в общината е град Болярово.

Впечатление прави промяната в стойността на съотношението между селското и градското население в общината, предизвикана от изменението на броя на нейните жители. Според последните статистически данни за протичащите демографски процеси в България, към 31.12.2013 г. населението на общината е 3 938 д., които формират 3,1% от жителите на областта /127 176 д./. Отчитайки промяната в общия брой на населението, следва да отбележим, че към същата дата, селското население формира 70,2% /2 766 д./, при 29,8% /1 172 д./ за градското.

Данните за броя на населението от последното десетилетие отчитат обезпокоително намаляване. За периода между двете преброявания /2001 и 2011 г./, броят на населението на община Болярово, бележи спад с 1 478 д., равняващи се на 26,2%. Посочената тревожна относителна стойност, е почти четири пъти по-неблагоприятна от средната за страната, и над три пъти по-висока от тази за Югоизточния район от ниво 2. Този висок отрицателен относителен прираст на населението, отрежда на община Болярово първо място по разглеждания показател, сред петте общини в област Ямбол.

Неблагоприятната тенденция на намаление в броя на населението продължава и понастоящем, като според последните налични статистически данни за протичащите демографски процеси в България, за периода 01.02.2011 г. - 31.12.2013 г., жителите на общината намаляват с 222 души, равняващи се на 5,3%.

	Брой на населението към:			Прираст /%/	Прираст /%/
	01.03.2001 г.	01.02.2011 г.	31.12.2013 г.		
България	7 928 901	7 364 570	7 245 677	- 7,1%	- 8,6%
Югоизточен район	1 168 706	1 078 002	1 063 690	- 7,8%	- 9,0%
Област Ямбол	156 070	131 447	127 176	- 15,8%	- 18,5%
Община Болярово	5 638	4 160	3 938	- 26,2%	- 30,2%

Таблица 10. Динамика на населението в периода 2001-2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Към 31.12.2013 г. населението на община Болярово формира 0,1% от това на страната, 0,4% от населението на Югоизточен район от ниво 2, и 3,1% от жителите на област Ямбол.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

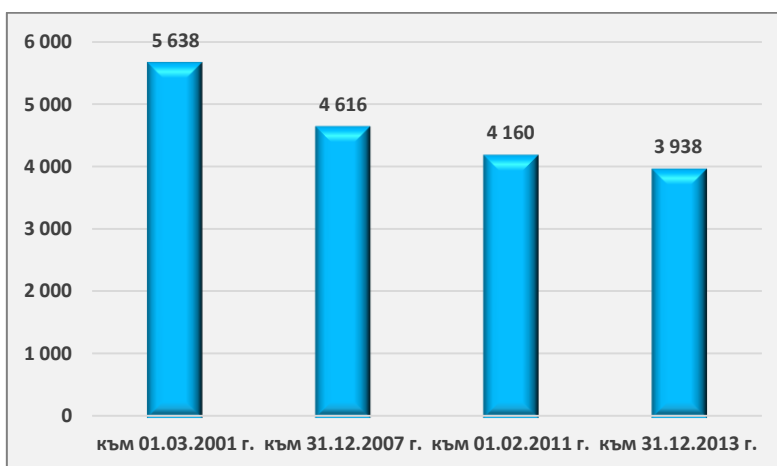

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Ключов момент при анализа на протичащите демографските процеси е да проследим динамиката в броя на населението за един достатъчно дълъг времеви период, който ясно да очертае проявата на съответната тенденция в демографското развитие. В тази връзка, най-подходящ е периода 2001-2013 г., в рамките на който се разглежда броя на населението, както следва:

01.03.2001 г.	данни от предпоследното преброяване, проведено през 2001 г.
31.12.2007 г.	данни за броя на населението от 2007 г., определена като реперна година /членство на България в ЕС/
01.02.2011 г.	данни от последното преброяване на населението в България през 2011 г.
31.12.2013 г.	последни налични статистически данни за демографските процеси в страната

Броят на населението на община Болярово следва ясно изразена тенденция на намаление, като стойността на относителния прираст за периода 2001-2011 г., отрежда на общината първо място сред петте общини в област Ямбол.

Фигура 8. Динамика на населението на община Болярово в периода 2001 - 2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

За периода 2001-2013 г. броят на населението на община Болярово намалява с 1 700 души, равняващи се на 30,2%. Относителният прираст на населението в периода 01.03.2001 г. /данни от предпоследното преброяване/ - 31.12.2007 г. /реперна година/, е -18,1%, или 1 022 души от жителите на общината. Доказателство за протичащите силно негативни демографски процеси на територията, се явява обстоятелството, че в периода между последното преброяване на населението /данни към 01.02.2011 г./ и последните налични статистически данни за демографските процеси в страната /31.12.2013 г./, населението на община Болярово намалява с 222 души или с 5,3%.

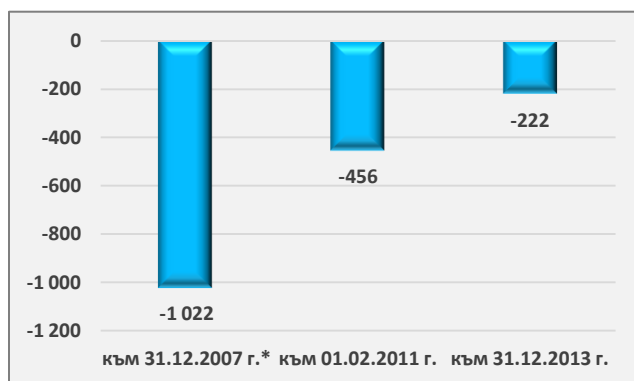
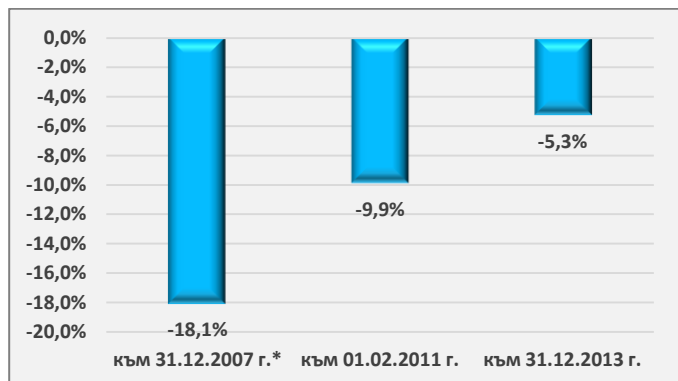
Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 9. Относителен прираст на населението на община Болярово за периода 2007-2013

Фигура 10. Абсолютен прираст на населението на община Болярово за периода 2007-2013

* спрямо 01.03.2001 г.

към 01.02.2011 г. - спрямо броя към 31.12.2007 г.

към 31.12.2013 г. - спрямо броя към 01.02.2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Важен структурен елемент на извършваната демографска характеристика, е анализът на териториалното разпределение на населението в община Болярово. Към 01.02.2011 г., с най-голям брой население се отличават общинският център - гр. Болярово /1 231 д./ и селата Стефан Караджово /514 д./, Мамарчево /370 д./, Воден /347 д./, Попово /317 д./, Голямо Крушево /272 д./, Шарково /199 д./. От друга страна, с най-малко жители са населените места: с. Иглика /18 д./, Камен връх /28 д./, с. Вълчи извор /41 д./, с. Златиница /42 д./, с. Странджа /42 д./, с. Крайново /45 д./, и селата Горска поляна, Дъбово и Ситиво, с население по 72 д.

В периода между последните две преброявания на населението в страната, най-голямо абсолютно намаление, бележи населението на гр. Болярово /- 284 д./, с. Голямо Крушево /- 189 д./, с. Стефан Караджово /- 185 д./, с. Мамарчево /- 165 д./, с. Попово /- 105 д./. По отношение на относителния прираст на населението, най-драстично намаление се отчита в селата Камен връх /- 54,8%/, Горска поляна /- 50%/, Голямо Крушево /- 40,1%/, Странджа /- 40%/.

В периода 2001-2011 г., само едно населено място в община Болярово - с. Ситово, се характеризира с положителен прираст на населението от 6 д., равняващи се на 9,1%.

Населено място	Брой на населението		Прираст /%/	Прираст /бр./
	към 01.03.2001 г.	към 01.02.2011 г.	2001-2011 г.	2001-2011 г.
гр. Болярово	1 515	1 231	- 18,7%	- 284
с. Воден	420	347	- 14,4%	- 73
с. Вълчи извор	52	41	- 21,2%	- 11
с. Голямо Крушево	461	272	- 40,1%	- 189
с. Горска поляна	144	72	- 50,0%	- 72

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

с. Денница	108	81	- 25,0%	- 27
с. Дъбово	111	72	- 35,1%	- 39
с. Златиница	79	42	- 46,8%	- 37
с. Иглика	21	18	- 14,3%	- 3
с. Камен връх	62	28	- 54,8%	- 34
с. Крайново	60	45	- 25,0%	- 15
с. Малко Шарково	235	205	- 12,8%	- 30
с. Мамарчево	535	370	- 30,8%	- 165
с. Оман	123	81	- 34,1%	- 42
с. Попово	422	317	- 24,9%	- 105
с. Ружица	184	111	- 39,7%	- 73
с. Ситово	66	72	9,1%	6
с. Стефан Караджово	699	514	- 26,5%	- 185
с. Странджа	70	42	- 40,0%	- 28
с. Шарково	271	199	- 26,6%	- 72

Таблица 11. Динамика на населението на община Болярово по населени места /01.03.2011 г. - 01.02.2011 г./

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Основен показател, отразяващ демографската ситуация, е гъстота на населението /д/км². Към 2011 г. средната гъстота на населението в област Ямбол е 39,2 д/км², което е значително по-ниско от средната гъстота за България - 66,34 д/км² и Югоизточния район от ниво 2 /NUTS 2/ - 54,5 д/км². Община Болярово се отличава с най-ниска гъстота на населението сред петте общини от област Ямбол - 6,22 д/км². Средната гъстота на населението в община Болярово е над шест пъти по-ниска от средната за област Ямбол и около три пъти по-ниска в сравнение с останалите общини в областта - Елхово, Стралджа, Тунджа и Ямбол.

	Територия /км ² /	Население /бр./		Гъстота на населението /д/км ² /		Населени места /бр./
		01.02.2011 г.	31.12.2013 г.	01.02.2011 г.	31.12.2013 г.	
България	111 001	7 364 570	7 245 677	66,3	65,3	-
Югоизточен район	19 798	1 078 002	1 063 690	54,5	53,7	681
Област Ямбол	3 355	131 447	127 176	39,2	37,9	109
Община Болярово	667,9	4 160	3 938	6,2	5,9	20

Таблица 12. Средна гъстота на населението към 01.02.2011 г. /данни от последното преброяване на населението/ и промяна в стойностите на показателя към 31.12.2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

В резултат на отчетената тенденция на намаление в броя на населението, към 31.12.2013 г. средната гъстота на населението на община Болярово е 5,9 д/км². Следователно само за периода между последното преброяване от 2011 г. и последните налични статистически данни за 31.12.2013 г., средната гъстота на населението, бележи спад с 0,3 д/км².

Сериозен проблем в тази връзка, продължава да бъде интензивното обезлюдяване на някои от населените места от селски тип в общината. Селата с най-малък брой население са: Иглика - 18 души,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Камен Врѝх - 28 души, Вълчи Извор - 41 души, Златиница - 42 души, Странджа - 42 души, Крайново - 45 души.

1.4.1.2 Раждаемост и смъртност на населението

Състоянието на човешкия капитал в община Болярово, е пряко зависимо от влиянието на социално-икономическите и демографски фактори. Средата на живот се определя от нивото на жизнен стандарт, образование, здравеопазване и социална стабилност. Структурите на населението са основни индикатори за определяне измененията в демографското състояние и тенденциите за бъдещото му развитие. Демографските процеси са следствие от динамиката на броя и структурите на населението - раждаемост, смъртност и естествен прираст.

Раждаемостта в община Болярово се отличава с критично ниска стойност. В периода 2000-2013 г. броят на живородените деца варира между 48 бр. през 2000 г., когато е отчетен най-висок брой живородени за изследвания период, и 25 бр. през 2010 г. когато броят на живородените е най-нисък.

През последната разглеждана 2013 г., броят на живородените в общината, е 30 деца, които формират 2,4% от тези в областта /1 271 живородени общо в областта/. Посочената стойност отрежда на община Болярово последно място по разглеждания показател сред петте общини в област Ямбол. Броят на живородените деца в общината, е многократно по-нисък от този в останалите общини в областта - почти четири пъти по-нисък от този за община Елхово /111 живородени/, и над 26 пъти по-неблагоприятен спрямо броя за община Ямбол /791 живородени/.

Тези устойчиво ниски стойности предопределят бъдеща негативна демографска ситуация в Болярово и силно застрашават предлагането на публични социални услуги.

Съотношението между живородените момчета и момичета в изследвания период варира значително, като през 2010 г. например броят на живородените момчета е 7, при 18 живородени момичета. През последната наблюдавана 2013 г., това съотношение е, 16 момчета, при 14 момичета.

Анализирайки броя на живородените деца на територията на общината, следва да обърнем внимание на съотношението между родените брачни и извънбрачни деца. Прави впечатление, че през целия изследван период броят на живородените извънбрачни деца надвишава чувствително този на живородените брачни деца. Най-съществени различия в стойността на показателя, са отчетени през 2006 г., когато живородените брачни деца съставляват 5,6% /2 деца/ от общия брой на живородените. През

Европейски съюз

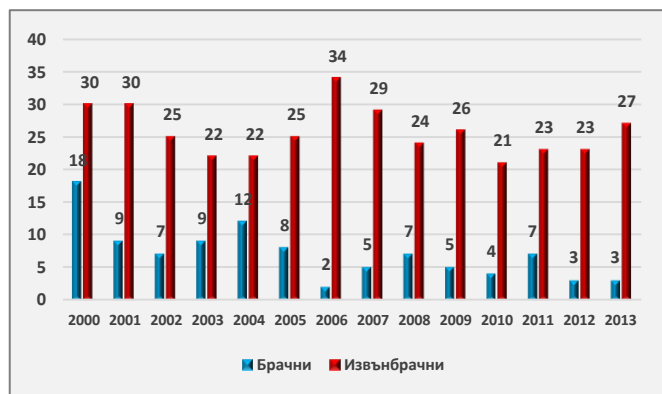
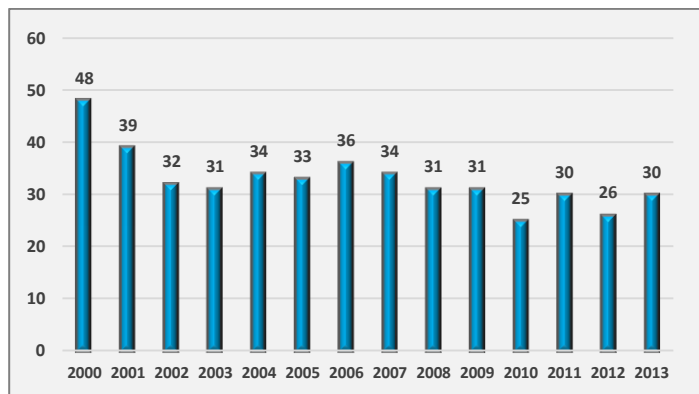

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

последната наблюдавана 2013 г., живородените брачни деца са 3 бр., формиращи точно 10% от броя на живородените /30 бр./.

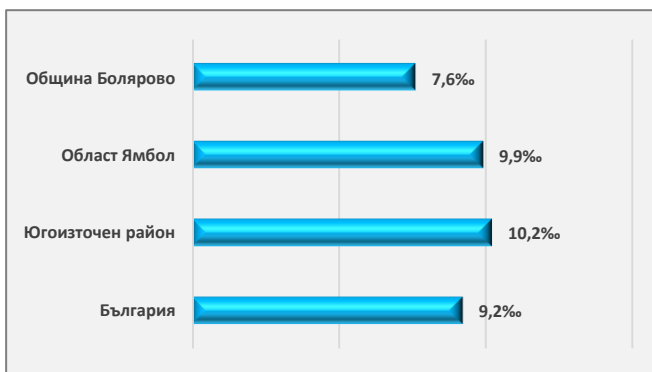
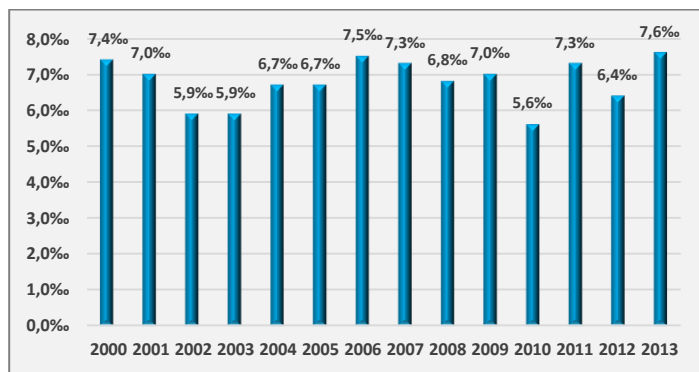
Фигура 11. Брой живородени деца в община Болярово в периода 2000-2013 г.

Фигура 12. Брой живородени брачни и извънбрачни деца в община Болярово в периода 2000-2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Коефициентът на раждаемост на населението в община Болярово в периода 2000-2013 г., варира между 5,6‰ през 2010 г., когато е отчетена най-ниската стойност на показателя, и 7,6‰ през последната изследвана 2013 г. /най-висока стойност за периода/.

Коефициентът на раждаемост в общината през 2013 г., е с по-ниска стойност от средния за страната /9,2‰/, за Югоизточния район от ниво 2 /10,2‰/, както и от този за област Ямбол /9,9‰/.

Фигура 13. Коефициент на раждаемост на населението на община Болярово в периода 2000-2013 г.

Фигура 14. Коефициент на раждаемост на населението през 2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

По отношение на показателя коефициент на раждаемост на населението, следва да отбележим, че отчетената най-висока стойност през 2013 г., на практика не се дължи на по-големия брой на живородените деца в общината. Регистрираната стойност от 7,6‰ се свързва с прогресивното намаление на средногодишното население на община Болярово, чийто брой се използва за изчислението на разглеждания показател.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

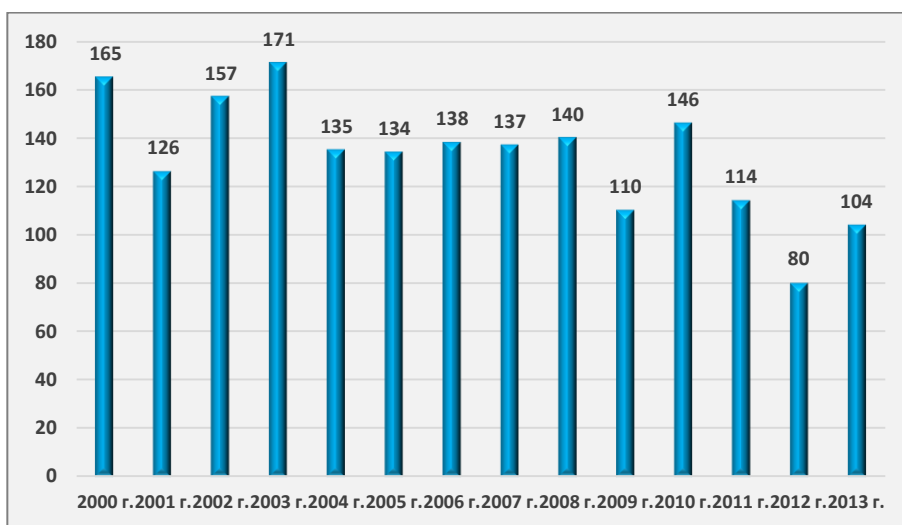

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В периода 2000-2013 г. броят на умирианията в общината, варира между 80 през 2012 г. /най-ниска стойност за периода/ и 171 през 2003 г., когато е отчетена най-висока стойност за изследвания 14 годишен период. През по-голямата част от периода, умирианията при мъжете са с по-висока стойност, спрямо тези при жените. През 2013 г. общият брой умириания в община Болярово, е 104, от които: 54 мъже /51,9%/ и 50 жени /48,1%/.

Проследявайки броя на умирианията в общината, следва да отбележим, че през последните пет години от периода /с изключение на 2010 г./, умирианията са с трайно по-ниска стойност, спрямо тези в периода 2000-2008 г.

Посочените стойности, отреждат на община Болярово последно място по показателя брой умириания, сред петте общини в област Ямбол. На фона на малкия брой население в общината, обаче, стойността на показателя остава висока.

Фигура 15. Брой умириания в община Болярово в периода 2000-2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Коефициентът на смъртност на населението в община Болярово се движи между 19,8% през 2012 г. /по-ниската стойност на коефициента, съответства с отчетения най-малък брой умириания в изследвания период/, и 33% през 2010 г. /най-висока стойност на коефициента/.

Стойността на коефициента през 2013 г., е почти два пъти по-висока от средната за страната и за Югоизточния район от ниво 2 и по-висока от тази за област Ямбол.

В тази връзка, прави впечатление високата стойност на коефициента на областно ниво. Коефициентът на смъртност на населението през 2013 г., отрежда на област Ямбол първо място сред четирите области в Югоизточния район от ниво 2.

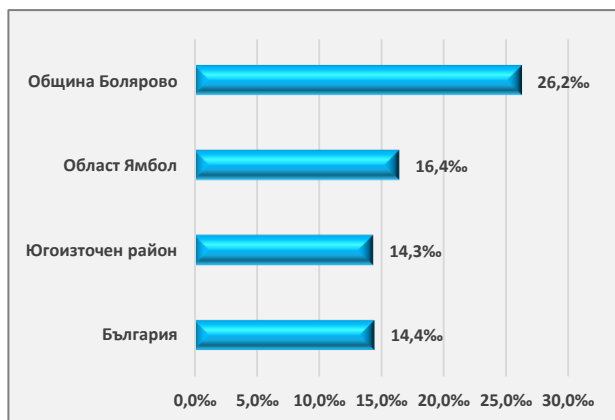
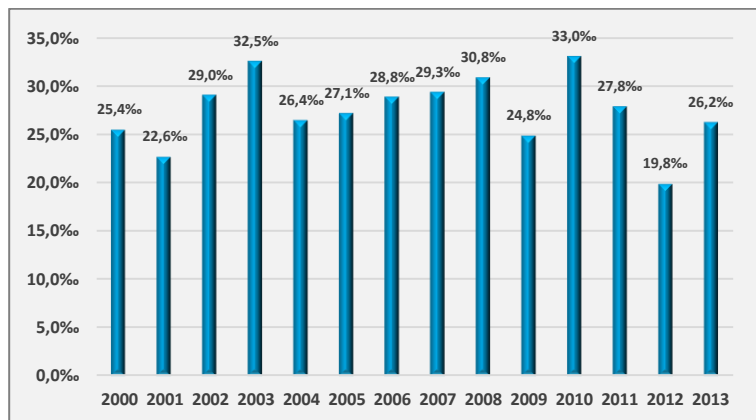
Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 16. Коефициент на смъртност на населението на община Болярново в периода 2000-2013 г.

Фигура 17. Коефициент на смъртност на населението през 2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Коефициентът на детска смъртност в община Болярново през 2012 г. е 11,5%¹, за България - 7,8%, за Югоизточен район от ниво 2 - 10,5%, за област Ямбол - 11,9%.

1.4.1.3 Естествен и механичен прираст на населението

Анализираните стойности на раждаемостта и смъртността, определят високите отрицателни нива на естествения прираст на населението в община Болярново. Протичащите демографски процеси понастоящем, резултатират в застаряване на населението, все по-ниска раждаемост, нарастваща смъртност и отрицателно миграционно салдо.

Естественото движение на населението през изследвания 14 годишен период, се характеризира с отрицателна стойност и се движи между -140 души през 2003 г. и -54 души през 2012 г.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Живородени													
48	39	32	31	34	33	36	34	31	31	25	30	26	30
Умрели													
165	126	157	171	135	134	138	137	140	110	146	114	80	104
Естествен прираст													
- 117	- 87	- 125	- 140	- 101	- 101	- 102	- 103	- 109	- 79	- 121	- 116	- 54	- 74

Таблица 13. Естествено движение на населението на община Болярново в периода 2000-2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

¹ Собствени изчисления

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

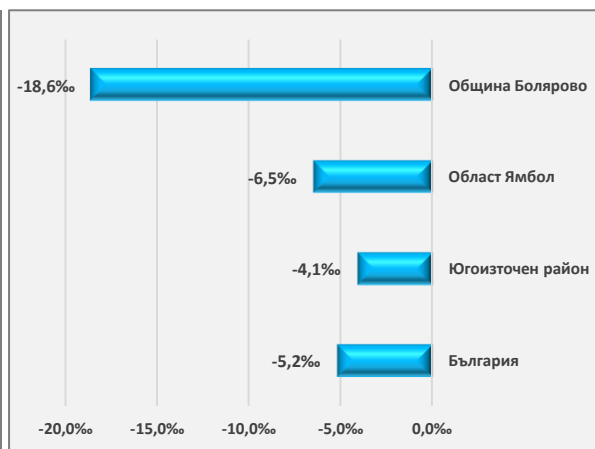
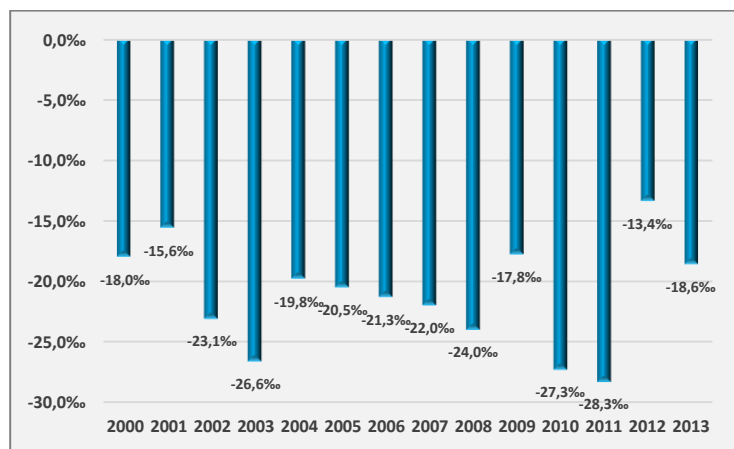

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Анализирайки особеностите на естествения прираст в община Болярово, следва да отбележим, че на пръв поглед не особено високите отрицателни стойности на естествения прираст, са особено тревожни на фона на малкия брой на населението на общината /3 938 души към 31.12.2013 г./.

Коефициентът на естествен прираст на населението в община Болярово, се отличава със силно изразена отрицателна стойност през целия изследван период. Най-неблагоприятна стойност, е отчетена през 2010г., когато стойността на показателя, е -28,3%. От друга страна, през 2011 г., коефициентът на естествен прираст на населението, е -13,4%, като това е най-благоприятната стойност за 14 годишния период.

През 2013 г. стойността на разглеждания показател в община Болярово, е -18,6%. Тази стойност е близо три пъти по-висока от средната за област Ямбол, над четири пъти по-неблагоприятна от тази за Югоизточния район от ниво 2, и над три пъти по-висока от средната за България.

Фигура 18. Коефициент на естествен прираст на населението на община Болярово в периода 2000-2013 г.

Фигура 19. Коефициент на естествен прираст на населението през 2013 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Продължаващата проява на наблюдаваната понастоящем негативна тенденция на естествено движение на населението, в дългосрочен план ще доведе до засилване депопулацията на община Болярово. Най-тежка е ситуацията в селата - Иглика, Вълчи Извор и Камен Връх. В тях няма раждания за последните 10 години.

Механичният прираст на населението в периода 2000-2013 г., се характеризира с положителна стойност през последните пет изследвани години /изключение прави само 2012 г., когато броят на изселените надвишава с шест души, този на заселените/. Прави впечатление, че през 2010 г. механичният прираст /144 души/, е с висока положителна стойност на фона на голяма част от годините през наблюдавания период. Най-тревожна стойност на показателя, е отчетена през 2001 г., когато броят на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

изселените надвишава със 121 души този на заселените. През 2013 г. броят на заселените в община Болярово е 130 души, при 126 изселени, т.е. механичният прираст отново е положителна стойност от 4 души.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Заселени													
153	184	123	131	104	133	141	134	144	218	358	118	102	130
Изселени													
246	305	142	133	179	192	160	150	188	187	214	103	108	126
Механичен прираст													
- 93	- 121	- 19	- 2	- 75	- 59	- 19	- 16	- 44	31	144	15	- 6	4

Таблица 14. Механично движение на населението на община Болярово в периода 2000-2013 г.

* От 2007 г. механичното движение на населението включва не само вътрешната миграция, а и движението на лицата към и от страната

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Анализирайки съотношението между броя на заселените и изселени лица на територията на община Болярово, следва да отбележим, че отчетеният спад в броя на изселилите се през последните пет години, се дължи на свиването на населението в активна възраст.

Основното движение на човешките ресурси извън общината е насочено към по-големите градове на страната - Ямбол, Бургас, София. Осъществяват се трудови и образователни миграции, като по-голяма част от завършилите висше образование не се завръщат за постоянно в община Болярово.

1.4.1.4 Полово-възрастова структура на населението

По данни на НСИ от последното преброяване на населението съотношението между мъжете и жените в община Болярово към 01.02.2011 г., е 2 000 мъже, формиращи 48,1% от населението, и 2 160 жени, равняващи се на 59,1%. Тяхното териториално разпределение между градовете и селата е както следва: 598 мъже при 633 жени за единствения град в общината - гр. Болярово, и 1 402 мъже при 1 527 жени - на територията на останалите 19 населени места от селски тип в общината.

Възрастовата структура на населението в община Болярово е общо неблагоприятна като за последните 10 години остава регресивна. Данните от преброяването на населението през 2011 г. показват, че процесът на застаряване на населението се задълбочава. Особено тревожен е фактът, че броят на населението във възрастовата група 75-79 години е най-голям /390 души/ и формира 9,4% от населението на община Болярово. От друга страна, населението във възрастовата група от 0 до 4 години включително, заема едва 3,8% /158 души/ от жителите на общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

По отношение на половата структура на населението прави впечатление, че в някои възрастови групи преобладава мъжкото население, докато в други групи, броят на жените е по-голям от този на мъжете. Мъжете преобладават по-съществено над жените в следните възрастови групи: 10-14 г. - 57,2%, 25-29 г. - 56,6%, 50-54 г. - 57,4%, 55-59 г. - 55,5%. От друга страна, прави впечатление значително по-високият брой на жените във възрастовите групи, включващи населението на възраст от 65 до 85 и повече години. Така например, във възрастовата група 80-84 г. дялът на мъжете е едва 35,8% при 64,2% за жените. Разликата в съотношението е още по-драстична във възрастовата група 85+, където мъжете формират едва 29,5%.

Възраст	Общо	Мъже	Жени	% мъже	% жени
0 - 4	158	76	82	48,1%	51,9%
5 - 9	171	80	91	46,8%	53,2%
10 - 14	152	87	65	57,2%	42,8%
15 - 19	193	79	114	40,9%	59,1%
20 - 24	183	95	88	51,9%	48,1%
25 - 29	182	103	79	56,6%	43,4%
30 - 34	163	84	79	51,5%	48,5%
35 - 39	220	109	111	49,5%	50,5%
40 - 44	191	96	95	50,3%	49,7%
45 - 49	262	134	128	51,1%	48,9%
50 - 54	289	166	123	57,4%	42,6%
55 - 59	321	178	143	55,5%	44,5%
60 - 64	313	150	163	47,9%	52,1%
65 - 69	266	116	150	43,6%	56,4%
70 - 74	371	160	211	43,1%	56,9%
75 - 79	390	173	217	44,4%	55,6%
80 - 84	240	86	154	35,8%	64,2%
85 +	95	28	67	29,5%	70,5%
Общо	4 160	2 000	2 160	48,1%	51,9%

Таблица 15. Полово-възрастова структура на населението на община Болярово към 01.02.2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Протичащите негативни демографски процеси, изразяващи се в проявлението на силно неблагоприятни стойности на редица ключови показатели /динамика на населението, раждаемост, смъртност, естествен прираст/, са причина са регресивната полово-възрастова пирамида на населението на община Болярово. Характерна нейна особеност е малкият дял на населението във възрастовите групи от 0 до 14 години включително, за сметка на съществено по-високия дял на жителите на възраст на 65 и повече години.

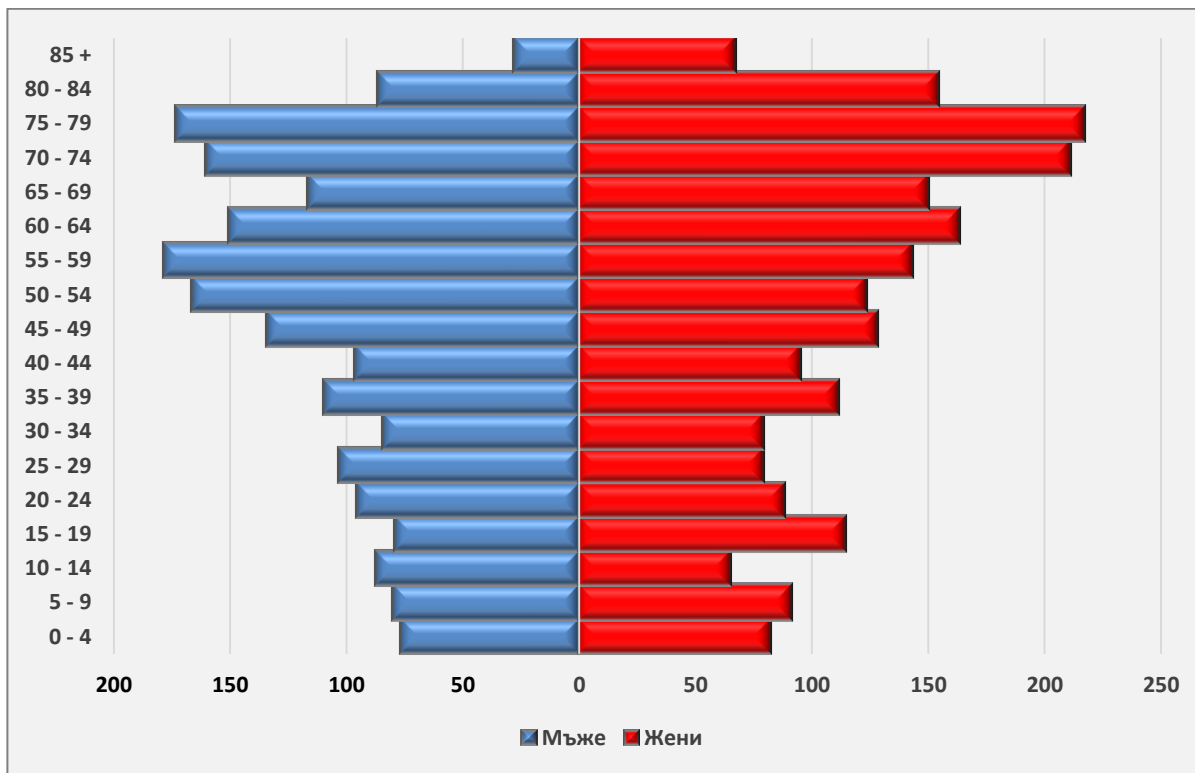
Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 20. Полово-възрастова пирамида на населението на община Болярново към 01.02.2011 г.
По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Особеностите на възрастовата структура на населението по населени места, е важен елемент от извършвания демографски анализ, посредством който, можем ясно да очертаем съществуващите дисбаланси между броя на жителите в различните възрастови групи на територията на общината.

Населените места, които се отличават с по-благоприятна възрастова структура /по-голям брой население във възрастовата група 0-14 г./, са гр. Болярново и някои от по-големите села в общината: Воден, Малко Шарково, Мамарчево, Попово, Стефан Караджово, Шарково. От друга страна, особеностите на възрастовата структура на населението на голяма част от останалите населени места се отличава с изключително неблагоприятно съотношение между населението на възраст от 0 до 14 г., и това на 65 и повече години. Прави впечатление, че на територията на с. Камен връх липсва население на възраст между 0 и 34 години. Подобна е ситуацията в с. Странджа, където най-младите жители попадат в възрастовата група 25-29 г. На територията на с. Горска поляна броят на населението на възраст 10-14 г. и 15-19 г. е общо четири души. Посочените неблагоприятни стойности на възрастовата структура на община Болярново по населени места ясно свидетелства за проявяващата се тенденция на застаряване на населението и постепенно обезлюдяване на голяма част от селищата в общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
град Болярово	30	55	60	71	74	65	66	75	72	116	119	117	78	51	69	64	38	11
с. Воден	17	15	10	21	11	18	20	17	13	15	24	20	20	26	29	37	25	9
с. Вълчи Извор	1	3	-	-	-	1	-	3	4	1	1	3	5	5	4	4	4	2
с. Голямо Крушево	2	4	2	3	5	2	4	7	4	7	10	18	30	26	40	56	32	20
с. Горска Поляна	-	-	2	2	-	5	-	2	1	1	4	5	11	10	10	7	9	3
с. Денница	5	1	1	3	1	5	-	3	1	3	10	9	6	3	16	5	9	-
с. Дъбово	1	-	1	-	2	1	1	4	2	3	9	4	5	13	8	10	4	4
с. Златиница	1	3	3	1	2	1	2	1	2	2	3	5	7	-	1	4	3	1
с. Иглика	3	-	1	2	2	1	1	-	2	1	2	-	-	-	1	1	-	1
с. Камен Врх	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	6	4	3	5	3	1
с. Крайново	3	1	-	1	2	3	3	1	2	1	4	2	3	2	3	11	3	-
с. Малко Шарково	7	11	5	5	9	8	18	27	14	11	14	15	11	8	17	14	5	6
с. Мамарчево	10	12	18	22	10	11	14	24	21	25	23	27	27	31	27	41	21	6
с. Оман	2	1	-	2	4	-	-	2	2	4	3	7	4	10	14	14	7	5
с. Попово	27	26	14	23	16	12	12	19	10	16	11	17	27	20	25	22	13	7
с. Ружица	4	3	4	2	2	3	1	1	-	6	3	9	15	15	16	15	7	5
с. Ситово	2	7	2	1	5	7	3	2	2	9	1	2	6	5	9	3	5	1
с. Стефан Карджово	27	23	18	28	26	27	12	22	33	24	34	44	32	26	54	45	31	8
с. Странджа	-	-	-	-	-	1	1	1	1	3	4	5	2	1	6	10	6	1
с. Шарково	16	6	11	6	12	11	5	7	5	14	10	8	18	10	19	22	15	4

Таблица 16. Възрастова структура на населението в община Болярово по населени места през 2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Неотменен структурен елемент от извършвания анализ на възрастовата структура на населението се явява коефициентът на демографско заместване, който характеризира възпроизводството на трудовите ресурси. Коефициентът изразява съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст /възрастова група 15-19 г./ и броя на излизащите от трудоспособна възраст /лицата на 60-64 г./.

По данни на НСИ от последното преброяване на населението в страната към 01.02.2011 г., коефициентът на демографско заместване в община Болярово е 61,7%, т.е. 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 61,7 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

Стойността на коефициента на възрастова зависимост отразява съотношението между лицата във възрастовите групи под 15 г. и 65 и повече години, на 100 лица от населението между 15 и 64 г. Към 01.02.2011 г. броят на лицата във възрастовата група 0-14 години е 481 души, а този на лицата на възраст 65 и повече години - 1 362 души. От друга страна, броят на населението, попадащо в категорията 15-64 години, е 2 317 души. Следователно коефициентът на възрастова зависимост на населението на община Болярово, към 01.02.2011 г., е 79,5%, т.е. на 100 лица на възраст 15-64 г. се падат близо 80 лица на възраст под 15 и на 65 и повече години.

	Коефициент на демографско заместване /%/	Коефициент на възрастова зависимост /%/
България	64,0	48,7
Югоизточен район	66,5	50,6
Област Ямбол	57,7	55,4
Община Болярово	61,7	79,5

Таблица 17. Коефициент на демографско заместване и възрастова зависимост на населението към 01.02.2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Възрастовата структура следва да се проследи и от гледна точка разпределението на населението в под, във и над трудоспособна възраст. По данни на ТСБ - Ямбол, в периода 2010-2012 г., броят на населението намалява и в трите възрастови групи. По отношение на относителния дял на разглежданите възрастови групи, спрямо общия брой население, следва да отбележим, че в изследвания период населението в под трудоспособна възраст нараства с 0,7%. За населението в трудоспособна възраст също се отчита минимален ръст - от 0,1%. Жителите в над трудоспособна възраст намаляват с 0,5%.

	Брой /по години/			Структура /% по години/		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Под трудоспособна възраст	534	505	512	12,1%	12,4%	12,8%
В трудоспособна възраст	2 212	2 034	2 010	49,8%	50,0%	50,1%
Над трудоспособна възраст	1 692	1 529	1 486	38,1%	37,6%	37,1%

Таблица 18. Население под, във и над трудоспособна възраст в община Болярово за периода 2010-2012 г.

По данни на: ТСБ - Ямбол

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

На база посочените стойности на разглеждания показател можем да обобщим, че през следващите години голяма част от трудоспособното население в общината ще премине в над трудоспособна възраст. От друга страна, броят на населението, което предстои да влезе в трудоспособна възраст, е тревожно малък.

1.4.1.5 Етническа и конфесионална структура на населението

Представените данни за етническата структура на населението в община Болярово са резултат от етническото самоопределение на лицата, участвали в последното преброяване на населението през 2011 г. Важно е да отбележим, че въпросът за етническото самоопределение е право на личен избор на преброявания дали да посочи етническата група, към която се самоопределя. Според данни на НСИ, отговор на въпроса за своята етническа принадлежност са дали 3 957 д., равняващи се на 95,1% от населението на община Болярово.

Най-голям дял от населението на общината се самоопределя към българската етническа група - 83,7% или 3 312 души от отговорилите. Този дял е по-нисък от средния за страната - с 1,1%, и от този за област Ямбол - с 3,2 процентни пункта.

Ромската етническа група заема второ място в структурата на населението с дял от 14,3% /566 д./, като при тази етническа група се отчита увеличение в дела са самоопределилите се, спрямо предпоследното преброяване на населението от 2001 г. Прави впечатление високият дял на населението от ромската етническа група, който е значително по-висок от този за България - с 9,4%, и от този за областта - с 5,8%.

С най-голям брой ромско население са град Болярово - 87 души и селата Мамарчево - 105 д., Воден - 98 д., Стефан Караджово - 86 д. и Попово - 67 д.

Във връзка с нарастващия брой на ромите и произтичащата заплаха от тяхната социална изолация на областно ниво е разработена Стратегия за интегриране на ромите в област Ямбол 2014-2020 г. Определените основни направления в Стратегията са насочени към следните области на развитие: образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост и социално включване, върховенство на закона и недискриминация, култура и медии.

Турският етнос е трети по численост и формира 0,8% /33 души/ от населението на община Болярово по данни от отговора на въпроса за етническо самоопределение.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Разгледаните три етнически групи /българска, ромска и турска/ съставляват 98,8% от жителите на общината, самоопределили етническата си принадлежност по време на последното преброяване на населението.

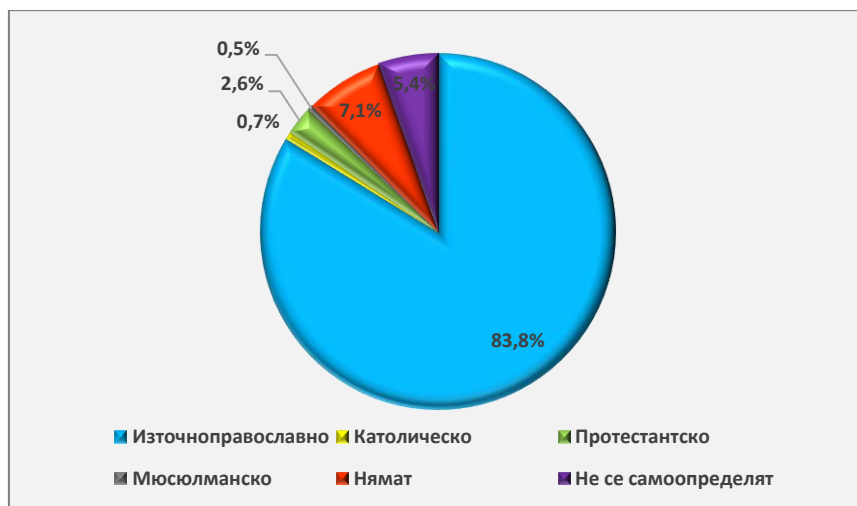
Населението, самоопределило се към други етнически групи, е 0,7% /27 д./, а броят на неопределилите етническата си принадлежност е 19 души /0,5%/.

	Етническа група /%/				Не се самоопределям
	Българска	Турска	Ромска	Друга	
България	84,8%	8,8%	4,9%	0,7%	0,8%
Област Ямбол	86,9%	2,9%	8,5%	0,5%	1,2%
Община Болярово	83,7%	0,8%	14,3%	0,7%	0,5%

Таблица 19. Етническа структура на населението към 01.02.2011 г.

Източник: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

По данни на НСИ от последното преброяване на населението, броят на жителите, дали отговор на въпроса за своето вероизповедание, е 3 316 д., които формират 79,7% от населението на община Болярово. Най-голям дял от отговорилите заемат изповядващите източноправославно вероизповедание - 83,8% /2 779 д./ от отговорилите на въпроса. На второ място се нареждат лицата, които са заявили, че нямат вероизповедание - 236 д., или 7,1%, следвани от тези, които не са се самоопределили - 179 д., равняващи се на 5,4% от отговорилите.

Фигура 21. Конфесионална структура на населението в община Болярово към 01.02.2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Към протестантското вероизповедание са се самоопределили 85 д., съставляващи 2,6% от отговорилите, а към католическото - 22 д., или 0,7% от доброволно отговорилите на въпроса за своята

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

религиозна структура. Към мюсюлманското вероизповедание се самоопределят едва 15 души, формиращи 0,5% от отговорилите.

1.4.1.6 Образователна структура на населението

Според данни от последното преброяване на населението, към 01.02.2011 г. най-голям дял от жителите на общината са със завършено основно образование - 37,5%, равняващи се на 1 474 д. от лицата на седем и повече навършени години в община Болярово /3 931 д./. На следващо място се нареждат лицата със завършено средно образование - 1 163 д., формиращи 29,6%.

Тревожно висок дял в образователната структура на населението в общината формират лицата със завършено начално образование - 16,5% /647 д./, както и тези с незавършено начално образование - 7,3% /285 д./. Броят на лицата, никога не посещавали училище е 146 д., съставляващи 3,7% от населението на седем и повече.

Висшистите са 211 д., или 5,4% от лицата на седем и повече навършени години, в т.ч. 100 души, или 47,4% - в гр. Болярово, и 111 д., равняващи се на 52,6% - на територията на останалите 19 населени места в общината.

	Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Деце*
България	19,6%	43,4%	23,1%	7,8%	4,8%	1,2%	0,2%
Област Ямбол	14,0%	41,1%	26,6%	10,5%	5,5%	2,0%	0,2%
Община Болярово	5,4%	29,6%	37,5%	16,5%	7,3%	3,7%	0,1%

Таблица 20. Население на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование към 01.02.2011 г.

/* деца на 7 навършени години, които още не са тръгнали на училище/

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Важен показател, характеризиращ особеностите на образователната структура, е грамотността на населението. Според данни от последното преброяване, броят на грамотните лица на девет и повече навършени години в община Болярово, към 01.02.2011 г., е 3 660 д., формиращи 94,7% от населението, попадащо в разглежданата възрастова група /3 864 д./. По-голям дял от грамотните лица в общината, са жени - 50,4% /1 844 д./, спрямо 1 816 д., или 49,6%.

Броят на неграмотните лица /неумението да се чете или пише/ на девет и повече навършени години в община Болярово, към разглежданата дата е 204 д., които представляват 5,3% от населението в разглежданата възрастова група в общината. Разпределението на неграмотните жители на общината по

Европейски съюз

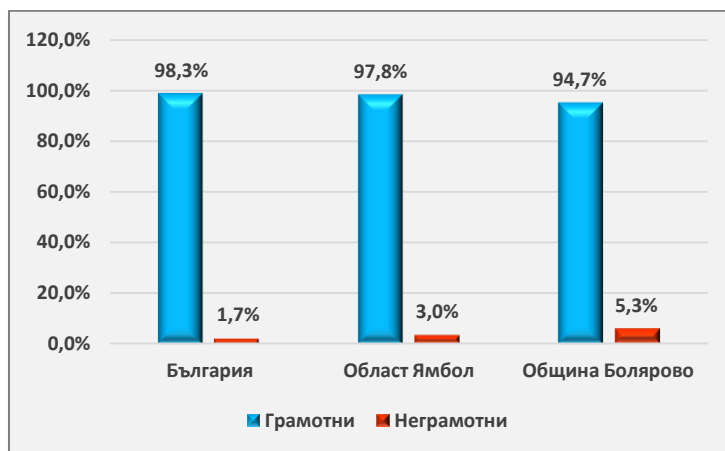

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

пол е в полза на мъжете, които формират 20,1% /41 д./ от неграмотните лица, спрямо 163 д. или 79,9% за жените.

Фигура 22. Грамотност на населението на 9 и повече навършени години към 01.02.2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

На фона на малкия брой население на девет и повече навършени години към изследваната дата /3 864 д./, броят на неграмотните лица - 204, е причина за изключително неблагоприятната позиция на общината по разглеждания показател, спрямо дела на неграмотните лица в страната. Към 01.02.2011 г., делът на неграмотните лица в община Болярово надвишава над три пъти средния за страната.

1.4.1.7 Основни изводи за демографската ситуация в община Болярово

В резултат на извършения демографски анализ на община Болярово можем да заключим, че протичащите демографски процеси се отличават с изключително неблагоприятна специфика. Стойностите на демографските показатели, характеризиращи динамиката, раждаемостта, смъртността и естествения прираст на населението, отреждат на общината неблагоприятна позиция, както спрямо средните стойности за областта, така и в сравнение с останалите общини в област Ямбол.

В периода между двете преброявания /2001 и 2011 г./, броят на населението на общината, намалява с 1 478 д., равняващи се на 26,2%. От друга страна, само в периода 01.02.2011 - 31.12.2013 г., се отчита намаление от 222 д., формиращи 5,3%. Посочените стойности ясно свидетелстват за проявата на тревожна и неблагоприятна тенденция на депопулация на територията на общината.

Посочените високи отрицателни стойности на относителния прираст на населението отреждат на община Болярово първо място, сред петте общини в област Ямбол.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Раждаемостта на територията на общината се отличава с критично ниски стойности /няколкократно по-неблагоприятни стойности, спрямо останалите общини в областта/. Броят на живородените деца в периода 2000-2013 г., се движи между 25 бр. /2010 г./ и 48 бр. /2000 г./. Живородените деца през 2013 г. - 48 бр., формират едва 2,4% от техния общ брой в областта. Посочените неблагоприятни стойности на разглеждания показател ясно свидетелстват за проявата на все по-негативна негативна тенденция на демографско развитие в общината.

Намаляващият брой на умиранията в периода 2000-2013 г. /80 д. през 2012 г., 104 д. през 2013 г./, отрежда на община Болярово последно място по показателя, в сравнение с останалите общини в област Ямбол. На фона на малкия брой население в общината, следва да отбележим, че въпреки отчетеното намаление, стойността на показателя остава висока.

Населението на общината се характеризира с изключително влошена възрастова структура. През 2011 г., най-голям дял от населението заемат лицата на възраст 75-79 г. - 390 д., които формират 9,4% от общия брой население в общината. От друга страна, лицата на възраст 0-4 години, са 158 д., равняващи се на 3,8%. Посочените стойности ясно свидетелстват за задълбочаване на наблюдавания неблагоприятен процес на застаряване на населението. Като пряк резултат от увеличаващия се дял на населението в над трудоспособна възраст през следващото десетилетие, на практика, може да се очаква пълно обезлюдяване на някои от селищата в общината.

Най-висок дял в етническата структура на населението заемат българската, ромската и турската етнически групи. По отношение на ромското население в общината се отчита ръст в неговия дял в периода между последните две преброявания на населението. Делът на населението, самоопределило се към ромската етническа група към 01.02.2011 г. - 14,3 %, се характеризира със значително по-висока стойност от средната за страната и за областта.

Делът на населението от ромски произход на територията на повечето села нараства. Във връзка с особеностите в бита и културата на представителите на ромската етническа група и тяхната ниска здравна култура, се наблюдава характерно висока раждаемост, особено в ранна възраст, повишаване риска от спонтанен аборт, мъртвородено дете или смърт в детска възраст. Друг сериозен проблем по отношение възможността за професионална реализация на ромското население се явява ниската степен на образованост /в някои случаи и пълна неграмотност/ на голяма част от представителите на разглежданата етническа група.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

На база посоченото дотук считаме, че в периода 2014-2020 г., община Болярово следва да насочи своите усилия към предприемане на мерки и дейности, насочени към превенция на риска от социално изключване на представителите на ромската етническа група и стремеж към тяхната интеграция в обществото.

Характерна особеност на образователната структура на населението е, че най-висок дял заемат лицата със завършено основно образование - 37,5%. Тази стойност е по-висока от средната за България и за област Ямбол. Висок е и дялът на лицата със завършено начално образование - 16,5%. Тази стойност е значително по-неблагоприятна от средната за страната.

По отношение неграмотността за населението на девет и повече навършени години, неговият дял към 01.02.2011 г., е 5,3% /при стойности от 1,7% за България и 3% за област Ямбол/.

В резултат на извършените обобщения, считаме че политиката на община Болярово в предстоящия седем годишен период, следва да се насочи към предприемане на целенасочени мерки за реализация, които да отчитат специфичните потребности на различните възрастови и етнически групи от населението. Провеждането на целенасочена политика, отчитаща конкретните нужди на хората, е важна стъпка в стремежа към минимизиране влиянието на протичащите негативни демографски процеси в общината.

1.4.2 Пазар на труда и доходи на населението

1.4.2.1 Икономическа активност на населението

По данни на НСИ от последното преброяване на населението, броят на икономически активното население /всички лица на 15 и повече навършени години, които са заети и безработни/ в община Болярово, е 1 435 д. Този брой формира малко над 39% от населението в разглежданата възрастова група /3 679 д./ . Разпределението на икономически активните лица по пол, е с по-благоприятна стойност за мъжете, които формират 58,9% /845 д./ от икономически активните лица в общината, спрямо 41,1% /590 д./ за жените.

Към 01.02.2011 г. икономически неактивните лица в община Болярово са 2 244 д., съставляващи близо 61% от населението на 15 и повече навършени години. По-голям дял от икономически неактивните лица заемат жените - 59,4% /1 332 д./, спрямо 40,6% /912 д./ за мъжете.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 23. Икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години към 01.02.2011 г. /брой/
Фигура 24. Икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години към 01.02.2011 г. /%/

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Следва да отбележим, че докато на областно ниво броят на икономически активните и икономически неактивните лица е приблизително равен, то съотношението между двете категории население на територията на община Болярово е 39% на 61% в полза на икономически неактивните лица. Тази констатация се явява особено неблагоприятна както за демографското развитие на община Болярово, така и за развитието на трудовия пазар и човешките ресурси в частност.

Важен структурен елемент на извършвания анализ на икономическата активност на населението се явява структурата на икономически неактивните лица в общината на 15 и повече навършени години. Изключително тревожно обстоятелството, че 78,4% /1 759 д./ от икономически неактивните лица в общината, са пенсионери, при стойност от едва 5,9% /133 д./ за учащите. Посочените стойности на показателя отреждат на община Болярово по-неблагоприятна позиция спрямо тази за областта, като делът на пенсионерите в структурата на икономически неактивните лица на 15 и повече навършени години към 01.02.2011 г., заема най-висок дял сред петте общини в област Ямбол.

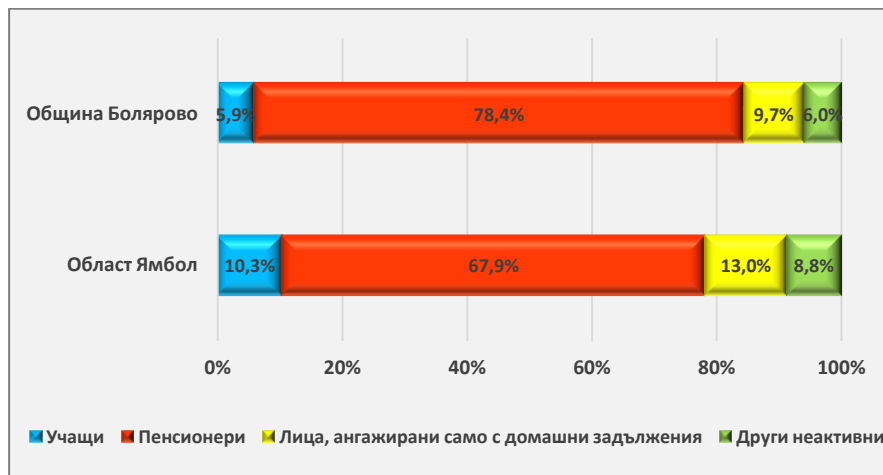
Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 25. Структура на икономически неактивните лица на 15 и повече навършени години към 01.02.2011 г. По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Лицата, ангажирани само с домашни задължения, формират 9,7% /217 д./ от икономически неактивните лица на 15 и повече навършени години в община Болярово, а към категория други неактивни, се отнасят 6,0% /135 д./.

Важен структурен елемент на извършвания анализ, който е неотменна част от изясняване особеностите на трудовия пазар в общината, представлява показателят икономическа активност на лицата на възраст 15-64 навършени години. Към 01.02.2011 г. броят на населението, попадащо в тази възрастова група в община Болярово, е 2 317 д., 60,9% от които /1 412 д./ се отнасят към категорията икономически активни лица. Посочената стойност на разглеждания показател представлява т.нар. коефициент на икономическа активност на населението и се отличава с по-неблагоприятна стойност спрямо средната за областта - 65%.

Разпределението на икономически активното население по пол, се характеризира с по-висок дял при мъжете, които формират близо 59% /830 д./ от икономически активните лица на 15-64 навършени години. По отношение на разпределението на икономически активното население в разглежданата възрастова група по местоживееене следва да отбележим, че с по-благоприятна стойност се отличават градовете /в случая един град - Болярово/, където в рамките на едно населено място са концентрирани 45,6% /644 д./ от икономически активните лица на възраст 15-64 г., спрямо 768 д., или 54,4% за територията на останалите 19 селища.

Броят на икономически неактивните лица на 15-64 годишна възраст в община Болярово към 01.02.2011 г. са 905 д., съставляващи 39,1% от лицата, попадащи в изследваната възрастова група.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.4.2.2 Заетост и безработица на населението

По данни на НСИ към 01.02.2011 г. заетите лица на възраст 15-64 навършени години формират 72,3% /1 021 д./ от икономически активните лица в тази възрастова група на територията на община Болярово. На база посочената стойност можем да изчислим коефициента на заетост на населението, чиято стойност на ниво община възлиза на 44,1%, при средна стойност за област Ямбол от 52,2%.

Броят на безработните лица към същата дата е 391 д. и съставлява 27,7% от икономически активното население на 15-64 години. Посочената относителна стойност отрежда на общината по-неблагоприятна позиция спрямо средната за областта, където безработните лица формират 19,8% от икономически активните лица в разглежданата възрастова група. Коефициентът на безработица на населението в изследваната възрастова група в община Болярово към 01.02.2011 г. е 27,7%. Посочената стойност е по-висока със 7,9 процентни пункта, спрямо тази за областта - 19,8%.

Съотношението между заетите и безработните лица по пол се отличава с по-благоприятна стойност за мъжете, които формират 58,2% /594 д./ от заетите лица при стойност от 427 д., или 41,8% за жените на възраст 15-64 г. в общината. Основна причина за по-високата заетост при мъжете се явяват трудовите и образователните миграции, както и малкият брой на жените на възраст между 20 и 34 навършени години.

Към 01.02.2011 г., броят на заетите в гр. Болярово е 531 д., спрямо стойност от 490 д. за селата в рамките на общината. Посочените стойности отново свидетелстват за съществуващите значителни териториални различия в стойността на разглеждания показател - докато на територията на едно населено място са концентрирани 52% от заетите лица на 15-64 г., останалите 19 селища заемат общ дял от 48%.

Ключов елемент на настоящия анализ се явява изясняване особеностите в стойностите на показателите заетост и безработица по отношение на лицата на възраст между 15 и 29 години в община Болярово. Населението в тази възрастова група се смята за една от най-засегнатите групи от настъпилата финансова и икономическа криза и респективно за една от най-уязвимите на пазара на труда. Според данни на НСИ от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г. броят на младежите на възраст 15-29 г. формира 13,4% от жителите на общината, като всеки втори човек в тази възрастова група влага или предлага своя труд в производството на стоки и услуги. От друга страна, следва да отбележим,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

че отново към същата дата около 40% от младежите, които търсят работа в община Болярово, са безработни. Според информация, предоставена от Бюро по труда - Ямбол, официално регистрираната безработица сред населението в разглежданата възрастова група, е 5,9%.

	икономически активни			икономически неактивни					
	общо	заети	безработни	общо	учащи	пенсионери	лица, заети само с домашни или семейни задължения	други	
	3 679	1 435	1 043	392	2 244	133	1 759	217	135
15 - 19	193	33	9	24	160	120	-	16	23
20 - 24	183	109	65	44	74	13	4	39	18
25 - 29	182	129	87	42	53	-	11	32	10
30 - 34	163	115	75	40	48	-	22	18	8
35 - 39	220	152	102	50	68	-	30	21	17
40 - 44	191	138	106	32	53	-	17	25	11
45 - 49	262	215	173	42	47	-	18	17	12
50 - 54	289	228	187	41	61	-	28	20	13
55 - 59	321	205	151	54	116	-	82	18	16
60 - 64	313	88	66	22	225	-	211	9	5
65 +	1 362	23	22	-	1 339	-	1 335	-	-

Таблица 21. Население на 15 и повече навършени години по възраст и икономическа активност в община Болярово към 01.02.2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

В периода 2011-2011 г. се отчита понижение в броя на безработните лица с 133 д., като сред основните причини за този спад се открояват провежданите програми за заетост на ЕС, както и тези на Министерство на труда и социалната политика. Въпреки това наблюдаваните неблагоприятни стойности, характеризиращи безработицата в общината, се задълбочават. Създаването на такъв тип временна заетост на част от населението е частично разрешаване на проблема. Сред един от основните фактори, оказващи неблагоприятен ефект върху възможностите за професионална реализация следва да отбележим завършената ниска степен на образование на голяма част от населението в трудоспособна възраст.

Според информация, предоставена от ТСБ - Ямбол, броят на регистрираните безработни лица на територията на община Болярово, за месец ноември на 2012 г., е 258 души, които формират 3% от официално регистрираните безработни лица в област Ямбол /8 545 д./.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

По данни на Общинска администрация през 2013 г. са открити 120 работни места по програми, финансиращи временна заетост, за които община Болярово има подписани договори. Трудовите дейности по тези програми, са свързани с благоустрояване и почистване на населените места.

Неотменна част от настоящия анализ се явява разпределението на заетите лица по икономически дейности, чийто особености са важни характеристика на пазара на труда в общината. По данни на НСИ, към 01.02.2011 г. най-голям дял от заетите на 15-64 навършени години заемат лицата в икономическа дейност „Селско, горско и рибно стопанство“, които формират 38% /387 д./ от заетите във възрастовата група. По-голям е техният дял в селата, където заетите лица формират 68,2% /264 д./ от заетите в разглежданата възрастова група.

Второ място в изследваната структура, заемат заетите в икономическа дейност „Държавно управление“ с дял от близо 20% /203 д./ от заетите лица на 15-64 годишна възраст. Заетите в икономическа дейност „Хуманно здравеопазване и социална работа“ се нареждат на трето място по разглеждания показател с далеч по-малък дял - от 8,3% /85 д./ в структурата на заетите лица по икономически дейности. Лицата, заети в икономическа дейност „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ - 78 души /7,6%/ от заетите лица в община Болярово на 15-64 навършени години.

Последно място по разглеждания показател заемат заетите лица в икономически дейности „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения“ - 3 д., и „Дейности на домакинства като работодатели; недиференцирани дейности на домакинства по производство на стоки и услуги за собствено потребление - 3 д., които формират по 0,3% от заетите.

Малък е делът и на лицата, влагащи труда си в икономически дейности „Финансови и застрахователни дейности“ /4 д./ и „Професионални дейности и научни изследвания“ /5 д./, с дял съответно от по 0,4% и 0,5% от заетите на 15-64 навършени години в общината.

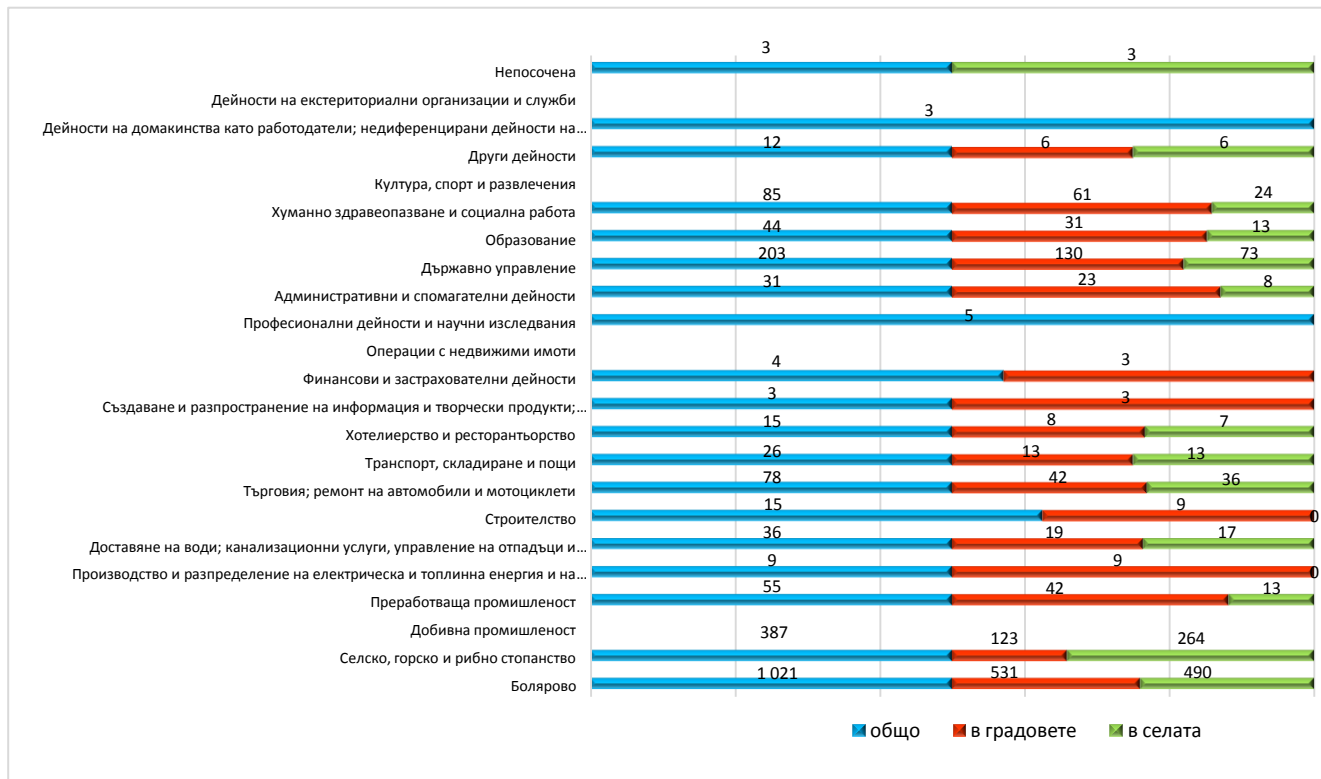
Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фигура 26. Заети лица на 15-64 навършени години в община Болярово по класове икономически дейности и местоживееене към 01.02.2011 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Анализирайки особеностите на трудовата заетост на територията на община Болярово, следва да проследим извършваните всекидневни трудови миграции на населението в тяхната роля на важна характеристика на трудовия пазар. Към 01.02.2011 г. лицата, които живеят и работят в едно и също населено място са 864 д., формиращи 82,8% от заетите на 15 и повече навършени години в общината. Лицата, извършващи всекидневни трудови миграции са 179 д., или 17,2% от заетите лица в изследваната възрастова група, т.е. всекидневните трудови мигранти на 1 000 заети лица са в порядъка на 171,6 д. Най-голям дял в разглежданата категория заемат мигрантите, които отиват на работа в същата община - 63,7% /114 д./, в т.ч. 83,3% осъществяват всекидневни трудови миграции в посока селата в общината.

Заети лица*	Лица, които живеят и работят в едно и също населено място	Всекидневни трудови мигранти						
		общо	от тях отиват на работа					
			в същата община		в община на същата област		в община на друга област	
			в градове	в села	в градове	в села	в градове	в села
1 043	864	179	19	95	36	5	20	4

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Таблица 22. Всекидневни трудови мигранти в община Болярово към 01.02.2011 г.

* заети лица на 15 и повече навършени години

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

1.4.2.3 Доходи на населението

В ролята на основен източник на финансови средства за домакинствата в страната влизат работните заплати на заетите лица. За голяма част от населението в над трудоспособна възраст, както и за социално слабите жители от обществото, пенсиите и социалните помощи са единствен източник на средства. Непрекъснато нарастващият брой на населението от малцинствените групи, разчита главно на средствата от детски и социални помощи като основен източник на доходи.

1.4.2.4 Основни изводи

На територията на община Болярово, се наблюдава задълбочаване на проблема с възможността за трудовата реализация на местните жители. Коефициентът на заетост на населението - 44,1%, се отличава с по-неблагоприятна стойност, спрямо средната за област Ямбол /52,2%/. Стойностите на показателите, характеризиращи безработицата на населението /брой безработни лица и коефициент на безработица/, също се характеризират с по-тревожни стойности в сравнение с тези на областно ниво. Към 01.02.2011 г., безработните лица в общината /391 д./, формират близо 28% от икономически активното население на 15-64 години. Коефициентът на безработица на населението в същата възрастова група е със стойност от 27,7%, при 19,8% за областта.

Във връзка със съществуващите ограничени възможности за професионална реализация на територията на общината се наблюдава постепенно напускане на хора в трудоспособна възраст и тяхната миграция най-вече към градовете Бургас, Ямбол, София.

1.4.3 Здравеопазване – обща характеристика

Характеристиките на здравната система, изпълняват ролята на един от ключовите фактори за качеството на живот в съответната територия. В тази връзка, анализът на здравеопазването в община Болярово, следва да се извърши, както от гледна точка на достъпа на жителите до навременно осигурена болнична и извънболнична помощ, така и от гледна точка на качествените характеристики на предоставяните здравни услуги на територията на общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.4.3.1 Структурна организация на здравеопазването

Структурната организация на здравеопазването на територията на община Болярово е представена от четири Амбулатории за индивидуална практика за първична медицинска помощ и медико-диагностични лаборатории и две Амбулатории за индивидуална практика за първична помощ по дентална медицина.

На територията на община Болярово не функционира Многопрофилна болница за активно лечение /МБАЛ/. Жителите на общината могат да получат болнична помощ в разположените в гр. Ямбол две многопрофилни болници - „Св. Пантелеймон“ и „Св. Йоан Рилски“, и една специализирана болница за активно лечение по кардиология, както и на територията на намиращата се в гр. Елхово - МБАЛ „Св. Иван Рилски“.

В рамките на гр. Болярово функционира медицински център за спешна помощ, към който функционира структурно звено „Бърза помощ“, разполагащо с един оборудван санитарен автомобил за достъп до 20-те населени места в рамките на общината.

За неблагоприятната структурна организация на здравеопазването в общината свидетелства обстоятелството, че от общо 78 общопрактикуващи лекари в област Ямбол през 2011 г., едва трима, равняващи се на 3,8% обслужват жителите на община Болярово.

1.4.3.2 Пространствена организация на здравеопазването

Териториалната организация на обектите на здравната система на територията на област Ямбол е неравномерна. В рамките на областта функционират четири болници за активно лечение /три многопрофилни и една специализирана/, три от които са разположени в областния център и една - в гр. Елхово. Следователно, достъпът на жителите на община Болярово до болнична помощ се свързва с пътуване до градовете Ямбол или Елхово.

От друга страна, разположението на медицинския център в рамките на гр. Болярово представлява и единствена здравна помощ за жителите на по-отдалечените населени места, при получаване на спешна медицинска помощ. Съществуващият риск - единственият медицински екип се оказва недостатъчен за навременно осигуряване на спешна медицинска помощ на населението на селата, разположени на по-голямо разстояние от общинския център.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Направената констатация за неравномерната пространствена концентрация на здравеопазването важи и за територията на самата община. Към териториалния обхват на общината се включват 20 населени места, като не всички от тях се обслужват от функциониращите амбулатории за индивидуална практика за първична медицинска помощ и медико-диагностичната лаборатория и от амбулаториите по дентална медицина.

Амбулаториите за индивидуална практика за първична медицинска помощ и медико-диагностичната лаборатория обслужват шест населени места, представляващи 30% от селищата в община Болярово. Достъпът на жителите на останалите 14 населени места до тези амбулатории е обвързан отново с пътуване до някое от селищата, които се обслужват от съответното заведение за извънболнична помощ.

Амбулаториите за индивидуална практика за първична помощ по дентална медицина също се отличават с изключително неравномерна пространствената организация. Този тип амбулатории обслужват само 15% /3 бр./ от населените места в общината, общинския център и селата Мамарчево и Воден.

Амбулатории за индивидуална практика за първична медицинска помощ и медико-диагностични лаборатории - 4 бр.

1. Обслужва населените места: с. Мамарчево, с. Малко Шарково, гр. Болярово
2. Обслужва населените места: с. Стефан Караджово, с. Голямо Крушево,
3. Обслужва населените места: с. Воден
4. Обслужва населените места: гр. Болярово /Клинична лаборатория/

Амбулатории за индивидуална практика за първична помощ по дентална медицина - 2 бр.

1. Обслужва населените места: с. Мамарчево, гр. Болярово
2. Обслужва населените места: гр. Болярово, с. Воден

Таблица 23. Териториално разпределение на заведенията за извънболнична помощ в община Болярово
По данни на: Регионална здравна инспекция - Ямбол, <http://www.rzi-yambol.org/index.html>

1.4.3.3 Основни изводи

Системата на здравеопазването в община Болярово се отличава с неблагоприятни стойности по отношение на структурната и пространствена организация на обектите на здравната инфраструктура. Тези особености оказват негативно влияние както по отношение на навременния достъп на жителите до болнична и извънболнична медицинска помощ, така и върху качеството и удовлетвореността на населението от предоставяните здравни услуги.

Липсата на МБАЛ на територията на община Болярово се свързва с необходимостта от пътуване на нуждаещите се до градовете Ямбол или Елхово. Във функциониращия медицински център липсват

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

тясно специализирани медицински кадри, което се явява друг проблем по отношение качеството на здравните услуги.

От друга страна, неравномерната териториална организация на амбулаториите за извънболнична помощ в самата община, са причина за ограничените възможности за достъп до навременна медицинска помощ на населението, живеещо в населените места, разположени на по-голяма отдалеченост от общинския център. Посоченото дотук се явява сериозен проблем за хората в напреднала възраст, които имат специфични потребности, свързани с по-честа необходимост от здравни услуги.

По отношение равнопоставения достъп на населението до обектите на здравната инфраструктура, следва да обърнем внимание на представителите на ромската етническа група. Нарастващият брой на тази група в общината, в комбинация с ниската здравна култура и лоши хигиенни навици, се свързва с необходимостта от предприемане на конкретни мерки в сферата на здравеопазването, насочени към провеждане на информационни здравни кампании на територията на общината. Тяхна основна цел следва да бъде предоставяне на информация за превенция на заболявания сред представителите на ромската етническа група.

1.4.4 Социални услуги – обща характеристика

Социалната политика, провеждана на територията на община Болярово е отражение на общоприетите приоритетни направления на национално ниво, целящи превенция на риска от социална изолация на обществените групи в неравностойно социално положение и социално включване на уязвими групи от населението. Стремехът към интеграция на жителите на общината, попадащи т.нар. уязвими групи, е насочен към лицата с физически и психически увреждания, както и към представителите на ромския етнос, за голяма част от които, съществува потенциален риск от социално изключване.

В ролята на ключов елемент на социалната политика в България, който намира приемственост на общинско ниво, се явява провежданата целенасочена политика на деинституционализация на деца и възрастни хора. В тази връзка, разработването и предоставянето на широк набор от социални услуги в общността и стремехът към преминаване към качествено нов модел на социално развитие следва да се превърне в неотменна част от социалната политика на всички териториални нива в страната.

Община Болярово определя следните десет приоритетни направления в областта на социалните услуги, предоставяни в рамките на общината:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- *Подобряване качеството на живот и благосъстоянието на представителите на рисковите социални групи;*
- *Създаване на реална възможност за интеграция на отделните социални групи;*
- *Осъществяване на реална закрила, равен достъп и възможност за закрила на деца с увреждания, деца в риск, хора с увреждания и в пенсионна възраст;*
- *Повишаване качеството и вида на социалните грижи;*
- *Засилване на дейностите по превенция и реинтеграция;*
- *Разширяване на източниците за финансиране на социалните услуги;*
- *Достъп до здравеопазване, медицинска и социална интеграция на рисковите групи;*
- *Осъществяване на реална закрила, равен достъп и възможност за развитие на уязвимите социални групи;*
- *Повишаване качеството и ефективността на предоставяните социални услуги;*
- *Разширяване обхвата на обгрижваните лица.*

По данни на Общинска администрация, бюджетът за социални дейности в община Болярово за 2014 г., е в размер на 1 236 хил. лв., и съставлява 25% от общинския бюджет.

1.4.4.1 Структурна организация на социалните услуги

Структурната организация на предоставяните социални услуги в община Болярово, е представена от две специализирани социални институции /в област Ямбол функционират общо седем/, както и от социални, предоставяни в рамките на общността.

Специализирани институции за социални грижи

1. Дом за възрастни с умствена изостаналост - с. Малко Шарково, капацитет 85 места
2. Дом за стари хора - с. Воден, капацитет 30 места

Социални услуги в общността

1. Защитено жилище - с. Малко Шарково, капацитет 8 жени
2. Защитено жилище - гр. Болярово, капацитет 8 жени
3. Защитено жилище за възрастни - гр. Болярово, капацитет 11 лица
4. Център за социална рехабилитация и интеграция - гр. Болярово, капацитет 25 места
5. Обществена трапезария - проект, обслужва жители на гр. Болярово и селата: Попово, Воден, Мамарчево, Голямо Крушево, Ружица
6. Социална услуга „Личен асистент“ /по Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“/
7. Социална услуга „Личен асистент“ /по ОП „Развитие на човешките ресурси“/ - стартира през 2011 г., с продължителност до 31.08.2014 г. Към началото на 2014 г., социалната услуга се ползва от 10 лица.
8. Домашен социален патронаж - гр. Болярово, капацитет - 180 потребители
9. Център за услуги в домашна среда - почасово обгрижване на 79 потребители, разкрит през 2013 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

10. Клубове на пенсионера - разкрити на територията на 9 населени места: общинския център, и селата Мамарчево, Голямо Крушево, Воден, Стефан Караджово, Попово, Шарково, Горска поляна, Крайново

Таблица 24. Структурна организация на социалните услуги в община Болярово

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Според информация, предоставена от Общинска администрация, към настоящия момент Домът за възрастни с умствена изостаналост в с. Малко Шарково работи с пълен капацитет от 85 д. Следователно, на лице е добре изградена структурна организация и материално-техническа база на институцията, но от друга страна, запълненият капацитет свидетелства за голямата необходимост и същевременно недостиг на такъв тип услуги на територията на общината.

Предоставяната в общността социална услуга „Обществена трапезария“ е проект, финансиран от фонд „Социална закрила“ на Министерство на труда и социалната политика. Инициативата е насочена към ежедневно предоставяне на обяд за 40 потребители в общината, в продължение на шест месеца в годината. При осигуряване на допълнително финансиране се предвижда срокът на проекта да бъде продължен.

С високо значима социална стойност се отличават почасовите социални услуги в общността, предоставяни в разкрития през 2013 г. Център за услуги в домашна среда. В центъра се предлагат три типа дейности: за лична помощ, за социална подкрепа и социално включване, комунално-битови дейности. Предоставяните услуги се предоставят по местоживееене за срок от една година.

1.4.4.2 Пространствена организация на социалните услуги

Териториалната организация на социалните услуги в община Болярово се отличава с характерни особености, изразяващи се в съществуващия по-лесен достъп до тези услуги за жителите на по-големите населени места в общината. Функциониращите на територията на общината специализирани институции са разположени в селата Малко Шарково и Воден. По отношение на социалните услуги, предоставяни в общността, водещ е общинския център - гр. Болярово, където са разработени и се предлагат различни социални услуги в общността.

От друга страна, хората с необходимост от разглеждания вид услуги, които живеят в селища, разположени на по-голяма отдалеченост от общинския център, изпитват затруднения при осигуряване на равнопоставен достъп до качествени социални услуги в рамките на общността.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.4.4.3 Основни изводи

Структурната и пространствена организация на социалните услуги в община Болярово се характеризират с някои специфики, които поставят жителите на по-големите населени места в по-благоприятна позиция, по отношение достъпа до този вид услуги.

На база извършения анализ на социалните услуги, считаме че тяхното развитие в периода 2014-2020 г., следва да се насочи към разработване на възможно най-широк кръг от социални услуги, предоставяни в рамките на общността. Предвид големия дял възрастни хора в общината и във връзка с предстоящото преминаване на трудоспособно население в над трудоспособна възраст, социалната политика в община Болярово следва да се насочи към разкриване на нови допълнителни услуги в повече населени места от общината.

По отношение на социалните услуги, предоставяни в общността, следва да акцентираме върху тяхното голямо значение в процеса на повишаване качеството на живот в общината. Във връзка с временния характер на някои от тези услуги /с продължителност от около една година/, считаме че в периода 2014-2020 г., предоставянето на тези услуги следва да продължи и да се превърне в неотменна част от социалната политика на общината.

1.4.4.4 Образование – обща характеристика

Спецификите на образователната система в съответната територия, играят ключова роля в процеса на създаване на благоприятни условия за успешна професионална реализация и повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси.

Един от основните национални приоритети, се явява предоставянето на висококачествено образование и осигуряване на равнопоставен достъп до обектите на образователната инфраструктура за представителите на всички обществени групи, без значение от тяхната етническа принадлежност, социално положение и др.

Общоприетите национални приоритети в сектора, следва да намерят отражение на общинско ниво, посредством реализацията на целенасочени мерки, подкрепящи изпълнението на дейности, които общината, е в правото си да дефинира и да изпълни. Ключов момент тук се явява, предприемането на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

мерки, създаващи условия за равнопоставен достъп до обектите на предучилищното обучение и училищното образование, за деца и младежи от уязвими групи от обществото.

1.4.4.4.1 Структурна организация на образованието

Структурната организация на системата на образованието в община Болярово, е представена от обекти на предучилищното обучение /детски градини/ и училищното образование /общообразователни училища/.

На територията на общината функционира една целодневна детска градина. Тази стойност отрежда на общината последно място в броя на детските заведения от този тип, сред петте общини в област Ямбол.

По данни на НСИ, през учебната 2012/2013 г., в детската градина се обучават 93 деца, разпределени в пет детски групи. Броят на обучаващите се деца, формира едва 2,5% от децата, посещаващи детски градини на територията на областта, и 3,3% от детските групи в областта.

Детски градини	Деца		Педагогически персонал		Места		Детски групи
	общо	в т.ч. момичета	общо	в т.ч. детски	общо	на 100 деца	
Област Ямбол							
32	3 795	1 837	313	299	4 691	123,6	152
Община Болярово							
1	93	38	11	10	242	260,2	5

Таблица 25. Обекти за предучилищно обучение в община Болярово през учебната 2012/2013 година

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

В периода на учебните години 2008/2009 - 2012/2013, броят на общообразователните училища в общината, остава непроменен. За изследвания период, се отчита намаление в броя на паралелките /с 25%/, учителите /с 22,2%/, и учащите от I до IV клас /с 13 д., равняващи се на 9%/. По отношение на същите показатели, характеризиращи образованието в общината, от V до VIII клас, броят на паралелките бележи незначителен ръст, а този на учащите, нараства с 14 д. /13,2%/.

Учебна година	Училища	I-IV клас				V-VIII клас				завършили
		паралелки	учители	учащи		паралелки	учители	учащи		
				общо	в т.ч. жени			общо	в т.ч. жени	
2008/2009	2	8	9	144	68	6	10	106	54	23
2009/2010	2	7	8	146	75	5	9	89	39	29
2010/2011	2	7	8	155	79	4	9	89	41	21
2011/2012	2	6	7	130	66	5	8	111	48	19

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2012/2013	2	6	7	131	59	7	9	120	54	19
-----------	---	---	---	-----	----	---	---	-----	----	----

Таблица 26. Паралелки, учители, учащи и завършили основно образование в общообразователните училища в община Болярово в периода на учебните години 2008/2009 - 2012/2013

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Броят на паралелките от IX до XII клас в община Болярово за изследвания период, остава непроменен. Отчита се обаче намаление в броя на учащите - с 20 д., равняващи се на 35,1%, и завършилите средно образование на територията на общината - намаление със 7 д., или с 50%.

Учебна година	IX – XII клас				
	паралелки	учители	учащи		завършили
			общо	в т.ч. жени	
2008/2009	4	6	57	39	14
2009/2010	4	6	57	43	10
2010/2011	4	6	51	38	14
2011/2012	4	7	41	30	13
2012/2013	4	7	37	24	7

Таблица 27. Паралелки, учители, учащи и завършили средно образование в общообразователните училища в община Болярово в периода на учебните години 2008/2009 - 2012/2013

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Община Болярово реализира конкретни мерки в сферата на образованието, насочени към подпомагане на социално слаби семейства, които изпитват финансови затруднения при задоволяване на основни потребности, свързани с образователния процес. С цел стимулиране равнопоставения достъп на учениците до обектите на образователната инфраструктура, общината подпомага социално слабите семейства, със закупуването на учебници, помагала, дрехи и обувки за учащите.

Община Болярово реализира дейности, насочени към намаляване цените на закуската и обяда на учениците, предоставяни в училищния стол на СОУ „Д-р Петър Берон“.

На територията на община Болярово не функционират висши учебни заведения. Най-близко разположеното учебно заведение от такъв тип, се намира в областния център - гр. Ямбол, където функционира филиал на Тракийския университет - Стара Загора, Факултет “Техника и технологии“.

В ролята на неотменен елемент на извършвания анализ, влиза броят на учащите, напуснали преждевременно образователната система в община Болярово. В периода 2007/2008 - 2011/2012 г., този брой се движи между 4 д., през учебната 2010/2011 г., когато е отчетена най-ниска стойност, и 20 д. през учебната 2008/2009 г., когато показателят се отличава с най-неблагоприятна стойност за разглеждания период. Броят на преждевременно отпадналите от системата на образованието, през последната

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

изследвана 2011/2012 учебна година, е по-нисък от този през първата 2007/2008 г., но с повече от два пъти по-висок от този, за годината с най-малък брой напуснали.

	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Област Ямбол	326	262	242	236	162
Община Болярово	8	20	15	4	10

Таблица 28. Учащи I-VIII клас, напуснали общообразователните училища в община Болярово в периода на учебните години 2007/2008 - 2011/2012

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

1.4.4.4.2 Пространствена организация на образованието

На територията на община Болярово функционира едно заведение за предучилищно обучение - ЦДГ „Здравец“, разположена в рамките на общинския център. Към детското заведение функционират три филиала, в селата: Голямо Шарково, Воден и Стефан Караджово.

Училищното образование се осъществява в две общообразователни училища - едно средно общообразователно училище - СОУ „Д-р Петър Берон“, разположено в гр. Болярово, и едно основно общообразователно училище - ОУ „Стефан Караджа“, в с. Стефан Караджово. Поради спецификата на териториалната концентрация на обектите за училищно образование, достъпът на учениците от други селища в общината, до тези обекти, се свързва с необходимостта от пътуване до общинския център или до с. Стефан Караджово, където са разположени двата обекта за училищно образование. Училище „Стефан Караджа“, разполага с училищен автобус, който превозва учащите от останалите населени места в общината.

1.4.4.4.3 Основни изводи

Обектите на образователната инфраструктура за предучилищно обучение и училищно образование, функционират на територията на общинския център - гр. Болярово и другите по-големи населени места в общината. Изградени са две общо образователни училища /едно основно и едно средно/, и едно детско заведение - ЦДГ, с налични три филиала.

Предвид демографският потенциал на територията и във връзка с особеностите на възрастовата структура на населението, изградените обекти на образователната система, се определят като достатъчни за нуждите на местното население.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

По отношение достъпа на учащите, проблем се явяват ограничените финансови възможности на част от родителите, които въпреки осигурения транспорт с училищен автобус до и от училище, изпитват сериозни затруднения при осигуряването на образование за децата си.

Броят на децата, които посещават детските градини и учебните заведения, намалява. Сред причините се открояват критично ниската раждаемост, както и ниският образователен и социален статус на голяма част от населението. Съществуват проблеми при задържането на децата от малцинствените групи в системата на образованието. Голяма част от тях остават неграмотни или с ниска образователна степен, което затруднява тяхната по-нататъшна интеграция в обществото.

1.4.4.5 Култура – обща характеристика

На територията на община Болярово са разположени културни обекти от различно естество - читалища, културни институти, храмове. Културният календар на общината, включва множество събития с местен, регионален и национален характер, които представляват интерес за местните жители и гости на общината.

1.4.4.5.1 Структурна организация на културните услуги/дейности

В община Болярово функционират шест читалища, разположени в населените места: гр. Болярово и селата Мамарчево, Стефан Караджово, Воден, Попово, Голямо Крушево. Най-голямо е читалището в общинския център - Народно читалище /НЧ/ „Възраждане“.

Всички читалища разполагат с театрален салон, репетиционна зала, читалня и библиотека. От 2013 г. по инициативата „Глобални библиотеки“, в читалищата в гр. Болярово и селата Стефан Караджово и Мамарчево, функционират зали със свободен режим на ползване, оборудвани с компютри и предлагащи достъп до интернет.

Във всяко читалище има сформирани самодейни фолклорни танцови ансамбли, песенни състави, оркестри, провеждат се и кръжоци по занаятчийство.

Принос за културния живот има детски танцов състав „Боляровче“. Танцовият състав взима участие както във всички местни празници, така и в регионални, национални и международни фолклорни събори и конкурси.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

На територията на общината, ежегодно се провеждат множество културни събития с национално и местно значение - традиционни общински събори, конкурси, фолклорни събори, родови срещи и други празници.

Всички културни и обществени събития и празници в община Болярово, се отразяват в местния вестник „Крайгранична искра“. Освен културните дейности, вестникът отразява всички новини и обществени събития в общината, актуални обществени и политически теми и проблеми.

1.4.4.5.2 Пространствена организация на културните услуги/дейности

Читалищата, културните институции и провежданите културни мероприятия, са съсредоточени в гр. Болярово и в другите по-големи населени места. Културните събития и дейности с национално и местно значение се провеждат в рамките на общинския център.

Най-известното ежегодно културно събитие на територията на общината, е детският фолклорен събор „Върбова свирка свири“, който през 2014 г. ще се проведе за 17-ти път. Съборът е насочен към съхранението и популяризирането на странджанския фолклор, приобщаването на младите хора, и приемственост между поколенията. В рамките на събора се провежда и националният конкурс „С песните на Елена Граматикова“.

Друго важно събитие в културния календар на община Болярово, е местният събор „Белянката“ /през 2014 г. предстои неговото провеждане за седми път/. По традиция се честват събори и други местни празници във всяко населено място в общината.

През 2013 г. за първи път се проведе фолклорният събор „Воден пее и танцува“.

Читалища	
НЧ “Възраждане 1912”	гр. Болярово
НЧ “Ана Маймункова 1894”	с. Воден
НЧ “Просвета 1927”	с. Голямо Крушево
НЧ “Светлина 1928”	с. Мамарчево
НЧ “Никола Вапцаров 1930”	с. Попово
НЧ “Стефан Караджа 1904”	с. Стефан Караджово
Музеи и музейни сбирки	
Етнографски музей	гр. Болярово
Музейни сбирки	в селата Воден, Крайново и Попово
Културни мероприятия	
Общински преглед на художествената самодейност	- месец март - организатор - община Болярово, читалища
Патронен празник на СОУ “д-р П. Берон”	- 21 март - гр. Болярово

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Световен ден на планетата "ЗЕМЯ "	- 22 април - конкурс за есе „Земята и хората“
Международен ден на детската книга	- 23 април - литературно четене, среща с детски писател
Празник на с. Попово	- 6 май - организатор - кмет на с. Попово
Патронен празник на ОУ "Стефан Караджа"	- 11 май - място на провеждане - читалище на с. Стефан Караджово
Традиционен събор в с. Стефан Караджово	- 24 май - организатор - кметство, читалище
Детски фолклорен събор "Върбова свирка свири"	- 7 юни - място на провеждане - градски парк
Посещение на Вишовград за отбелязване на последното сражение на четата на Стефан Караджа	- месец юли - организатор - кмет на с. Стефан Караджово
Общински събор "Белянката"	- месец август - място на провеждане - местност "Белянката" - организатори - община Болярово, кметски наместници на селата Ситово и Иглика
Празник на с. Голямо Крушево	- месец август - организатори - кметство, читалище
Празник на с. Горска поляна	- месец септември
Празник на с. Вълчи Извор	- 13 септември
Честване на годишнина от рождението на Тодор Попжелязков - местен интелектуалец от с. Воден	- 20 септември
Традиционен селски събор	- 20 септември - място на провеждане - с. Мамарчево
Празник на град Болярово	- 26 октомври - организатор - община Болярово

Таблица 29. Читалища, културни институти и културни мероприятия на територията на община Болярово
По данни на: Регистър на народните читалища - Ямбол, Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

1.4.4.5.3 Основни изводи

Територията на община Болярово се отличава с богато културно-историческо наследство и добре развита мрежа от културни институции.

В по-големите читалища на община функционират компютърни кабинети със свободен достъп до интернет. Необходимо е оборудване на кабинети от такъв тип и в останалите читалища на общината. Културният календар на общината включва широк кръг от културни дейности и мероприятия с различен характер и значение /местно, регионално, национално/.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Съществува необходимост от подобряване състоянието на голяма част от обектите на културната инфраструктура, в тяхната ключова роля в стремежа към повишаване качеството на живот на местните жители.

1.5 Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

1.5.1 Транспортна инфраструктура

1.5.1.1 Пътна мрежа

Територията на община Болярово се пресича от пътища II-ри и III-ти клас, които са част от републиканската пътна мрежа, както и от четвъртокласни пътища, които са елемент на общинската пътна мрежа. През общината не преминават автомагистрала и първокласни пътища.

С най-голямо значение за територията, се отличава единственият второкласен път в общината - II-79 - Елхово - Болярово - Бургас, който играе роля на една от най-важните транспортни връзки в рамките на Югоизточния район от ниво 2. Дължината на пътя в рамките на общината, е 28,5 км. През територията на община Болярово, преминават 4 третокласни пътя с обща дължина 61,7 км, и 11 четвъртокласни с дължина от 85 км.

ВТОРОКЛАСНИ ПЪТИЩА
II-79 - Елхово - Болярово - Средец /28,5 км/
ТРЕТОКЛАСНИ ПЪТИЩА
III-793 - Голямо Крушево - Оман /12,4 км/
III-3214 - Каменец - Стефан Караджово - р-н "Кошу дере" /14,7 км/
III-3219 - р-н Ружица - Ружица - Вълчи извор - КС "Странджа" /12,0 км/
III-3818 - р-н Мамарчево - Малко Шарково - Воден - Странджа /22,6/
ЧЕТВЪРТОКЛАСНИ ПЪТИЩА
IV-53078 - р-н Камен връх - Камен връх /1,8 км/
IV-79303 - Оман - Денница - р-н Денница /9,0 км/
IV-79309 - Жребино - Попово /2,0 км/
IV-79021 - Попово - Дъбово - Стефан Караджово /12,6 км/
IV-79022 - р-н Мамарчево - Мамарчево - р-н Мамарчево /2,9 км/
IV-79044 - Горска поляна - Воден - Крайново /16,6 км/
IV-79028 - Малко Шарково - Шарково - Крайново /13,3 км/
IV-79008 - Лалково - Ситово - Шарково /8,9 км/
IV-79016 - Ситово - Иглика /2,9 км/
IV-79018 - Шарково - Голям Дервент /6,0 км/
IV-79046 - Момина църква - Странджа /9,0 км/

Таблица 30. Пътна мрежа на територията на община Болярово
По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Европейски съюз

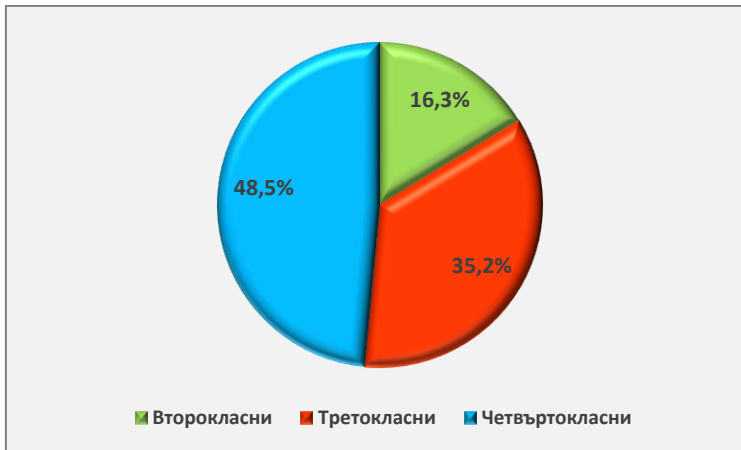

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Общата дължина на пътната мрежа в община Болярово е 175,2 км, 51,5% /90,2 км/ от които, републикански пътища, спрямо 48,5% /85 км/ за общинската пътна мрежа /пътища четвърти клас/. Най-малък дял заемат второкласните пътища /16,3%, при близо 49% за четвъртокласната пътна мрежа.

Фигура 27. Пътна мрежа в община Болярово - съотношение между пътища II, III и IV клас /%/

По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

Сред един от основните проблеми в състоянието на пътната мрежа в общината се явяват незадоволителните параметри на четвъртокласните пътища в общината, осъществяващ транспортна връзка между селищата в рамките на общината.

Почти от всички населени места в общината се извършват ежедневни пътувания до град Болярово, другите по-големи градове на област Ямбол и градовете Бургас и София. В най-малките населени места - селата Вълчи Извор, Горска Поляна, Крайново, Ружица и Странджа, пътуванията се осъществяват в определени дни от седмицата. Проблем за осъществяването на рентабилни превози през последните няколко години се оказва намаляването на пътничекотопа и липсата на такъв в някои населени места.

1.5.1.2 Железопътна мрежа

Дължина на железопътните линии в област Ямбол през 2011 г. е 96 км, но железопътният транспорт на територията на община Болярово не е развит.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.5.1.3 Основни изводи за състоянието на транспортната инфраструктура в община Болярово

Състоянието на пътната мрежа в община Болярово се определя като незадоволително. Републиканските пътища /в случая II-ри и III-ти клас/ се отличават с по-добри параметри, спрямо общинските четвъртокласни пътища, почти всички от които се нуждаят от спешна реконструкция и/или основни ремонтни дейности. През територията на общината не преминават автомагистрала и първокласни пътища.

1.5.2 Енергийна инфраструктура

1.5.2.1 Електроснабдяване

Електроснабдяването в община Болярово се осъществява от националната енергийна система, като територията се обслужва от Клиентски енергоцентър /КЕЦ/ Елхово. В резултат на извършените множество ремонти, подмяна на всички главни електропроводи и пълна автоматизация на подстанция Болярово, се отчита намаление на аварията и състоянието на електропреносната мрежа се определя като добро.

Община Болярово е със статут на собственик на мрежата и съоръженията за улично осветление. Общината отговаря за уличното осветление на всички 20 населени места в нейният териториален обхват, обект на осветяване са 432 улици с обща дължина от 124 хил. метра.

1.5.2.2 Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност

По различни оценки, територията на общината притежава потенциал за производството на различни видове енергия от ВЕИ. На първо място, във връзка с водещите позиции на земеделието в местната икономика и наличието на достатъчен ресурс от дървесина и селскостопански отпадъци се откроява потенциалът за производство на енергия от биомаса.

По отношение на ветроенергийния потенциал, община Болярово попада в зона с малък енергиен потенциал. Според предоставените от МИЕ данни, енергийната ветрова плътност, измерена в мощност за територията на общината е в порядъка на около 0,99-120 W/m², което се явява недостатъчно за производство на вятърна енергия в големи мащаби.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

От всички видове ВЕИ територията на общината притежава най-голям потенциал за производство на електро и топлоенергия от слънчева енергия. Средногодишното количество на слънчевото греене в общината е в рамките на 2 330 ч. /при 2 150 ч. средно за страната/, а средногодишният ресурс слънчева радиация е 1 500 kWh/m².

Всички сгради общинска публична и частна собственост трябва да преминават през програми за реализация на мерки за енергийна ефективност, а също така, общината ще подкрепя инициативи, такива мерки да бъдат реализирани и в частни сгради. От обществени сгради, приоритетни са сградите на общинската образователната, социална и здравна инфраструктури.

1.5.3 Водностопанска инфраструктура

1.5.3.1 Водоизточници и водохващания

Питейната вода на територията на област Ямбол се осигурява от 229 подпочвени водоизточници - изградени са 199 помпени станции и 137 напорни резервоара. Основните водоизточници в областта, са изградени в терасата на р. Тунджа, както и около карстовите райони на селата Воден и Голямо Шарково.

На територията на общината функционират 16 водоизточника, разположени в селата: Денница, Оман, Странджа, Горска поляна, Ружица, Голямо Крушево, Вълчи извор, Дъбово, Камен връх.

с. Денница
КИ "Ширава"
с. Оман
КИ "Гюлджа"
с. Странджа
Др1 "Арифов кладенец"
Др2 "Странджа"
с. Горска поляна
КИ1 "Горска поляна"
КИ2 "Горска поляна"
с. Ружица
КИ "Петле бунар"
КИ "Крушевска малка"
с. Голямо Крушево
КИ "Ахча бунар" 1
КИ "Ахча бунар" 2
КИ "Чавдар"
с. Вълчи извор
КИ "Момина сълза"
КИ "Дебунар"

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

с. Дъбово
КИ "Крастав кладенец"
с. Камен връх
КИ "Долен"
КИ "Горен"

Таблица 31. Водоизточници на територията на община Болярово
По данни на: Общинска администрация, <http://www.bolyarovo.eu/>

1.5.3.2 Пренос и пречистване на води

Водопроводната мрежа на територията на област Ямбол е изградена в периода 1970-1986 г., в резултат на което понастоящем голяма част от мрежата е силно амортизирана и се отличава с незадоволително състояние. Поради тази причина, областта се отличава с едни от най-големите загуби на вода в рамките на Югоизточен район от ниво 2 - стойност от малко над 68% за района, спрямо над 76% за областта.

Общата дължина на водопреносната мрежа в област Ямбол е 2 186 км /689 км външна мрежа и 1 497 км вътрешна мрежа/, 7,4% от които, равняващи се на 161,6 км /71,4 км външна мрежа и 90,2 км вътрешна мрежа/, обслужват жителите на община Болярово.

В преобладаващата си част, водопроводната мрежа в общината е изградена от амортизирани азбесто-циментови тръби /над 85%/, поради което се отчита намалена проводимост на тръбите, влошено качество на питейните води, случват се чести аварии.

През последните години започва поетапна подмяна на този вид тръби полиетиленови.

1.5.3.3 Водоснабдяване и канализация

Водоснабдеността на населението в област Ямбол е 100% - стойност по-висока от тази за Югоизточния район от ниво 2. Водоснабдяването и отвеждането на отпадъчни води в областта, се извършва от „Водоснабдяване и канализация“ ЕООД - гр. Ямбол. За осигуряване на вода за питейно-битовите нужди в община Болярово отговаря Експлоатационен район „Болярово“.

По данни на НСИ, към 2011 г. всички населени места на територията на община Болярово, са водоснабдени. Към същата година, броят на обитаваните жилища в общината е 1 862, малко над 92% /1 714/ от които, използват обществен източник на водоснабдяване. Други 31 жилища ползват собствен

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

източник на водоснабдяване. Броят на жилищата без източник на вода 46, само 2 бр. от които, се намират в гр. Болярово.

	общо	в градовете	в селата
Община Болярово	1 862	502	1 360
Обществено водоснабдяване	1 714	498	1 216
Собствен водоизточник	31	-	31
Обществено водоснабдяване и собствен водоизточник	71	2	69
Няма източник на вода	46	2	44

Таблица 32. Обитавани жилища по източник на водоснабдяване и местонамиране в община Болярово за 2011 г.

Източник: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Водоснабдяването за питейни нужди в общината се осъществява изцяло от подземни водоизточници, които попадат в няколко водоснабдителни групи, разположени и обслужващи различни селища в обхвата на община Болярово.

Водоснабдителна система/ Водоснабдителна група	Община/Населено място
ВГ Воден - Елхово - Голямо Шарково - част I	- на територията на общините Елхово и Болярово - обслужва следните населени места в териториалния обхват на община Болярово: с. Мамарчево, гр. Болярово, с. Златиница, с. Малко Шарково, с. Воден
ВГ Воден - Елхово - Голямо Шарково - част II	- на територията на общините Елхово и Болярово - в община Болярово обслужва селата Ситово и Иглика
ВС Дъбово	- община Болярово/населено място - с. Дъбово
ВС Денница	- община Болярово/населено място - с. Денница
ВС Вълчи извор	- община Болярово/населено място - с. Вълчи извор
ВС Голямо Крушево	- община Болярово/населено място - с. Голямо Крушево
ВС Голямо Шарково	- община Болярово/населено място - с. Голямо Шарково
ВС Горска поляна	- община Болярово/населено място - с. Горска поляна
ВС Камен връх	- община Болярово/населено място - с. Камен връх
ВС Крайново	- община Болярово/населено място - с. Крайново
ВС Оман	- община Болярово/населено място - с. Оман
ВС Ружица	- община Болярово/населено място - с. Ружица
ВС Попово	- община Болярово/населено място - с. Попово
ВС Стефан Караджово	- община Болярово/населено място - с. Стефан Караджово
ВС Странджа	- община Болярово/населено място - с. Странджа

Таблица 33. Водоснабдителни системи и водоснабдителни групи на територията на община Болярово

По данни на: Общинска администрация, <http://bolyarovo.eu/>

По отношение на канализационната мрежа, нейната степен на изграденост в област Ямбол е по-ниска от средната за останалите области в обхвата на Югоизточния район от ниво 2. Към 31.12.2010 г., 68,8% от населението в областта, е обхванато от канализационни услуги.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Канализационната мрежа е изградена изцяло единствено в рамките на градовете в областта - Ямбол, Елхово и Болярово, т.е. единственото населено място в общината, обхваната изцяло от услуги за отвеждане на отпадъчни води, е общинския център - гр. Болярово.

Частично е изградена канализационна мрежа и в други три селища от областта, едно от които - с. Стефан Караджово, попада в обхвата на община Болярово. Населението на останалите 18 селища е без достъп до извършвани услуги за отвеждане на отпадъчни води.

Степента на изграденост на канализационната мрежа в гр. Болярово, е 43%, като към нея е включено около 75% от населението на града. Степента на изграденост в с. Стефан Караджово е 10%.

Област/Община	Населени места /бр./	Населени места с извършвани услуги за отвеждане на отпадъчни води	Населени места без извършвани услуги за отвеждане на отпадъчни води
Ямбол	109	5	104
Болярово	20	2	18
Елхово	22	1	21
Стралджа	22	-	22
Тунджа	44	1	43
Ямбол	1	1	-

Таблица 34. Канализационна мрежа в област Ямбол към 31.12.2010 г. по общини

По данни на: Областна стратегия за развитие на област Ямбол 2014-2020 г.

По данни на НСИ, през 2011 г. 30,7% /572 бр./ от обитаваните жилища са свързани с обществена канализация. По-голяма част от тези жилища се намират в гр. Болярово. Броят на жилищата без изградена канализация формира близо 25% /465 бр./ от техния общ брой в общината. Близо 95% /439 бр./ от тях се намират в селата.

В област Ямбол функционират четири Селищни пречиствателни станции за отпадъчни води /СПСОВ/, които попадат в териториалния обхват на община Тунджа. В рамките на община Болярово няма изградена Пречиствателна станция за отпадъчни води /ПСОВ/ и не е налична услуга за пречистване на отпадъчни води.

1.5.3.4 Основни изводи за състоянието на водностанопанската инфраструктура в община Болярово

Поради морално остарялата и амортизирана водопреносна мрежа на територията на област Ямбол и община Болярово в частност, територията се характеризира с едни от най-големите загуби на питейна вода при нейния пренос в рамките на Югоизточния район от ниво 2. В тази връзка, се отчита

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

безспорна необходимост от подмяна на тръбите, изграждащи водопроводната мрежа, с цел подобряване качеството на предоставяната услуга.

По отношение изградеността на канализационната мрежа в общината следва да отбележим, че в 18 селища в общината, равняващи се на 90%, не са налични услуги за отвеждане на отпадъчни води. Липсата на функционираща СПСОВ се явява друг сериозен проблем, свързан със състоянието на водностопанската инфраструктура в общината. Понастоящем отпадните води на населението се заустват в речната мрежа или в септични ями.

1.5.4 Телекомуникации

Достъпът до телефонни и пощенски услуги е възможен във всички селища в община Болярово. Всички населени места са включени в националната съобщителна мрежа за автоматично избиране. Цифрови централи има в гр. Болярово и селата Мамарчево и Голямо Крушево.

Пощенската мрежа е добре изградена - функционират общо 10 пощенски клона, чрез които се осъществява предаване на далекосъобщения и телефонизация.

Проблем в развитието на телекомуникациите в малките населени места се явява липсата на пълно покритие на мрежите на мобилните оператори. Поради непълното покритие на мрежите на мобилните оператори фиксираните телефонни постове остават най-разпространеното средство за комуникация. В по-големите населени места се отчита тенденция на нарастване броя на потребителите, ползващи мобилни комуникационни услуги.

1.5.4.1 Информационно общество

По данни от последното преброяване на населението през 2011 г. осигуреността на обитаваните жилища с кабелна и сателитна телевизия, компютър и интернет в страната се увеличава. Въпреки това, на територията на община Болярово достъп до интернет имат общинския център гр. Болярово и с. Стефан Караджово.

С компютър в дома си разполагат общо 618 лица, от които 528 /85,4%/ имат достъп и до интернет. Лицата с интернет достъп в гр. Болярово формират 77,1% /407 д./, спрямо 22,9% /121 д./ за останалите 19 населени места в общината.

Броят на жилищата, осигурени с кабелна телевизия /255 бр./, е по-малък от този на жилищата осигурени със сателитна антена /957 бр./. Делът на жилищата със сателитна антена е по-висок в селата - 68,3% /654 бр./, при 31,7% /303 бр./ за гр. Болярово.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	общо		в градовете		в селата	
	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица
Кабелна телевизия	255	566	157	352	98	214
Сателитна антена	957	2 383	303	766	654	1 617
Компютър	210	618	149	439	61	179
Достъп до интернет	187	528	139	407	48	121

Таблица 35. Осигуреност на обитаваните жилища в община Болярово с кабелна телевизия, сателитна антена, компютър и достъп до интернет през 2011 г.

Източник: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

1.5.4.2 Основни изводи за развитието на телекомуникациите в община Болярово

Въпреки отчетения ръст в броя на потребителите, ползващи мобилни комуникационни услуги в общината, фиксираните телефонни постове остават сред по-разпространените начини за комуникация. Проблем в развитието на телекомуникациите се явява непълното покритие на мрежите на мобилните оператори върху територията на някои населени места в община Болярово.

Отчита се постепенно увеличение в броя на лицата с достъп до интернет услуги, но въпреки това, този брой остава значително нисък в населените места от селски тип.

1.6 Екологично състояние и рискове

1.6.1 Съвременни и унаследени проблеми от екологичен характер. Източници на замърсяване

На територията на Община Болярово няма условия от възникването на сериозни и трайни проблеми от екологичен характер. Това се дължи предимно на ограничения брой промишлени предприятия. Независимо от това е възможна проявата на краткотрайни неблагоприятни условия на средата, породени от:

- замърсяване на атмосферния въздух от транспорта, нерегламентираните сметища и инцидентно възникващите пожари;
- замърсяване на водите от селското стопанство, комунално-битовия сектор, нерегламентираните сметища, хранително-вкусовата промишленост;
- замърсяване и нарушаване на почвите от селското стопанство, отпадни води от комунално-битовия сектор, сметищата, строителните дейности и др;

Като фактори, пораждащи потенциални проблеми с геоелекологичен характер, могат да бъдат посочени нерегламентираната сеч, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, прекомерното пашуване, браконьерството.

Сред другите потенциални източници на замърсяване са предприятията от млекопреработвателната и месопреработвателната промишленост в гр. Болярово и с. Мамарчево и дейностите, свързани с традиционното за района животновъдство – овцевъдство, говедовъдство,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

козевъдство, в т.ч. в землищата на гард Болярово и селата Ситово, Малко Шарково, Воден, Стефан Караджово, Дъбово, Попово.

Преустановена е практиката на горене на стърнища, което води до унищожаване на хумусния слой и увеличаване риска за възникване на пожари. Пожарите въздействат отрицателно върху качеството на атмосферния въздух, биоразнообразието в региона, почвообразователните процеси, регулирането на водните запаси, задълбочават ерозията и др. В тази насока се осъществява активна превенция.

Общината изпълнява актуална Програма за управлението на околната среда за периода 2014-2020.

1.6.2 Анализ на състоянието на компонентите на околната среда

1.6.2.1 Атмосферен въздух

Качеството на атмосферния въздух в обхвата на анализиранията територия е под контрола на РИОСВ Стара Загора. Мрежа за контрол на качеството на атмосферния въздух на територията на община Болярово като част от НАСЕМ – Подсистема “Въздух” няма изградена. Съгласно изискванията на наредба № 7 към ЗЧАВ (ДВ, бр. 45/03.05.1999), община Болярово се отнася към районите, в които нивата на замърсителите не превишават долните оценъчни прагове.

Основните източници на замърсяване на атмосферния въздух са автомобилния транспорт (въглероден оксид, бензо(а)пирен, НМЛОС и азотни оксиди), неподдържаната пътна и прилежаща инфраструктура (ФПЧ10), изгарянето на твърди горива в битовия сектор, промишлени инсталации, дейности с неорганизирано изпускане на вредни вещества от строителни площадки, неблагоустроените територии в населените места, както случаите на възникване на пожари.

Инцидентни превишения на нормите за допустими емисии по показатели въглероден оксид и азотни оксиди през 2011 и 2012 са установени за „Булгартрансгаз“ ЕАД - Компресорна станция «Странджа», с. Горска поляна. Предприети са мерки, гарантиращи спазването на нормите за допустими емисии.

1.6.2.2 Повърхностни и подземни води

На територията на община Болярово не са определени пунктове за контрол качеството на повърхностните води от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС). Проектните категории на реките, протичащи през територията на общината, са съответно: р. Поповска до с. Воден – I категория; р. Поповска до вливането в р. Тунджа – II категория.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Анализите за 2012 година на РИОСВ Стара Загора показват, че река Поповска се отличава с „добро“ общо състояние, при „много добри“ стойности по критерий биологични показатели и екологичен потенциал до яз. „Малко Шарково“ и „добри“ след язовира до вливането на реката в Тунджа. Високи показатели за качество на водите показват данните за реките Ахлатлийска, Араплийска, Куруджа, Боялъшка. Добро качество по физико-химични показатели и екологичен потенциал са отчетени за язовир „Малко Шарково“.

Емитерите на вредни вещества в повърхностните течения на общината са основно комунално-битовите води от населените места, животновъдните ферми, отпадните води от месопереработвателното предприятие в гр. Болярово.

Извършените наблюдения от РИОСВ Стара Загора върху качеството на поровите води в неогенските наслаги на подземно водно тяло „Ямбол-Елхово“ за 2011 и 2012 не показват отклонения в качеството в тази (източна) част от подхранващата провинция на тялото, за разлика от западната зона (в обхвата на дясното поречие на река Тунджа), където е установено завишаване на съдържанието на нитрати и фосфати.

Водоснабдяването в Общината се обслужва от ВиК ЕООД, гр Ямбол. Според Регионалния генерален план на дружеството за 2013 осигуряването с питейни води е изцяло от подземни източници. Много малка част (до 10 % от целия обем) се осъществява по гравитачен път. Отбелязва се много висок процент на общи загуби на вода (76% за 2011) по водоразпределителната мрежа.

Община Болярово се водоснабдява от 31 водоизточника (към 2013). Качествата на добиваните подземни води отговарят на изискванията на Наредба №1/2000 година на МОСВ, поради което се извършва само обеззаразяване с хлорни агенти. Няма изградена пречиствателна станция за питейни води или отделни пречиствателни съоръжения. Основните проблеми се свързват с:

- лошото състояние на водоземните съоръжения и производните на това обстоятелство – загуба на води или замърсяване на водите;
- остарели методи на дезинфекция (ръчно извършвана дезинфекция). С това се обясняват нестандартните проби по микробиологичен анализ в периода на наблюдение 2009-2010 за селата Камен връх, Странджа, Шарково и Крайново;
- възможността от биогенното натоварване в малките населени места, свързано с отглеждането на животни или от животновъдните ферми, водещо до завишаване на концентрацията на нитрати във водите. При анализа на стойности за съответствие с

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Директива 98/83 и изискванията на Наредба № 9 за питейните води в периода 2009-2010 е установено завишено съдържание на нитрати при селата Оман и Голямо Крушево.

- потенциални замърсявания от нерегламентирани сметища.

В тази връзка наложително е предприемането на мерки за реконструкция и рехабилитация на съоръженията, възстановяване на зоните за защита, изграждане на съвременна лаборатория за мониторинг на качеството на питейните и отпадъчните води.

На територията на Община Болярово към 2013 е налице 38% изграденост на канализацията за град Болярово и 10 % на село Стефан Караджово. През 2009 Община Болярово е предприела необходимите мерки, касаещи изграждането на общ довеждащ колектор и ПСОВ на територията на община Болярово. В края на 2011 година е одобрен проект за Подробен устройствен план / Парцеларен план за трасе на довеждащ колектор към обект „Площадка за ПСОВ” гр. Болярово, местността „Чочоров чеир” в землището на гр.Болярово. През 2012 е стартирала реконструкция на вътрешната водопроводна мрежа на град Болярово.

Прегледът на техническото и експлоатационното състояние на водните обекти показва, че язовирите „Малко Шарково” и „Голямо Крушево” са в добро техническо състояние, с изправни съоръжения. РИОСВ Стара Загора отбелязва през 2012 обрастване с горска и храстова растителност на сухите и мокрите откоси на язовирите „Малко Шарково”, „Воден” (в т.ч. 500 м провод след язовирната стена) и „Денница”, за който е посочена неизправност на основния изпускател. В процес на реализация (2012-2014) е проект за техническо и биологично укрепване на река Поповска в регулацията на гр.Болярово.

1.6.2.3 Земи и почви

Територията, стопанисвана от Община Болярово се отличава с висок относителен дял на земеделските земи. Влияние върху състоянието на почвите оказват комплекс от фактори, сред които: структурата на растениевъдната практика, възможностите за напояване на земите, активността на ерозионните процеси в условията на хълмист терен с променливи наклони, средиземноморското климатично влияние и др.

Мониторингът върху замърсяването на почвите с тежки метали и металоиди на територията на Общината показва положителни резултати. Измерванията в пунктовете в с.Малко Шарково и в с. Стефан Караджово през 2012 отчитат концентрации много под стойностите за МДК. На територията на общината не са изградени пунктове за оценка замърсяването на почвите с тежки метали по източник на замърсяване

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

автотранспорт и химизация. Препоръчва се в лозаро-овощарските райони да се използват растително-защитни материали, които не съдържат медни съединения.

На територията, контролирана от РИОСВ Стара Загора, не е решен проблемът с продуктите за растителна защита (ПРЗ) с изтекъл срок на годност и с неизвестен произход. Не е ликвидирана потенциалната опасност от евентуално замърсяване на околната среда и за човешкото здраве. В гр. Болярово е разположено депо за съхранение на препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност (съхраняват се 150 м3 препарати). На територията на общината няма изграден пункт за измерване на концентрациите на ДДТ.

Отсъстват наблюдения и върху киселяването на почвата. Сериозен е проблемът със замърсяването на земите и почвите от нерегламентираните сметища.

Територията на Общината се определя като район със слаб до умерен действителен риск от ерозия (Изпълнителната агенция по околна среда, 2012). Рисков фактор е потенциалът от възникването на горски пожари по време на продължителните летни засушавания. През 2011 и 2012 година не са финансирани проекти против ерозията на почвата, контролирани от РИОСВ Стара Загора.

В последните години се наблюдава тенденция към спад на промяна на земеделските земи за неземеделски цели.

1.6.2.4 Биоразнообразие и защитени територии

Богатото флористично и фаунистично разнообразие в пределите на Общината е обусловено от физико-географското положение на територията, принадлежността ѝ към Сакаро-Странджанските планински земи и водосбора на Тунджа, ограничената антропогенизация в южната гранична периферия. Ясно се откроява богатството на калцифилните растителни видове и орнитофауната. Биологичните ресурси на Общината имат важно стопанско значение за развитието на горско стопанство, лов и риболов, билкарство, туризъм.

На територията на Общината няма защитените територии по силата на ЗЗТ, но в нейните предели за обявени 6 защитени зони по НАТУРА 2000 за запазване на представителни местообитания и птици.

Горите заемат 1/3-та от площта на Общината. Те се стопанисват от Държавно горско стопанство Елхово, което обхваща изцяло общините Елхово и Болярово. Стопанството има обща площ от 35 977.0 ха, като в държавния горски фонд попадат 21 621,8 ха, а 14 355,2 ха имат статут на недържавни горски територии – общински, частни и религиозни. Залесената площ е 84,1 % от общата площ

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

(<http://dgselhovo.uidp-sliven.com/aboutdgs.php>). Характерни са широколистните чисти и смесени насаждения. Преобладават широколистните видове - цер, благун, космат дъб, акация и топола. Иглолистните гори са представени от черборови култури. Успоредно с тях е залесявано с атласки кедър, зелена дугласка ела и с бял бор, който се намира извън естествения си ареал. Това представлява сериозен риск от гледна точка на съвременното състояние на насажденията (съхнене, заболявания) и високият потенциал от възникването на пожари.

Районът на стопанството представлява добра база за развитието на интензивно ловно стопанство със значителни дивечови запаси и видово разнообразие – благороден елен, сърна дива свиня, зайци, фазани, яребици и кеклик.

Сериозна заплаха за биоразнообразието на Общината представляват пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и изсичането на горите за огрев, незаконното пашуване. Внимание изисква нарастващия проблем с разпространяването на инвазивни видове (като обща тенденция за Европа, Средиземноморието и страната ни, в частност). От голямо значение за опазване на биологичното богатство на Общината е повишаването на информираността и общественото съзнание на населението.

На основание чл.181, ал.6 от Закона за горите и чл.21, ал. 2 от ЗМСМА Общината изпълнява нарочна наредба (№20) за управление на горските територии, за опазване и поддържане на основните им екологични функции.

1.6.2.5 Зелени площи

Зелената система на Община Болярово е предназначена да подобрява жизнената среда и облика на населените места на общината, чрез поддържане на екологична, рекреативна, естетическа и защитно-мелиоративна функции. Изграждането, стопанисването и опазването ѝ се изпълнява съгласно Наредба №13 на Общината. Общата площ на озеленените площи в общината възлиза на над 1 млн.м². С най-голяма площ за обществено ползване са терените в град Болярово и в селата Воден, Голямо Крушево и Стефан Караджово.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.6.3 Анализ на факторите на въздействие

1.6.3.1 Отпадъци. Управление на отпадъците

Към началото на 2011 г. всички 20 населени места в община Болярово са включени в системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване. Събраните отпадъци са транспортирани за обезвреждане до Регионалното депо за неопасни отпадъци на общините Елхово и Болярово, разположено в землището на село Добрич, община Елхово. По данни на РИОСВ Стара Загора през 2012 Община Болярово е депонирали около 470 тона. Въпреки това проблемът с нерегламентираните сметища и замърсени площи от неконтролирано изхвърляне на битови, градински и животински отпадъци, наблюдавани предимно в периферията на населените места и речните долини продължава да бъде актуален. Причина за това са амортизацията на сметоизвозващата техника и отдалечеността на повечето селища от регионалното депо. Община Болярово изпълнява ежегоден график за почистване на нерегламентираните замърсявания със смесени битови отпадъци.

Община Болярово е въвела система за разделно събиране на отпадъци от опаковки (Договор с „РЕПАК“ АД, гр. София, със срок на договора 2009-2014 година), като се извършва контрол над лицата, експлоатиращи системите за разделно събиране. Системата обхваща град Болярово и селата Мамарчево, Стефан Караджово и Попово. През 2013 в Общината е стартирало изпълнението на подобна програма със съдействието на БУЛЕКОПАК АД за срок от 5 години, която обхваща гр. Болярово и село Мамарчево.

В Общината липсва депо за строителни отпадъци.

В гр. Болярово е разположено депо за съхранение на препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност (съхраняват се 150 м³ препарати). На територията на общината няма изграден пункт за измерване на концентрациите на ДДТ.

Предвид на земеделската ориентация на стопанството на Общината висок потенциал за ограничаване на замърсяванията могат да имат мерките за третиране и поетапно намаляване на биоразградимите отпадъци и недопускане на депонирането им.

Във връзка с разпоредбите на новия ЗУО (ДВ, бр.53/13.07.2013) Община Болярово работи с актуализирана програма за управление на дейностите по отпадъците 2014-2020. В програмата са предвидени мерки за: намаляване или ограничаване образуването на отпадъци, както и на степента на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

тяхната опасност; създаване на условия за екологосъобразно обезвреждане и оползотворяване; почистване на старите замърсявания с отпадъци.

Община Болярово е партньор на Община Елхово за изграждането на регионално депо за ТБО. Площадката на депото се намира в местността Карабатак в землището на село Добрич, община Елхово, на площ от 58, 30 дка. В съответствие с предварителните проучвания полезният обем на депото е около 248 000 m³ със срок на експлоатация 17 години. С реализирането на проекта се цели да се постигне драстично намаляване на количествата отпадъци, насочени за депониране; преустановяване използването на нерегламентираните сметища и съсредоточаване на отпадъчния поток към контролирано регионално депо.

1.6.3.2 Акустична среда

В Община Болярово не съществуват предпоставки за голямо шумово натоварване. Във функциониращите промишлени предприятия шумът се ограничава в границите на конкретното производство или дейност и е в съгласие с Наредба 7 за Хигиенно-защитните зони.

Експертната оценка за шумовото натоварване в Община Болярово е, че не се надвишават допустимите норми. Комунално-битовият шум се сформира от транспортния трафик. Няма данни за измерени превишени нива на ПДК в жилищни зони. Градоустройствените решения на транспортната схема на град Болярово с наличието на обходен път създават добри предпоставки за защита на жилищната зона от шума.

1.6.3.3 Природна и техногенна радиоактивност

Радиологичното състояние на околната среда се осъществява чрез ИАОС и лабораторията ѝ за радиационни измервания в град Ст. Загора. Показателите, по които се извършват непрекъснати и периодични контролни наблюдения, са: радиационен гама фон (пункт Елхово); специфична активност на естествени и техногенни радионуклиди в почви, дънни утайки и отпадъчни продукти; обща бета – активност на води, обемна специфична активност на естествени и техногенни радионуклиди в аерозолни проби.

Няма данни за отклонения от естествените стойности и надфонове превишения.

Както на територията на общината, така и в съседните общини няма райони с потенциални замърсители.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.6.4 Мерки и мероприятия, свързани с опазване на околната среда

По някои от сериозните геоекологични проблеми в Общината се очаква положително развитие, което се свързва с реализацията на ключови проекти с общинска, надобщинско и регионално значение за периода 2014-2020, заявени в Стратегията за развитие на Област Ямбол. По-важните за Община Болярово сред тях са:

- Реконструкция и рехабилитация на пътната инфраструктура. Реконструкция на кръстовище с път II-53 Александрово - Голямо Крушево; Рехабилитация на пътища III и IV клас на територията на община Болярово; Реконструкция на местен път с. Странджа - Газстанция - с. Горска поляна;
- Изграждане на главна селскостопанска инфраструктура (пътища) в земеделските земи;
- Реконструкция на вътрешно водопроводна мрежа и доизграждане на канализация с пречиствателни станции на селата в община Болярово – селата Стефан Караджово, Мамарчево, Воден, Попово, Голямо Крушево;
- Отводнителна канализация на гр. Болярово; Доизграждане на канализационна мрежа и изграждане на пречиствателна станция за отпадъчни води в гр. Болярово (проектът следва да приключи през 2015);
- Доизграждане на депо за битови отпадъци; Обезвреждане на негодните за употреба ПРЗ (препарати за растителна защита) в община Болярово и постоянното им съхраняване в контейнери „Б-Б куб“;
- Депониране на биологични отпадъци и изграждане на площадки за компостиране в поголемите населени места - град Болярово и селата Мамарчево, Стефан Караджово, Воден, Голямо Крушево, Попово; Насърчаване използването на биогаз;
- Укрепване на потенциално опасни язовири - с. Малко Шарково, с. Денница, с. Воден; Техническо и биологично укрепване на р. Поповска в регулацията на селата Воден и Дъбово;
- Оборудване на лаборатория за изследване наличието на нитрати и пестициди в гр. Болярово; Изграждане на метеорологични станции за изследване на валежи, температури и

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

посока на вятъра; Създаване на система (в т.ч. с трансгранично значение) за ранно оповестяване за пожари;

- Възстановяване на напоителни полета в град Болярово и селата Попово, Дъбово, Мамарчево, Стефан Караджово и изграждане на нови хидромелиоративни мерки в селата Малко Шарково, Воден, Горска Поляна, Ружица;
- Залесяване, отглеждане и поддържане на изоставени неземеделски земи и гори на територията на град Болярово и селата Ружица, Стефан Караджово, Голямо Крушево, Попово, Воден, Странджа;
- Благоустрояване на централната градска част и на градските паркове в община Болярово; Разработване на местни туристически продукти, отразяващи специфичните природни и културни потенциали на община Болярово и популяризирането им; Изграждане на възстановителен център с използване на минерална вода в с. Стефан Караджово;

1.6.5 Изводи за целите на SWOT анализа въз основа анализа на екологично състояние на територията на общината:

- Качеството на атмосферния въздух отговаря на стандартите и не създава здравен риск за хората, живеещи в Общината. Необходимо е ускоряване на процеса за изграждане на информационна база за състоянието на околната среда в общината и в частност на атмосферния въздух;
- Няма изградена информационна база за категорично изясняване на състоянието на речните води, отводняващи територията на Общината. Базирайки се на анализа на информацията за основните емитери на замърсени отпадни води, може да се каже, че те са в добро състояние и отговарят на изискванията за II категория води.
- Водоснабдяването се реализира от подземни водоизточници. Качеството на водите отговаря на стандартите, но съществува риск от биогенно замърсяване с нитрати от животновъдната практика. Отчитат се високи загуби на води по водоснабдителната система. Наложителна е реконструкция и рехабилитация на съоръженията.
- Канализационна система е изградена частично и само в две населени места – гр. Болярово и с. Стефан Караджово. Необходимо е разширяване на системата, с включване на нови населените места и изграждане на пречиствателни съоръжения за отпадни води.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Ограничените фактологични данни показват, че състоянието на почвената покривка е добро, а поддържането на терените отговаря на законовите изисквания. Съществува риск по отношение на ерозионните процеси, допълнително усложнен от рискови фактори като горски пожари и наводнения.
- Системата за сметосъбиране на битови отпадъци обхваща 100 % от населението на община Болярово. Използва се териториално отдалеченото регионално депо в с.Добрич, община Елхово. Продължава проблемът с нерегламентираните сметища и замърсени площи от неконтролирано изхвърляне на битови, градински и животински отпадъци, наблюдавани предимно в периферията на населените места и речните долини.
- Общината се отличава с богато биологично разнообразие. От икономическо значение са горските ресурси, лечебните растения, животински видове с ловно стопанско значение. Наред с материалните ресурси следва да се отбележи високата значимост на поддържащите и регулиращите функции на горите, защитените територии и защитените зони по отношение на природните баланси, качеството на водите, атмосферния въздух и почвите, предотвратяването на рискови явления като пожари, ерозия, гравитационна деструкция и др.

1.7 Териториално развитие²

Особеностите на териториалното развитие на община Болярово, са резултат от влиянието на множество фактори от различно естество:

- характеристики на релефа и баланс на територията - земеделски и горски площи, оказали влияние върху структурата на общинската икономика и наследените производствени традиции на населението;
- специфика на демографските процеси - стойности на ключови демографски показатели, териториално разпределение на населението;
- количествени и качествени параметри на различните видове инфраструктура.

² Виж Концепция за пространствено развитие на община Болярово 2014-2025г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

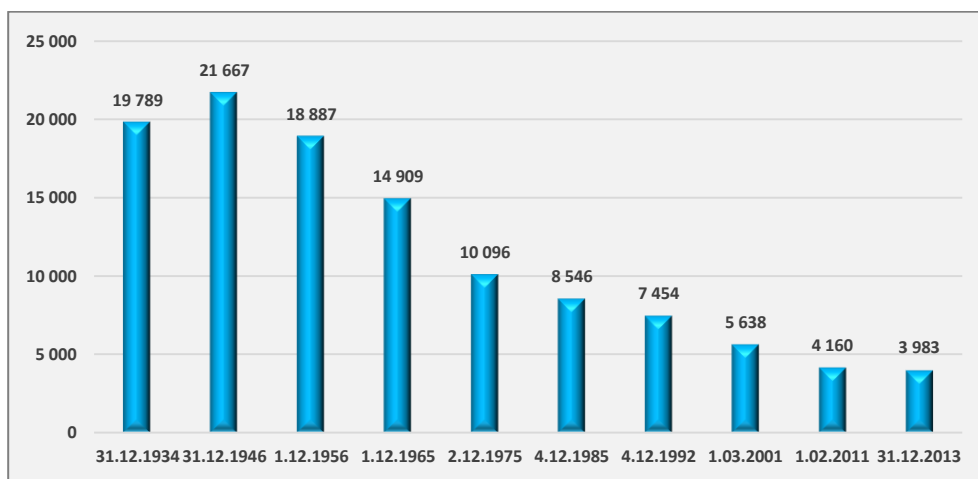
Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Община Болярово се състои от 20 населени места, в т.ч. един град - общинският център гр. Ямбол, и 19 населени места от селски тип. На територията на общината функционират 3 кметства /в т.ч. кметството на община Болярово/ и 17 кметски наместничества.

Особеностите на териториалното развитие се намират в пряка връзка с динамиката на населението. В тази връзка, проследяването на промяната в неговия брой за един достатъчно дълъг времеви период ще разкрие проявяващата се тенденция на протичащите демографски процеси.

Динамиката на населението на община Болярово се характеризира с изключително неблагоприятни стойности. По данни на НСИ, в периода 1934 г. /19 789 д./ - 2013 г. /3 983 д./, броят на населението намалява с 15 806 д., равняващи се на близо 80%. Ако изчислим намалението, спрямо годината с отчетен най-висок брой население /31.12.1946 г. - 21 667 д./, отчетеният спад възлиза на почти 82% /17 684 д./.

Броят на населението на гр. Болярово към 31.12.2013 г., е 1 172 д., които формират 1,3% от градското население в област Ямбол /89 175 д./.

Фигура 28. Динамика на населението на община Болярово по преброявания за периода 1934-2012 г.

По данни на: Национален статистически институт, <http://www.nsi.bg/>

Административно-териториалните и териториалните единици в страната са категоризирани на база селищните функции, които изпълняват. Според стойностите на утвърдените критерии и показатели за категоризиране, населените места в страната попадат в осем функционални категории. Повишението на номера на функционалната категория, се свързва с отслабващите селищни функции и потенциал на съответното населено място.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Функционалното категоризиране на населените места в Р. България се извършва на база отчитането на четири групи критерии, всеки от които включва показатели от основен и допълващ тип.

Критерии	Показатели	Вид	Източник на информация
Демографски	1. Население - брой	Основен	НСИ
	2. Коефициент на възрастова зависимост - % /население на 65 и повече години на 100 лица 15-64 години/	Допълващ	НСИ
Урбанизационен	3. Относителен дял на масивните жилища и жилищата със стоманобетонна носеща конструкция от общо построени жилища /%/	Основен	НСИ
	4. Новопостроени /за последните 5 години/ към общия брой жилища /%/	Допълващ	НСИ
Инфраструктура <i>Транспортна и техническа</i>	5. Достъп до автомагистрала и пътища I, II и III клас	Основен	Министерство на регионалното развитие
	6. Наличие на жп гара или спирка и обслужваща инфраструктура	Допълващ	„БДЖ“ ЕАД
	7. Относителен дял на електрифицираните жилища от общия брой /%/	Допълващ	НСИ
	8. Степен на газификация - относителен дял на газифицираните от общия брой жилища /%/	Допълващ	НСИ
Околна среда	9. Относителен дял на жилищата, свързани към градска канализация /%/	Основен	НСИ
	10. Наличие на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води	Допълващ	Национално сдружение на общините в Р. България
	11. Организирано събиране на отпадъците	Допълващ	Национално сдружение на общините в Р. България
Комуникационна	12. Относителен дял на домакинствата с достъп до интернет /в т.ч. широколентов/ - %	Основен	НСИ
	13. Осигурена пощенска услуга	Допълващ	„Български пощи“ ЕАД
Социална	14. Съотношение брой амбулатории за първична и специализирана медицинска помощ към население	Основен	Министерство на здравеопазването
	15. Медицински центрове, диагностично-консултативни центрове /брой/	Допълващ	Министерство на здравеопазването
	16. Детски градини и училища /брой/	Основен	Министерство на образованието и науката
	17. Обслужващи звена за социални услуги	Допълващ	Национално сдружение на общините в Р. България
Селищно-административни и	18. Селищно-административни функции /ниво/	Основен	Публична информация

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

<i>културни функции</i>	19. Културна значимост /брой читалища, културни ценности с национално и световно значение/	Допълващ	Публична информация
-------------------------	--	----------	---------------------

Таблица 36. Критерии и показатели за категоризиране на населените места в Р. България

Източник: Решение № 921 от 16 декември 2011 година за определяне на критерии и показатели за категоризиране на общините, кметствата, районите и населените места в Република България

Територията на община Болярово попада в четвърта функционална категория, а самият общински център - в четвърта. Към последната най-ниска осма категория, се отнасят 11 населени места в община Болярово, които съставляват 55% от селищата. Други 7 села /35%/се включват към седма функционална категория, и само едно населено място - с. Стефан Караджово, попада в шеста категория.

Населено място	Функционална категория							
	1	2	3	4	5	6	7	8
гр. Болярово				x				
с. Воден							x	
с. Вълчи извор								x
с. Голямо Крушево							x	
с. Горска поляна								x
с. Денница								x
с. Дъбово								x
с. Златиница								x
с. Иглика								x
с. Камен връх								x
с. Крайново								x
с. Малко Шарково							x	
с. Мамарчево							x	
с. Оман								x
с. Попово							x	
с. Ружица							x	
с. Ситово								x
с. Стефан Караджово						x		
с. Странджа								x
с. Шарково							x	

Таблица 37. Функционална категоризация на населените места в община Болярово

Източник: Заповед № РД-02-14-2021 от 14 август 2012 на министъра на регионалното развитие и благоустройството за утвърждаване категоризация на общините и категоризация на населените места в Република България

Според Националната концепция за пространствено развитие на Р. България 2013-2025 г., общинският център гр. Болярово спада към градовете центрове от пето йерархично ниво. В рамките на страната към тази категория се включват 139 центъра, дефинирани като много малки градове и села, центрове с общинско значение за територията на съответните общини. В обхвата на Югоизточния район от ниво 2, като центрове от пето ниво са категоризирани 13 центъра. Областният център - гр. Ямбол спада

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

към центровете от трето йерархично ниво, отличаващи се с регионално значение за територията на областите.

1.8 Административен капацитет³

Администрацията на община Болярово включва 61 служители, които заемат различни йерархично обусловени длъжности в структурата на администрацията.

В община Болярово се осъществяват проекти, финансирани по линия на следните оперативни програми, действащи в Р. България: Околна среда, Регионално развитие, Развитие на човешките ресурси, Административен капацитет, Програма за развитие на селските райони.

По данни на Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България /ИСУН/, актуална към април 2014 г., на територията на общината са реализирани следните проекти с бенефициент община Болярово.

Наименование на проекта	Начална дата/дата на приключване	Описание на проекта	Общо изплатени средства
Оперативна програма Околна среда			
„Създаване на условия за подобряване на базисната инфраструктура на град Болярово, община Болярово“	12.01.2009/ 19.11.2011	Проектът цели да се подготви пълен и качествен инвестиционен проект за доизграждане на канализационната мрежа на град Болярово, изграждане на общ довеждащ колектор и пречиствателна станция за отпадни води, с който да се кандидатства за финансиране по приоритетна ос 1 на ОП „Околна среда“ 2007-2013 г. за инфраструктурен проект.	109 339 BGN
Оперативна програма Регионално развитие			
“Техническо и биологично укрепване на река Поповска в регулацията на гр. Болярово”	16.03.2012/ 16.03.2014	Проектът е насочен към ограничаване и предотвратяване на рисковете и щетите за живот на населението на община Болярово от наводнения чрез прилагане на устойчиви мерки за техническото и биологично укрепване на р. Поповска в регулацията на гр. Болярово.	344 216 BGN
Подкрепа за достоен живот	10.2010/ 04.2012		47 664 BGN
Оперативна програма Развитие на човешките ресурси			

³ За детайлен анализ Виж. Последваща оценка на ОПР Болярово 2007-2013г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

„Помощ в семейна среда за достойни старини“	14.05.2008/ 01.07.2009	Обгрижване на възрастни самотни и болни хора от няколко селища от общината за намаляване на риска от зависимост от институционален тип грижи; развиване и подобряване на услугите „Социален асистент“ и „Домашен помощник“	68 635 BGN
---	---------------------------	--	------------

Приключени проекти с бенефициент община Болярово /по линия на Оперативните програми, действащи в Р. България/

По данни на: Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България /ИСУН/, <http://umispublic.minfin.bg/>

Наименование на проекта	Начална дата/дата на приключване	Описание на проекта	Одобрен бюджет
Оперативна програма Околна среда			
Създаване условия за развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци			255 500 BGN
Оперативна програма Регионално развитие			
Реконструкция и основен ремонт на сградата на СОУ „Д-р Петър Берон“, чрез въвеждане на мерки за енергийна ефективност	27.02.2012/ 17.04.2014	Основна цел на проектното предложение е да осигури общинска образователна инфраструктура - СОУ „Д-р Петър Берон“, гр.Болярово с високо ниво на енергийна ефективност, допринасяща за устойчиво местно развитие	931 912 BGN
„Тонзос - Магията на Тунджа“ - маркетинг на туристическа дестинация „Тунджа - Ямбол - Стралджа - Болярово“	2012/2014	Бенефициенти по проекта са общините: Ямбол, Стралджа, Болярово	377 628 BGN
Оперативна програма Развитие на човешките ресурси			
„Подай ми ръка сега, защото утре може да е късно“	05.02.2012/ 05.08.2014	Проектът е насочен към образователна интеграция и успешна социална реализация на децата от ЦДГ „Здравец“ и филиали	107 010 BGN
Взаимопомощ в общността	23.11.2012/ 23.03.2014	Проектът се състои в създаване на център за услуги в домашна среда	231 848 BGN
Оперативна програма Административен капацитет - посоченият проект е със статус „регистриран“			
Повишаване на квалификацията на служителите в община Болярово	04.2013/ 04.2014		88 049 BGN

Проекти в процес на изпълнение с бенефициент община Болярово /по линия на Оперативните програми, действащи в Р. България/

По данни на: Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България /ИСУН/, <http://umispublic.minfin.bg/>

Мярка по ПРСР/Наименование на проект

Обща стойност /лв./

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони“ - Проект: „Реконструкция на вътрешно водопроводна мрежа - гр. Болярово”	4 107 756
- Мярка 321 „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони“ - Проект: Реконструкция на път JAM 1028/IV-79021 от разклон II-79 - Попово - Дъбово - Стефан Караджово км 2+800 до км 16+600	3 177 198
- Мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места“ - Проект: „Благоустрояване на централна градска част и прилежащите улици“	1 543 972
- Мярка 322 „Обновяване и развитие на населените места“ - Проект: „Ремонт на Храм „Св. Димитър” и рехабилитация на околно пространство“	351 000
- Мярка 313 “Насърчаване на туристическите дейности“ - Проект: Язовир “Малко Шарково“ - „Туриста в рая на птиците”	124 748

1.9 SWOT анализ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<p>Географско положение и общ профил</p> <ul style="list-style-type: none"> - Близост на общинския център до най-голямото пристанище в страната /пристанище Бургас/ и до ГКПП Лесово; - Висок дял земеделски територии, които създават отлични възможности за развитието на земеделието; - Ниско-хълмистите централни сектори и долинните участъци (на реките Поповска и Средецка) с ниски наклони в релефа са добра предпоставка за организирането на обработваеми земи, изграждането и поддържането на инфраструктура, благоустрояването на населените места. Хълмистите терени на юг и на север предполагат средно добри и добри условия за отглеждането на лозя, овощия, тютюн, пасища. <p>Икономическо развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> - Изградени добри традиции в земеделското производство; - Отчетен ръст в стойностите на ключови икономически показатели на нефинансовите предприятия на вторичния и третичния сектори; - Културно-историческо наследство и природноресурсен потенциал, създаващи предпоставки за развитие на туристическа дейност. <p>Социална сфера и човешки ресурси</p> <ul style="list-style-type: none"> - Политика за развитие на социални услуги, предоставяни в общността. 	<p>Географско положение и общ профил</p> <ul style="list-style-type: none"> - Голяма отдалеченост от областния център гр. Ямбол, спрямо останалите общини в областта; - Неблагоприятна позиция на общината, спрямо важните пътни артерии в областта - липса на автомагистрала и първокласни пътища; - Литоложката основа създава предпоставки за развитие на средни до големи наклони на повърхността, активно протичане на ерозионно-денудационни процеси и формиране на гъста долинно-ровинна мрежа. Наличието на мрамори и варовици в структурите на Дервентските възвишения създава предпоставки за развитие на карстови процеси, което се отразява върху повърхностният отток и върху микроклиматичните условия в посока засушаване; <p>Икономическо развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> - Значителен спад в стойностите на основни икономически показатели на предприятията от нефинансовия сектор, отчетен от 2012 г.; - Недостатъчна конкурентоспособност и пазарна ориентация на земеделското производство; - Недостатъчно добре развита мрежа от услуги за жителите на малките населени места в общината; - Влияние на редица неблагоприятни фактори, оказващи задържащ ефект върху възможността за развитие на туризма. <p>Социална сфера и човешки ресурси</p> <ul style="list-style-type: none"> - Проява на силно изразена негативна тенденция на намаление на населението - постепенна депопулация на територията на общината;

<p>Инфраструктурно развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> - Добро състояние на енергийната инфраструктура в общината; - Всички 20 селища в общината са обхванати от водоснабдителни услуги. <p>Околна среда</p> <ul style="list-style-type: none"> - Районът се отличава с почвено разнообразие, благоприятно за отглеждането на широка гама култури – пшеница, царевица, соя, слънчоглед, цвекло, тютюни, памук, зеленчуци, лозя и др., както и за поддържането на пасища и ливади; <p>Териториално развитие</p> <p>Административен капацитет</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наличен капацитет за административно обслужване на гражданите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Критично ниска раждаемост на населението /неколкократно по-неблагоприятни стойности, спрямо тези за останалите общини в областта/; - Изключително вложена възрастова структура на населението /най-висок дял заемат лицата на 75-79 годишна възраст/; - Дял на ромското население значително по-висок от средния за областта и за страната; - Висок дял на населението със завършена основна и начална степен на образование; - Неблагоприятно съотношение между икономически активните и икономически неактивните лица; - Висок коефициент на безработица спрямо средния за областта; - Неблагоприятна структурна и пространствена организация на обектите за здравеопазването; <p>Инфраструктурно развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> - Незадоволително състояние на голяма част от общинската пътна мрежа; - Морално остаряла и амортизирана водопреносна мрежа; <ul style="list-style-type: none"> - В 90% от населените места /18 бр./ не са налични услуги за отвеждане на отпадъчни води; - Липса на пречиствателна станция за пречистване на отпадъчни води на територията на общината. <p>Околна среда</p> <ul style="list-style-type: none"> - Запасите на полезни изкопаеми са незначителни и не се очаква да оказват съществено влияние върху социално-икономическото развитие на общината до края на 2020г.; <p>Териториално развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ниска степен на функционална категоризация /последна 8-ма категория/ на 55% от населените места в общината. <p>Административен капацитет</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ограничени възможности за самофинансиране изпълнението на важни общественозначими проекти за развитие.
---	---

ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<p>Географско положение и общ профил</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оптимално оползотворяване възможностите на природноресурсния потенциал в процеса на развитие на територията. <p>Икономическо развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> - Оползотворяване на потенциала за развитие на биоземеделие и повишаване възможностите за реализация на земеделската продукция; 	<p>Географско положение и общ профил</p> <ul style="list-style-type: none"> - Засилване негативните последствия от периферната позиция на общината, спрямо областния център. <p>Икономическо развитие</p> <ul style="list-style-type: none"> - Продължаващ спад в стойностите на основните икономически показатели на предприятията на нефинансовия сектор;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Подобряване на обвързаността между земеделското производство и предприятията на ХВП, и повишаване на тяхната обща конкурентоспособност;
- Стартиране на съвместни регионални инициативи в сферата на приоритетни икономически дейности и производства.

Социална сфера и човешки ресурси

- Продължаване политиката за предоставяне на възможно най-широк кръг от социални услуги в рамките на общността;
- Подобряване състоянието на обектите на различните видове инфраструктура, имащи пряко отношение към качеството на живот на хората.

Инфраструктурно развитие

- Подобряване количествените и качествени параметри на техническата инфраструктура в общината;

Околна среда

- В агроклиматично отношение територията се определя като топла и засушлива със значителен потенциал за развитие на всички подотрасли на растениевъдството. Възможност съществува и по отношение на добива на култури (рапица, соя, слънчоглед и др.) за производство на биогорива.

Териториално развитие

- Създаване на възможности за стартиране на успешни инициативи за териториално сътрудничество.

Административен капацитет

- Изграждане на капацитет за реализация на обществено значими проекти, насочени към подобряване качеството и стандарта на живот;
- Развитие на условия за реализация на партньорства при финансирането на различни проектни инициативи.

- Затвърждаване тенденцията на неравнопоставен достъп до услуги за жителите на малките населени места, разположени на по-голяма отдалеченост от общинския център.

Социална сфера и човешки ресурси

- Засилване негативното влияние на протичащите демографски процеси и постепенно обезлюдяване на малките населени места;
- Увеличаване на риска от социално изключване и изолация на уязвими групи от обществото;
- Задълбочаване на проблема с ограничения достъп до медицинска помощ на голяма част от населението.

Инфраструктурно развитие

- Влошаване състоянието на техническата инфраструктура, поради ограничените възможности за реализация на инфраструктурни проекти.

Околна среда

- Районът се характеризира с малка водоносност, високо изпарение и резки колебания на оттока (предимно в стойностите на максималния отток), зависими от зимните валежи от дъжд. Районът е рисков по отношение на наводненията и съпровождащите ги нарушения на речните корита и промени в заливна тераса.

Териториално развитие

- Задълбочаване на териториалните различия между общинския център и по-малките и отдалечени селища в общината.

Административен капацитет

- Засилване неблагоприятното влияние на постигнатата недостатъчна степен на сътрудничество между различните управленски структури.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2 ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОЛЯРОВО ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

2.1 Предпоставки за формулиране на стратегическата рамка за развитие

Програмният период 2014-2020 г. предоставя нови възможности за стратегическо планиране на териториалните единици в Р. България. Неотменна част от процеса на планиране, представлява прилагане принципа на приемственост между стратегическите документи на различни териториални нива в страната. Разработването на стратегическата част на Общинския план - в неговата роля на основен стратегически документ за местно развитие, следва да се обвърже с разработените стратегически документи на областно, регионално и национално ниво.

Разработването на плана като стратегически документ е неотменна интегрална част от системата за стратегическо планиране на регионалното и местно развитие в страната.

С цел успешно прилагане възприетия принцип на приемственост, и отчитайки интегралната същност на документа за местно развитие, предстоящото формулиране на стратегически цели и приоритети за развитие на общината до 2020 г., следва да се обвърже с тези на национално, регионално и областно ниво.

Разработването на стратегическата част на Общинския план на община Болярово, отчита ключовите постановки на Стратегията „Европа 2020“ - в нейната роля на основен документ на политиката за регионално развитие на ЕС за периода след 2013 г. Стратегията дефинира три приоритетни области на европейската кохезионна политика, целящи постигане на икономическо, социално и териториално сближаване.

Приоритетни направления на Стратегията „Европа 2020“
<i>Интелигентен растеж</i> - икономика на знания и иновации
<i>Устойчив растеж</i> - нисковъглеродна икономика, ВЕИ, конкурентоспособност чрез ефективно използване на ресурсите, добра бизнес среда за МСП и активно предприемачество
<i>Приобщаващ растеж</i> - паралелно развитие и на традиционна икономика с висока заетост на нискоквалифицирана работна ръка, буфер срещу бедността, средство за социално и териториално сближаване

Изпълнението на утвърдените приоритетни направления, следва да се реализира посредством пет водещи цели, засягащи ключови въпроси като заетост, иновации, глобални заплахи от климатични

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

промени и енергийна зависимост, образование и бедност. За всяка цел са дефинирани индикатори за измерване на напредъка и равнища за 2020 г.:

„Европа 2020“ - водещи цели и равнища до 2020 г.	
1. Трудова заетост	- Работа за 75% от хората на възраст между 20 и 64 години
2. Научноизследователска и развойна дейност /НИРД/	- Инвестиране на 3% от БВП на ЕС в НИРД
3. Изменение на климата и устойчивост на енергетиката	- Намаляване на емисиите на парникови газове с 20% /или с до 30%, ако бъдат изпълнени условията/ спрямо 1990 г. - Добиване на 20% от енергията от възобновяеми енергийни източници; - Увеличаване на енергийната ефективност с 20%
4. Образование	- Намаляване на равнището на ранното прекратяване на средното образование под 10% - Поне 40% от 30-34 годишните със завършено висше образование
5. Борба с бедността и социалното включване	- Поне 20 милиона по-малко бедни или застрашени от бедност и социално изключване хора

В процеса на разработване на Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020 г. са отразени целите и приоритетите, формулирани в следните стратегически документи от по-високо териториално ниво:

- Национална стратегия за регионално развитие на Република България 2012-2022 г. - в нейната роля на основен документ, който очертава стратегическата рамка на държавната политика в областта на регионалното развитие. Ключови моменти в Стратегията са постигане на балансирано и устойчиво развитие, преодоляване на териториалните различия, постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.
- Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г. - утвърдените в Регионалния план специфични дългосрочни цели и приоритети за развитие, следва да намерят отражение и в документа за местно развитие.
- Областна стратегия за развитие на област Ямбол за периода 2014-2020 г. - представлява основен свързващ документ между стратегическия документ за местно развитие /Общинския план/ и стратегическите документи от по-високо териториално ниво /Националната стратегия за регионално развитие и Регионалния план за развитие/.

Предвид ролята на Областната стратегия за формулиране стратегическата рамка за развитие на община Болярово, при разработването, пряко се отчитат препоръките и насоките, отправени в Стратегията за развитие на област Ямбол.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Важен структурен елемент на Областните стратегии за развитие са Стратегическите насоки за разработване на целите и приоритетите на плановете за развитие на общините в обхвата на съответната област. В Областната стратегия за развитие на област Ямбол са разработени общи и специфични насоки. Първите - очертават основните принципи и условия, които да бъдат отчетени в процеса на местно стратегическо планиране, а вторите - дефинират конкретни приоритетни оси, които е препоръчително да се следват в процеса на разработване на целите и приоритетите за развитие на съответната община.

Важен момент в процеса на формулиране рамката за развитие на община Болярово е отчитането на резултатите от проведеното анкетно проучване с участието на гражданите на общината /Анкета към гражданите на община Болярово/. Жителите на общината, взели участие в проведената анкета, отговарят на ключови въпроси, имащи основополагащо значение за формулиране стратегическата рамка за развитието на общината до 2020 г.

Експертният екип определя като изключително важни за формулиране целите и приоритети за развитие на общината, отговорите на следните въпроси:

- Определяне на три приоритетни области за бъдещото развитие на общината;
- Определяне на най-сериозните проблеми на общината;
- Основни проблеми на средата, в която живее анкетираният;
- Предложения за цели и приоритети за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г.;
- Предложения за конкретни проекти, които да бъдат включени в Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020 г.;
- Определяне на приоритетни дейности в икономическото развитие на общината.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2.2 Визия, цели и приоритети за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г.

Формулирането на визия, цели и приоритети за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г., следва да се извърши на базата следните важни постановки:

- В резултат на извършения анализ на социално-икономическото развитие /състояние на местната икономика, социална сфера и човешки ресурси, инфраструктурно развитие, екологично състояние/, бяха констатирани проблемите със задържащ ефект върху развитието на общината.
- От гледна точка на приемствеността, трябва да се отбележи, че Общинският план за развитие на община Болярово за периода 2007-2013 г. е разработен преди приемането на България в ЕС. Поради тази причина съвсем естествено, в процеса на неговото разработване, не са отчетени множество фактори, проявили своето влияние след 2007 г.
- Понастоящем регионалното развитие в страната се осъществява при нови/променени условия, продиктувани от проявата на някои специфични фактори с отрицателно влияние върху развитието. Един от тези фактори е настъпилата световна финансова и икономическа криза, последиците от която продължават да се проявяват.

Предвид посоченото дотук, може да се направи извода, че новите социално-икономически реалности в страната налагат необходимостта от преосмисляне на целите и приоритетите за развитие на община Болярово за периода 2014-2020г. Същата констатация е валидна и за визията за развитие на общината, която следва да се отличава с висока степен на съответствие със съвременните условия.

В тази връзка, е формулирана следната ВИЗИЯ за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г.:

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОЛЯРОВО 2014-2020 г.

ОБЩИНА БОЛЯРОВО - СРЕДА ЗА УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ, ОБНОВЕНИ НАСЕЛЕНИ МЕСТА С ПОДОБРЕНО КАЧЕСТВО, СТАНДАРТ НА ЖИВОТ И СИГУРНОСТ, СЪХРАНЕНА ОКОЛНА СРЕДА, УСПЕШНО РЕАЛИЗИРАНИ ИНИЦИАТИВИ ЗА ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Визията за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г. е формулирана в следствие отчитането на средно- и дългосрочните цели на провежданата регионална политика, утвърдени в разработените стратегически документи на областно, регионално и национално ниво.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Постигането на визията за развитие на общината трябва да се реализира посредством изпълнението на йерархично структурирани стратегически цели, приоритети, специфични цели, мерки, дейности и конкретни проекти. В процеса на тяхното разработване следва да се вземат под внимание както съществуващите потребности на местното население /установени в аналитичната част на документа/, така и да се отчете степента на реализуемост на предложените приоритети, цели и мерки. Следователно, ключов момент за успешното изпълнение на Общинския план за развитие на община Болярово, се явява постигането на синхрон между аналитичната, стратегическата и управленската част на документа за местно развитие.

Чрез извършването на детайлен анализ на визията за развитието на общината можем да докажем нейното съответствие по отношение на общоприетите на европейско и национално ниво ключови приоритетни области на регионалната политика:

- „Среда за устойчиво икономическо развитие“

Следва да се формулират цели, насочени към възстановяване икономическите позиции на територията и повишаване стойностите на основни икономически показатели.

- „Обновени населени места с подобро качество, стандарт на живот и сигурност“

Ниското качество и стандарт на живот се нареждат сред най-сериозните проблеми в развитието на общината, посочени от местните жители. Стремехът към подобряване качеството на живот следва да се реализира чрез конкретни мерки в сферата на медицинското обслужване, социалните услуги, достъпа до обекти на образователната и културната инфраструктура. Тези проблеми бяха отразени в проведеното анкетно проучване, както и в резултат на реализираните срещи по населени места.

Състоянието на техническата инфраструктура е важен индикатор за качеството на живот на населението. В тази връзка на територията на общината се наблюдават съществени проблеми в състоянието на транспортната инфраструктура, телекомуникациите, водностананската инфраструктура.

Ключов момент тук е сигурността на местните жители - тревожен е фактът, че значителна част от участвалите в анкетното проучване посочват, че престъпността е основен проблем на средата, в която живеят. Отчитайки тази тревожна констатация, разработването на стратегическата част на Общинския план следва задължително да се обвърже с дефинирането на конкретни мерки и дейности, целящи повишаване сигурността на местните жители и ограничаване проявлението на противозаконни прояви.

По отношение стандарта на живот, съществен проблем се явяват безработицата и ниските доходи на населението. Стремехът към повишаване стандарта на живот на местните жители следва да се

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

реализира посредством създаването на подходящи условия за икономическо развитие в община Болярово.

- *„Съхранена околна среда“*

Опазването на околната среда е важен момент в стремежа към подобряване качеството на живот в общината. Предстоящото формулиране на целите в сферата на околната среда, следва да се обвърже с прилагането на политиките за опазване на околна среда в жилищния, публичния и частния сектор.

- *„Успешно реализирани инициативи за териториално сътрудничество“*

Тази част от визията за развитието на общината е насочена към намаляване проявлението на съществуващите тревожно големи различия между населените места в рамките на една община. Тези различия са характерни за територията на цялата страна и се наблюдават между отделните райони от ниво 2, между областите и общините. В случая тревожен е фактът, че наблюдаваните различия на все по-ниско териториално ниво /между отделните общини на съответната област, между селищата в рамките на една община/, придобиват все по-значителни размери.

Териториалният модел за полицентрично развитие на страната, утвърден в Националната концепция за пространствено развитие на Р. България 2013-2025 г., следва да намери отражение на местно/общинско ниво, чрез създаване на условия за успешна реализация на инициативи за сътрудничество на различно териториално ниво в периода 2014-2020 г.

Дефинираните приоритетни области на Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020 г., съответстват на общоприетия европейски принцип на икономическо, социално и териториално сближаване:

- Икономическо сближаване - стимулиране на конкурентоспособността, иновациите и знанието, с цел намаляване различията в стойностите на основни икономически показатели;
- Социално сближаване - повишаване на стандарта /заетост, доходи, потребление, екология/ и качеството на живот /здравеопазване, социални услуги, образование, култура/ на населението;
- Териториално сближаване - включва различни форми и мащаби на териториално сътрудничество /трансгранично, междурегионално, транснационално/.

Разглеждат се три йерархично определени нива на териториално сближаване: европейско /между регионите на Общността/, национално /между българските райони/, вътрешнорегионално ниво /между общините в отделните райони и области/.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Ключов момент в разработването на стратегическата част на документа за местно развитие е прилагането на интегриран /комплексен/ подход при приоритизирането на съответните цели, мерки и дейности за изпълнение в периода до 2020 г. Комплексното отчитане на проблемите в различни сфери на развитието, в комбинация с дефинирането на конкретни взаимосвързани мерки за развитие, е основен момент в изпълнението на Общинския план за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г.

Разглежданият подход е общоприет на европейско ниво, и влиза в ролята на неотменна част на провежданата регионална политика на ЕС.

В резултат на посочените постановки, бе формулирана следната главна цел на Общинския план за развитие на община Болярово за 2014-2020 г.:

ГЛАВНА ЦЕЛ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БОЛЯРОВО ЗА 2014-2020 г.:

ПОСТИГАНЕ НА ИНТЕГРИРАНО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ, ВОДЕЩО КЪМ ПОВИШЕНО КАЧЕСТВОТО И СТАНДАРТ НА ЖИВОТ, ПАРАМЕТРИ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНАТА СРЕДА, РЕАЛИЗИРАНЕ НА УСПЕШНИ ПРАКТИКИ ЗА ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА МЕСТНО, РЕГИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО НИВО

На база дефинираната главна цел на стратегическия документ, са определени следните четири приоритетни области за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г.:

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2. ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4. ТЕРИТОРИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

В процеса на разработване на стратегическата част на Общинския план, е спазена следната йерархична последователност на структурните елементи, определена в Методическите указания за разработване на Общински планове за развитие /2014-2020 г./:

- *Стратегически цели* - една за всяка от формулираните четири приоритетни области;
- Определяне на *приоритети*, посредством които да се изпълнят стратегическите цели;
- Формулиране на *специфични цели* за постигане на всеки от приоритетите;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Определяне на конкретни *мерки*, чрез реализацията на които да се постигнат дефинираните специфични цели.

На база тези постановки са формулирани следните четири стратегически цели за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г.:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА, ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА МЕСТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2. ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО И НИВОТО НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3. ПОДОБРЯВАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И СЪХРАНЯВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО И ОКОЛНАТА СРЕДА

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4. АКТИВНО УЧАСТИЕ В ИНИЦИАТИВИ ЗА ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1.

ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА, ЧРЕЗ ИЗПОЛЗВАНЕ НА МЕСТНИЯ ПОТЕНЦИАЛ ЗА РАЗВИТИЕ

Формулираната Стратегическа цел 1 съответства на общоприетия европейски принцип на икономическо сближаване, насочен към намаляване различията в стойностите на основни икономически показатели, чрез стимулиране конкурентоспособността на местните икономики.

Разглежданата цел е насочена към развитие на условия за икономическо развитие в община Болярово, на база собствения/местния потенциал на територията. В периода 2014-2020 г. общината следва да се концентрира върху изпълнението на ясно формулирани и реализуеми мерки, чрез които да се създаде подходяща среда за възстановяване икономическите позиции на местната икономика и привличане на инвеститорски интерес.

В процеса на разработване на Стратегическа цел 1 и включените към нея приоритети, специфични цели и мерки, се вземат под внимание отговорите на местните жители, участвали в проведеното анкетно проучване. По мнение на повече от 20% /най-висок дял/ от анкетираните, икономическото развитие, следва да се обособи като основна приоритетна област за развитие на общината за 2014-2020 г.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Привличането на инвеститорски интерес към територията на община Болярово, е ключов момент в стремежа към повишаване конкурентоспособността на местната икономика. Предвид настоящите условия, в които се извършва социално-икономическото развитие в страната, отделните общини се конкурират активно по между си в процеса на привличане на инвеститорски интерес.

В тази връзка можем да направим констатацията, че недостатъчната инвестиционна атрактивност на община Болярово, играе ролята на един от основните фактори, оказващи негативен ефект върху нейното икономическо развитие. Поради тази причина, неотменна част от Стратегическа цел 1, се явява създаването на благоприятни условия за привличане на инвеститорски интерес към територията на общината.

Изпълнението на конкретни приоритети, специфични цели, мерки дейности и проекти, може да получи финансова подкрепа по линия на Оперативните програми, действащи в страната в периода 2014-2020 г.: „Конкурентоспособност на българската икономика“, „Региони в растеж“, както и по Програма за развитие на селските райони.

Стратегическа цел 1 следва да се постигне, посредством изпълнението на следните приоритети:

Приоритет 1.1. Създаване на условия за подобряване икономическите позиции на местната икономика

Приоритет 1.2. Развитие на благоприятна среда за привличане на инвестиции

Приоритет 1.3. Повишаване конкурентоспособността на земеделието

Приоритет 1.1. Създаване на условия за подобряване икономическите позиции на местната икономика

Формулираният Приоритет 1.1. съответства пряко на Стратегическа цел 1, насочена към повишаване конкурентоспособността на икономиката на община Болярово, чрез използване собствения потенциал на територията. Стремежът към превръщане на общината в среда за устойчиво икономическо развитие, заявен във визията за 2014-2020 г., се свързва със създаване на условия за преодоляване на проблемите в икономическото развитие и подобряване стойностите на основни икономически показатели.

Специфична цел 1.1.1. Развитие на условия за насърчаване на предприемачески инициативи в община Болярово

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Специфична цел 1.1.1. е насочена към създаване на подходящи условия, които да насърчат предприемаческите инициативи на територията на общината. В тази връзка, Общинска администрация следва да насочи своите усилия към развитието на среда, която да стимулира проектни инициативи в областта на традиционни икономически дейности.

Мярка 1.1.1.1. Подкрепа на НПО, регистрирани по ЗЮЛНЦ със седалище на територията на общината, които реализират проекти и дейности за обучение на предприемачи

Предложената мярка е насочена към подобряване предприемаческите умения на представителите на бизнес сектора, които упражняват своята дейност на територията на общината. Вземайки под внимание потребностите на местното население и отчитайки стремежа към успешно изпълнение на Общинския план 2014-2020 г., се налага извода, че ролята на съответната Общинска администрация не е да стимулира икономическото развитие на местната икономика. Нейната реално изпълнима роля е да създаде подходящи условия това икономическо развитие да се случи.

Мярката ще включва подкрепа за организации от неправителствения сектор, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, при изпълнение на проекти и дейности за обучение и повишаване предприемаческите умения на представителите на бизнес сектора.

Мярка 1.1.1.2. Подкрепа за проекти, които популяризират икономическия профил и разкриват съществуващите възможности за туристически бизнес в община Болярово

Първичният сектор заема водещо място в структурата на местната икономика. Особеностите на природно-ресурсния потенциал и съществуващите дългогодишни традиции на местното население, превръщат земеделието в ключов отрасъл за икономическото развитие на общината.

Стремежът към разширяване кръга от икономически дейности на вторичния сектор, и разнообразяване на услугите, предлагани в третичния сектор, се свързва с необходимостта от оказване на специфична подкрепа, насочена към тяхното популяризиране. От друга страна, мярката ще подкрепя дейности по повишаването на информационната обезпеченост относно възможностите за стартиране на бизнес инициативи в община Болярово.

Мярка 1.1.1.3. Създаване на експертен екип за подкрепа на инвеститори

Реализацията на предложената мярка се състои в създаване на квалифициран експертен екип, който да съветва и подкрепя инвеститорите в община Болярово относно условията/възможностите за кандидатстване и получаване на финансова подкрепа по линия на Оперативните програми, действащи в Р.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

България, по Закона за насърчаване на инвестициите, и по всички други нормативни актове, които водят до облекчаване на условията за бизнес.

Приоритет 1.2. Развитие на благоприятна среда за привличане на инвестиции

Привличането на инвеститорски интерес към територията на община Болярово, е ключов фактор за повишаване конкурентоспособността на местната икономика. Отчитайки този основен момент, се базира на мнението, че стремежът към осигуряване на благоприятни инвестиционни условия, следва да се превърне в неотменна част при разработване стратегическата рамка за развитие на общината за 2014-2020 г.

Специфична цел 1.2.1. Стимулиране прилагането на административни облекчения при обслужване за инвеститори и юридически лица

В процеса на формулиране на Специфична цел 1.2.1., се обръща специално внимание на влиянието на административното обслужване върху инвестиционната активност. Дефинираната цел е насочена към развитие на качествено административно обслужване и облекчени процедури при обслужването на инвеститори и юридически лица.

Мярка 1.2.1.1. Оптимизиране на административните процеси и информационните услуги при предоставянето на административни услуги за инвеститори и юридически лица

Стремежът към оптимизиране на административните услуги, свързани с обслужването на инвеститори и юридически лица, е важен момент в процеса на създаване на благоприятна инвестиционна среда в община Болярово.

Достъпът до навременно осигурена информация относно обявените публични процедури за възлагане по реда на ЗОП и тръжни процедури, също има пряко отношение към изпълнението на дефинирания приоритет.

В процеса на реализация на мярката ще се подкрепят дейности, насочени към облекчаване процедурите, свързани с административното обслужване на бизнес сектора, както и към повишаване на информационната обезпеченост във връзка с участието в обявените процедури.

Мярка 1.2.1.2.: Реализиране на партньорства с ВУЗ в областта на изследванията на иновативни земеделски и горски продукти

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярката е насочена към реализирането на партньорства с ВУЗ в областта на земеделието и археологията.

Мярка 1.2.1.3.: Реализиране на инициативи и партньорства със СГО подкрепящи комуникацията с организации на инвеститори и работодатели

Мярката е насочена към участието на общинска администрация и местния бизнес в специализирани изложения в областта на туризма и земеделието

Приоритет 1.3. Повишаване конкурентоспособността на земеделието

Природноресурсните особености и съществуващите производствени традиции на местното население, създават добри предпоставки за развитие на земеделието в община Болярово. Понастоящем развитието на отрасъла изпитва затруднения, породени от ниската степен на модернизация и конкурентоспособност на производството. Преодоляването на проблемите в земеделието, се свързва с необходимостта от предприемане на целенасочени мерки и дейности, създаващи условия за оползотворяване съществуващия потенциал за развитие на отрасъла.

Изпълнението на Приоритет 1.3. играе важна роля за повишаване конкурентоспособността на местната икономика на база собствения потенциал на територията.

Специфична цел 1.3.1. Повишаване квалификацията на земеделските производители

Незадоволителната конкурентоспособност и степен на модернизация на земеделското производство, се свързва с недостатъчната квалификация и информираност на земеделските производители относно съвременните европейски изисквания в сектора. В резултат на това, произвежданата продукция в отрасъла, не отговаря на изискванията на Общия европейски пазар. Специфична цел 1.3.1. ще подкрепя реализацията на обучителни дейности и проекти за повишаване информираността на земеделските производители по отношение на ключови въпроси и проблеми в отрасъла.

Мярка 1.3.1.1. Подкрепа за обучителни проекти и дейности, целящи повишаване информираността на земеделските производители

В процеса на реализация на предложената мярка ще се подкрепят дейности за повишаване информираността на земеделските производители относно съвременните технологии в отрасъла и съществуващите възможности за реализация на тяхната продукция на Общия европейски пазар. Мярката

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

е насочена към повишаване познанието на земеделските производители за Общата селскостопанска политика на ЕС и за конкретните договорености в частта „Земеделие“.

Ще се подкрепят дейности, насочени към провеждане на информационни кампании в населените места на общината, издаване на тематични информационни бюлетини, провеждане на маркетинг проучвания, организиране на обучителни семинари, повишаващи информираността относно възможностите за получаване на финансова подкрепа по линия на Програмата за развитие на селските райони.

Мярка 1.3.1.2.:

Подкрепа на инициативи за обновление и добавяне на стойност към природни и културни обекти с туристическа значимост

Мярката е насочена към развитие на туристическото предлагане в общината и негово свързване с природния и културен потенциал

Мярка 1.3.1.3.:

Подкрепа на инициативи и проекти водещи до подобряване на достъпа до информация за туристическото предлагане в общината

Мярката е насочена към подобряване на информационното обслужване на туристите.

Специфична цел 1.3.2. Съхраняване на местната идентичност, чрез създаване на условия за развитие на традиционни и алтернативни земеделски производства. Развитие на биоземеделие.

Формулираната Специфична цел 1.3.2. пряко съответства на възприетия подход за повишаване конкурентоспособността на икономиката на общината на база собствения потенциал на територията. Предвидените мерки за реализация, са насочени към създаване на възможности за оползотворяване потенциала за развитие на традиционни за общината производства, както и проучване възможностите за развитие на нетрадиционни земеделски култури и породи.

Мярка 1.3.2.1. Оказване на подкрепа за проекти, които популяризират развитието на нови и традиционни земеделски култури и производства на територията на община Болярово

Реализацията на предложената мярка, в комбинация с изпълнението на *Мярка 1.1.1.2. „Оказване на подкрепа за проекти, които популяризират икономическия профил и разкриват съществуващите възможности за бизнес в община Болярово“*, е неотменна част от стремежа към повишаване конкурентоспособността на местната икономика на база собствения потенциал на територията. Съществуващата обвързаност и взаимовръзка между двете мерки, следва да допринесе за постигане на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

един от важните стремежи в икономическото развитие на общината - повишаване обвързаността между преработващата промишленост /предприятията за преработка на плодове и зеленчуци/ и земеделското производство.

Мярката отчита пряко мнението на местните жители по отношение приоритетните области в развитието на общината за периода 2014-2020 г.

Мярка 1.3.2.2.:

Подкрепа за развитието на горското стопанство и лесоустройството

Мярката е насочена към подобряване на условията в горското стопанство

Мярка 1.3.2.3.:

Създаване на условия за внедряване на добри практики в областта на биологичното земеделие

Мярката е насочена към възраждането на зеленчукопроизводството в общината с биологична насоченост. Предложената мярка отчита наблюдаваната в световен мащаб тенденция на нарастване търсенето на екологично чисти земеделски продукти. Наличието на голям дял плодородни земеделски територии в община Болярово, благоприятства развитието на биологични производства в отрасъла.

В процеса на реализация на мярката ще се подкрепят проекти и дейности за внедряване на добри практики за развитие на екологично чисто растениевъдство и животновъдство на територията на общината.

Мярка 1.3.2.4. Провеждане на проучвания за развитие на алтернативни/нетрадиционни култури и породи в община Болярово

Мярката е насочена към подкрепа на предпроектни дейности и инициативи за изясняване възможността за отглеждане на нетрадиционни за територията на общината земеделски продукти. Посредством провеждането на такива проучвания, следва да се разкрият съществуващи благоприятни възможности за развитие на съответни производства в отрасъла, чиято реализация на пазара за стоки и услуги, да се превърне в едно от конкурентните предимства на община Болярово в процеса на постигане на устойчив икономически растеж.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2. ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2.

ПОВИШАВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО И НИВОТО НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

Формулираната Стратегическа цел 2, съответства на общоприетия европейски принцип за социално сближаване, насочен към постигане на повишен стандарт и качество на живот. При изпълнението на целта ще се подкрепят дейности и проекти, насочени към създаване на условия за повишаване заетостта, доходите и потреблението на населението. В ролята на ключов елемент, се явява подобряване параметрите на здравната, социалната, образователната и културна инфраструктура.

В процеса на формулиране на стратегическата рамка за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г., се приоритизира отчитането на потребностите на местните жители. Базирайки се на резултатите от проведеното анкетно проучване, социалната интеграция следва да се разглежда като основна приоритетна област при бъдещото развитие на община Болярово /на второ място по брой отговори след приоритетна област „икономическо развитие“/. Участниците в анкетата посочват безработицата и ниското качество на медицинското обслужване, като най-сериозни проблеми по отношение стандарта и качеството на живот на населението.

Наблюдаващата се в общината тенденция на застаряване на населението и произтичащите в тази връзка потребности на местните жители, налага стремежът към повишаване нивото на социалните услуги, да се утвърди като основна приоритетна област в развитието на общината.

Отчитайки естеството на проблемите в развитието на социалната сфера и човешките ресурси /констатирани в аналитичната част на документа/ и потребностите на местните жители, бяха формулирани следните приоритети за изпълнение на Стратегическа цел 2:

Приоритет 2.1. Създаване на условия за трудова заетост и намаляване на риска от социална изолация

Приоритет 2.2. Повишаване качеството на образованието и създаване на условия за равнопоставен достъп до обектите на образователната инфраструктура

Приоритет 2.3. Повишаване качеството на медицинското обслужване и подобряване на достъпността до обекти на здравната инфраструктура

Приоритет 2.4. Подобряване нивото на социалните услуги и повишаване степента на сигурност на населението

Приоритет 2.1. Създаване на условия за трудова заетост и намаляване на риска от социална изолация

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Формулираният приоритет 2.1. съответства пряко на насочеността на Стратегическа цел 2 за повишаване стандарта и качеството на живот на местното население. При неговото дефиниране са отчетени потребностите на местните жители, заявени в проведеното анкетно проучване, където безработицата и ниските доходи на населението, са посочени като най-сериозния проблем на община Болярово.

Стремежът към развитието на условия за осигуряване на трудова заетост на населението, следва да се насочи към най-уязвимите групи в обществото, застрашени от социална изолация. Отчитайки тези особености, бе формулирана следната специфична цел и мерки за изпълнение на дефинирания приоритет:

Специфична цел 2.1.1. Развитие на условия за трудова заетост и реализация на трудовия пазар

Специфична цел 2.1.1. е насочена към реализирането на целенасочени мерки и дейности, целящи създаване на възможности за трудова заетост в община Болярово с акцент върху най-уязвимите групи на пазара на труда. Сред тези групи попадат безработните младежи на възраст до 29 години включително, и дългосрочно безработните лица /с продължителност на регистрацията повече от една година/.

От друга страна, лицата с ниска степен на завършено образование, представителите на ромската етническа група, както и възрастните хора, срещат сериозни трудности в процеса на намиране на работа.

Разработването на стратегическия документ, отчита необходимостта в процеса на постигане на разглежданата цел, да се подкрепят мерки и дейности, насочени към тези най-уязвими групи на пазара на труда.

Мярка 2.1.1.1. Подкрепа за проекти, дейности и програми за добиване и/или повишаване на професионалната квалификация на човешките ресурси

Стремежът към повишаване конкурентоспособността на работната сила, се намира в тясна взаимовръзка с възможностите за реализация на човешките ресурси на трудовия пазар. В процеса на изпълнение на мярката, ще се подкрепят обучителни проекти, дейности и специализирани програми за добиване и повишаване квалификацията и/или преквалификация на работната сила в общината.

Характерът на протичащите демографски процеси и отчетените потребности на местните жители, налагат при реализацията на предложената мярка, да се акцентира върху лицата, които поради липсата на работа и доходи, са застрашени от социално изключване и изолация.

Мярка 2.1.1.2. Подкрепа за публични и частни проекти, насърчаващи младежката заетост

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярката е насочена към реализацията на проекти от публично или частно естество, които имат за цел да създадат условия за улесняване на младежите в процеса на намиране на първа работа. Изпълнението на мярката включва инициативи, насочени към подобряване професионалната подготовка и създаване на условия за придобиване на практически опит на младите хора. В процеса на нейната реализация ще се подкрепят дейности по организиране и провеждане на специализирани курсове за обучение /чуждоезиково обучение, подобряване подготовката по ИКТ/. Ще се насърчава предприемането на съвместни действия между бизнес сектора и НПО организации за създаване на възможности за провеждане на стажантски кампании, ориентирани към младежите на възраст до 29 години включително.

Специфична цел 2.1.2:

Създаване на условия за пълно включване на децата в образователната система и превенция на ранното напускане

Мярка 2.1.2.1.

Реализиране на проекти за разширяване на мрежата на общинските образователни заведения и повишаване на техния капацитет

Приоритет 2.2. Повишаване качеството на образованието и създаване на условия за равнопоставен достъп до обектите на образователната инфраструктура

Конкурентоспособността и възможностите за реализация на човешките ресурси на трудовия пазар, зависят изключително от качеството и степента на полученото образование. Отчитайки тази особеност, Приоритет 2.2. цели създаване на възможности за подобряване качеството на образователната система и развитие на условия за равнопоставен достъп до обектите на образователната инфраструктура за жителите на всички населени места в община Болярово.

Специфична цел 2.2.1. Подобряване качествените характеристики на обектите на образователната инфраструктура и развитие на условия за равнопоставен достъп до образование в община Болярово

Специфична цел 2.2.1. отчита два от ключовите фактора, оказващи влияние върху състоянието на образователната система - качествените параметри на обектите на образователната инфраструктура и равният достъп до тези обекти за жителите на общината. Осигуряването на равни възможности за достъп до обектите на образователната инфраструктура, е ключов момент за постигане на високо качество на образование на населението.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Отчитайки конкретните потребности на населението, бяха формулирани следните мерки за подобряване качеството на образованието в община Болярово за периода 2014-2020 г.:

Мярка 2.2.1.1. Подкрепа на проекти за строителство, реконструкция, ремонт и оборудване на обектите на образователната инфраструктура в община Болярово

Състоянието на материално-техническата база и сградния фонд на обектите на образователната инфраструктура, е ключов фактор за качеството на образованието на съответната територия. В тази връзка, в процеса на реализация на мярката, ще се подкрепят дейности и проекти за повишаване качествените параметри на обектите за предучилищната /детски градини/ и училищната подготовка /основни и средни общообразователни училища/ в община Болярово.

Специфична цел 2.2.2. Развитие на условия за подобряване обвързаността между квалификацията на човешките ресурси и потребностите на трудовия пазар

Специфична цел 2.2.2. е насочена към реализация на целенасочени мерки и дейности, които да създадат възможности за младите хора от различни групи от населението /вкл. социално слаби и уязвими групи/ да повишат своята образователна квалификация. В процеса на изпълнение на целта ще се подкрепят мерки и дейности, целящи създаване на благоприятни условия за обучаващите се да участват в образователния процес, с цел придобиване на по-висока степен на образование.

Мярка 2.2.2.1. Подкрепа на дейности и проекти, насочени към повишаване дела на младите хора с повишена степен на образование

Предложената мярка е насочена към подкрепа на проекти и дейности за повишаване дела на младите хора със завършено средно образование. В процеса на нейната реализация, следва да се акцентира върху представителите на уязвими групи от обществото - социално слаби, представители на ромската етническа група.

Мярка 2.2.2.2. Реализиране на проекти водещи до разширяване на услугата социален патронаж и обществена трапезария

Мярката е насочена към подобряването на основни социални услуги за населението.

Мярка 2.2.2.3.

Реализиране на проекти за създаване на защитени жилища, центрове за настаняване от семеен тип и резидентен тип социални услуги за временно настаняване

Мярка 2.2.2.4.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Реализиране на проекти за предоставяне на нови социални услуги за уязвими общности предлагачи защитена заетост в социални предприятия

Мярка 2.2.2.5.

Реализиране на проекти за обновление на общински сграден фонд и реконверсия в социални жилища

Мярка 2.2.2.6.

Реализиране на проекти за обновление, енергийна ефективност и преоборудване на общински социален сграден фонд и инфраструктура

Специфична цел 2.2.3:

Подобряване на условията за лична и обществена сигурност

Специфична цел 2.2.3. отчита мнението на местните жители, изразено в проведеното анкетно проучване, където “сигурността“ се определя като един от най-сериозните проблеми на общината. Взети са също под внимание потребностите на населението, изяснени при посещението на експертния екип и ръководството на общината в селищата. В тази връзка, изпълнението на целта включва подкрепа на мерки и дейности, насочени към намаляване проявлението на престъпни прояви и повишаване сигурността на хората.

Мярка 2.2.3.1.

Реализиране на проекти за видеонаблюдение в населените места от община Болярово

Предложената мярка включва подкрепа на проекти и дейности, посредством реализацията на които да се осигури денонощно видеонаблюдение на територията на всички селища в община Болярово. Монтирането на устройства за видеонаблюдение на всеки вход и изход на населените места, е успешно решение в стремежа към повишаване степента на сигурност на жителите и ограничаване на битовата престъпност в общината.

Приоритет 2.3. Повишаване качеството на медицинското обслужване и подобряване на достъпността до обекти на здравната инфраструктура

Формулираният приоритет има основополагащо значение за постигане на Стратегическа цел 2, насочена към повишаване качеството на живот на населението община Болярово. В резултат на отчетените проблеми в развитието на системата на здравеопазването, констатирани в аналитичната част,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

и потребностите на местните жители, участвали в анкетното проучване, се отчита необходимост от изпълнение на конкретни специфични цели и мерки в сектора, като ключов фактор за повишаване качеството на медицинското обслужване в общината.

Специфична цел 2.3.1. Развитие на условия за повишаване качеството на здравните услуги в община Болярово

Специфична цел 2.3.1. отчита резултатите от анкетното проучване, проведено с жители на община Болярово, както и преките наблюдения, придобити в резултат от повсеместното посещение на населените места в общината. Според местното население, ниското качество на медицинското обслужване, е от най-сериозните проблеми на община Болярово.

Мярка 2.3.1.1. Организиране на партньорства с болници и неправителствени организации, осигуряващи извънредни медицински прегледи и услуги

Мярката е насочена към оказване на подкрепа от страна на Общинска администрация в процеса на създаване на партньорства с болници и представители на неправителствения сектор, при реализацията на проекти за осигуряване на извънредни медицински прегледи и услуги.

Предвид особеностите на демографските процеси, протичащи в община Болярово /застаряване на населението, тенденция на обезлюдяване на някои села/, налагат необходимост от предприемане на конкретни дейности и проекти, които да бъдат изцяло съобразени потребностите на различните възрастови групи от медицинско обслужване.

Мярка 2.3.1.2. Реализиране на проект мобилна аптека със съдействието на неправителствена организация

Реализирането на предложената мярка играе ключова роля за постигане на повишено качество на медицинското обслужване и здравните услуги в община Болярово като пилотен проект. Изпълнението на мярката може да се реализира, чрез съдействието на НПО, която следва да получи подкрепа от Общината за създаване на мобилна аптека/дрогерия, обслужваща всички населени места от общината в определени дни от седмицата. Мобилната аптека е микробус, който следва да бъде зареден с всички необходими лекарства, хладилна камера, която да позволява съхраняването на лекарства изискващи специални температура на съхранение. Мобилната аптека ще се обслужва от шофьор и магистър фармацевт, упълномощен да предостави съответните лекарствени продукти, нужни на местните жители на община Болярово. За дейността на мобилната аптека в населените места от общината, ще се изготви седмичен график и маршрут.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 2.3.1.3.

Реализиране на проекти за създаване на рехабилитационни центрове

Приоритет 2.4. Подобряване нивото на социалните услуги и повишаване степента на сигурност на населението

Формулирането на Приоритет 2.4. се свързва с отчитането на два ключови момента в стремежа към подобряване качеството на живот на местните жители - социална интеграция на уязвими групи от обществото и повишаване сигурността на населението. Тези две ключови области се определят като приоритетни за развитието на общината и от местните жители, участвали в проведеното анкетно проучване.

Дефинираният приоритет следва да се постигне чрез изпълнението на следните специфични цели и мерки за развитие на община Болярово в периода 2014-2020 г.:

Специфична цел 2.4.1. Развитие на условия за предоставяне на качествени социални услуги за уязвими групи от населението

Специфична цел 2.4.1. отчита основните приоритети в областта на социалната политика, възприети на национално ниво - превенция на риска от социална изолация на групите в неравностойно социално положение и социално включване/интеграция на уязвими групи от обществото.

В процеса на изпълнение на целта ще се подкрепят мерки и дейности, създаващи възможности за социална интеграция на две важни групи от населението, попадащи в т.нар. уязвими групи:

- лица с физически и психически увреждания със специални потребности от социални услуги
- представители на ромската етническа група, намиращи се в потенциален риск от социална изолация.

Формулираната цел отчита пряко общоприетата в страната политика на деинституционализация на деца и възрастни хора, и развитие на качествено нов тип социални услуги, предоставяни в общността.

Мярка 2.4.1.1. Създаване на условия за достоен живот на възрастни и стари хора в община Болярово със специфични потребности от социални услуги

Предложената мярка се състои в оказване на подкрепа за организации от неправителствения сектор при реализацията на проекти и дейности за осигуряване на социални услуги за възрастни и стари хора. Тези проекти могат да бъдат насочени както към хората, настанени в специализирани социални

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

институции /създаване на среда възможно най-близка до семейната/, така и към предоставяне на социални услуги в рамките на общността /разширяване на системата от социални услуги в общността/.

Стремежът към осигуряване на условия за пълноценен живот на хората със специфични потребности от социални услуги, следва да се постигне чрез провеждане на стажове за млади хора /педагози, логопеди/, организирани от страна на НПО.

Мярка 2.4.1.2. Подкрепа на НПО, осъществяващи проекти и дейности за социална интеграция на деца и младежи от ромската етническа група

Мярката отчита необходимостта стремежът към социална интеграция на представителите на ромската етническа група, да започва във възможно най-ранна възраст на ромските деца и младежи. Мярката включва създаване на условия за сътрудничество между представители на университетската общност и неправителствения сектор /вкл. ромска НПО/, които със съдействието на Общината да организират проекти за обучение на ромски деца и младежи. Ще се подкрепят проекти за реализация на активни занимания за ромските младежи, включващи различни обучителни и развлекателни дейности.

Приоритет 2.5.

Повишаване на административния капацитет и ефективността на публичните услуги за гражданите.

Специфична цел 2.5.1.

Подобряване на административния капацитет на общинската администрация

Мярка 2.5.1.1.

Реализация на проекти и дейности за обучение и преквалификация на общинска администрация

Мярката е насочена към развитие на човешките ресурси на общинската администрация

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3.

ПОДОБРЯВАНЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И СЪХРАНЯВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО И ОКОЛНАТА СРЕДА

Стратегическа цел 3 отчита необходимостта от подобряване количествените и качествени параметри на техническата инфраструктура /транспортна, енергийна, водностопанска, телекомуникационна/, установена в аналитичната част на документа.

По отношение на екологичния фактор, следва пряко да се отчете неговото ключово значение за качеството на живот и за постигане на устойчив растеж на съответната територия. В тази връзка,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

националната политика за опазване на околната среда, следва да намери отражение на общинско ниво чрез изпълнение на мерки и дейности за съхраняване на околната среда.

Предвид важната роля и място на културното наследство и културните институции в живота на населението, стремежът към тяхното опазване се явява неотменна част от дефинираната стратегическа цел.

Отчитайки тези особености, бяха определени следните приоритети за изпълнение на Стратегическа цел 3:

Приоритет 3.1. Стимулиране реализацията на публични и частни проекти, подобряващи техническата инфраструктура и зелената система в населените места

Приоритет 3.2. Съхраняване елементите на околната среда в община Болярово

Приоритет 3.1. Стимулиране реализацията на публични и частни проекти, подобряващи техническата инфраструктура и зелената система в населените места

Стремежът към постигане на устойчив икономически растеж на община Болярово, се намира в тясна връзка с количествените и качествени параметри на техническата инфраструктура. В тази връзка, сериозен проблем за развитието на територията, се явява незадоволителното качество и степен на изграденост на елементите на техническата инфраструктура, която е посочена като един от основните приоритети за развитие на общината, посочен от участниците в проведеното анкетно проучване.

В процеса на формулиране на стратегическата част на документа, бяха взети под особено внимание проблемните области, дефинирани от местните жители. Според участниците в анкетата, сред най-сериозните проблеми на общината, се открояват лошата транспортна достъпност и лошото състояние на средата за живеене в селищата.

Отчитайки посоченото дотук, за изпълнението на Приоритет 3.1. се предвижда реализацията на следните специфични цели и мерки за развитие на община Болярово:

Специфична цел 3.1.1. Повишаване на качеството на жизнената среда в населените места

Специфична цел 3.1.1. съответства на заявената позиция на жителите на община Болярово, според които лошото качество на средата за живеене в селищата, се явява един от най-сериозните проблеми в развитието на територията. В тази връзка, в процеса на изпълнение на целта ще се подкрепят мерки и дейности, насочени към благоустрояване на населените места и подобряване състоянието на средата за живеене в тях.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 3.1.1.1. Обновяване на техническата инфраструктура в населените места

В процеса на изпълнение на мярката, ще се подкрепя реализацията на проекти и дейности за благоустрояване на обекти със социална и културно-историческа значимост. Предложена мярка отчита резултатите от проведеното анкетно проучване, според които направление историческо наследство и туризъм, следва да се обособи като една от приоритетните области за развитие на община Болярово.

Възможни дейности по разглежданата мярка, са както такива по подобряване състоянието на самите обекти, така и дейности за подобряване достъпа на хората до съответните обекти.

Мярка 3.1.1.2. Реализация на проекти и дейности за повишаване на възможностите за спорт и отдих в общината

Липсата на достатъчно места за спорт и отдих в селищата на община Болярово, оказва неблагоприятно въздействие върху състоянието на жизнената среда в тези населени места. В тази връзка, реализацията на мярката включва подкрепа за проекти и дейности, насочени към повишаване възможностите за спорт и отдих в общината. Изпълнението на тези благоустройствени инициативи, има важно значение за стремежа към подобряване състоянието на средата за живеене в населените места в общината.

Мярка 3.1.1.3.:

Обновление и/или изграждане на нова водопроводна и канализационна инфраструктура в населените места от общината

Мярката е насочена към решаването на проблема с каналните води

Мярка 3.1.1.4.:

Обновление и/или изграждане на нови телекомуникационни мрежи

Мярката е насочена към подобряването на достъпа до интернет в населените места

Специфична цел 3.1.2. Подобряване параметрите на техническата инфраструктура в община Болярово

Специфична цел 3.1.2. е насочена към реализация на целенасочени мерки и дейности за повишаване количествените и качествени параметри на техническата инфраструктура в общината. Предложените мерки за изпълнението на целта, включват всички елементи на техническата инфраструктура, за които е отчетена необходимост от благоустрояване.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 3.1.2.1. Подкрепа на проекти и дейности, насочени към оптимизиране състоянието на пътната инфраструктура и уличната мрежа

Според участниците в проведеното анкетно проучване, транспортната достъпност се явява един от най-сериозните проблеми в общината, и следва да се утвърди като една от приоритетните области за развитие на територията. В тази връзка, в процеса на реализация на мярката ще се подкрепят проекти и дейности за реконструкция и модернизация на съответните участъци от общинската пътна мрежа, които се намират в незадоволително състояние.

Лошите параметри на уличната мрежа в голяма част от селищата в общината, налага приоритизиране изпълнението на проекти и дейности, насочени към благоустройствени дейности за този елемент на техническата инфраструктура.

Мярка 3.1.2.2. Реализация на проекти за подобряване качеството и степента на изграденост на водостопанската инфраструктура

Водостопанската инфраструктура е един от ключовите елементи на техническата инфраструктура, оказващ съществено влияние върху качеството на живот на населението на съответната територия. Незадоволителното състояние и степен на изграденост на водопроводната и канализационна мрежа в голяма част от населените места, се свързва с необходимостта от осъществяване на проекти и дейности за реконструкция, обновление, модернизация и/или изграждане на нови елементи на ВиК инфраструктурата.

Мярката съответства изцяло на потребностите на местното население от конкретни благоустройствени дейности в селищата на общината. Незадоволителните параметри на водостопанската инфраструктура, се дефинират като един от съществените проблеми на средата за живеене в населените места в община Болярово.

Мярка 3.1.2.3. Създаване на условия за подобряване параметрите на телекомуникационната инфраструктура

Мярката е насочена към подкрепа за проекти които ще подобрят достъпа и скоростта на интернет до населените места от общината.

Специфична цел 3.1.3.

Подобряване на осигуреността с устройствени планове

Мярка 3.1.3.1.:

Реализация на проекти за изготвяне на общи и подробни устройствени планове

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Приоритет 3.2. Съхраняване елементите на околната среда в община Болярово

Специфична цел 3.2.1. Опазване на елементите на околната среда в качеството им на капитал за развитие на биологично земеделие и устойчив туризъм

Мярка 3.2.1.1. Подкрепа за проекти опазващи елементите на околната среда

Мярката е изцяло насочена към проекти които ще окажат положително въздействие върху околната среда и най-вече ще имат превантивен ефект по отношение на замърсяването на компонентите на ландшафта.

Мярка 3.2.1.2.

Подкрепа за проекти за обновление на религиозни храмове и мемориални паметници с културна и социална значимост

Мярка 3.2.1.3.:

Разработване на проекти за идентифициране, оценка, закриване и саниране на нерегламентираните сметища в общината

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4. ТЕРИТОРИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ И СЪТРУДНИЧЕСТВО

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4.

АКТИВНО УЧАСТИЕ В ИНИЦИАТИВИ ЗА ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Приоритет 4.1. Териториално сътрудничество в приоритетни области за развитието на общината

Специфична цел 4.1.1. Териториално сътрудничество в устойчиви транспортни системи

Мярка 4.1.1.1. Подкрепа за проекти водещи до подобряването на транспортната достъпност и отвореност на община Болярово

Мярката е насочена към подкрепа на съвместни регионални и трансгранични проекти, които ще окажат положително въздействие върху транспортната достъпност в общината

Специфична цел 4.1.2. Териториално сътрудничество в областта на приоритетни икономически дейности

Мярка 4.1.2.1. Подкрепа за проекти водещи до подобряването на туристическата инфраструктура и земеделски практики, част от туристическото предлагане в общината

Мярката е насочена към реализирането на проекти, които ще осигурят създаването на нова туристическа инфраструктура и включването на земеделски дейности в качеството им на анимация към туристическото предлагане.

Специфична цел 4.1.3. Териториално сътрудничество на институционално ниво /регионални инициативи/

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мярка 4.1.3.1. Участие в регионални и трансгранични инициативи и програми подобряващи социалното и икономическо развитие

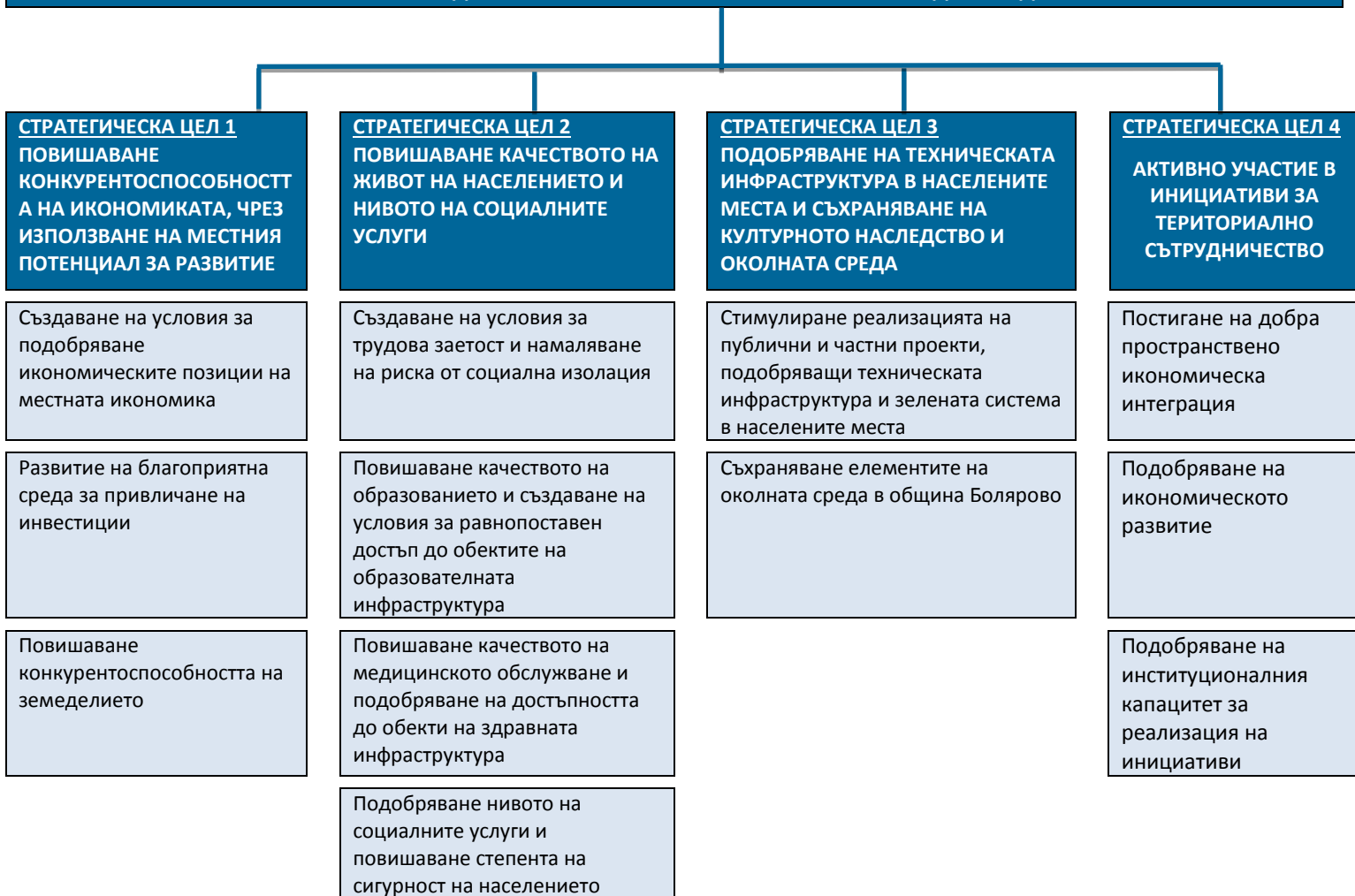
Мярка 4.1.3.2. Участие в регионални и трансгранични инициативи и програми за подобряване на качеството на живот

Мерките са насочени към реализацията на проекти които ще се реализират чрез партньорства от двете страни на границата и са насочени към подобряване нивото на социално-икономическо развитие.

ГЛАВНА СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

ПОСТИГАНЕ НА ИНТЕГРИРАНО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ, ВОДЕЩО КЪМ ПОВИШЕНО КАЧЕСТВОТО И СТАНДАРТ НА ЖИВОТ, ПАРАМЕТРИ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНАТА СРЕДА, РЕАЛИЗИРАНЕ НА УСПЕШНИ ПРАКТИКИ ЗА ТЕРИТОРИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА МЕСТНО, РЕГИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО НИВО

2.3 ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА – Вж. Приложения

3 ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА

Ниво на заетост /%/	НИРД /% от БВП/	Цели за намаляване на емисиите на CO ₂	Енергия от възобновяеми източници	Енергийна ефективност - намаляване на потреблението на енергия /%/	Прежде- временно напускане на училище /%/	Висше образование /%/	Намаляване на населението, застрашено от бедност или социална изолация /бр./
Европейски съюз							
75%	3%	- 20% /спрямо 1990 г./	20%	Увеличаване на енергийната ефективност с 20%, равняващо се на 368 Мтне	10%	40%	25% /20 000 000 бр./
България							
76%	1,5%	- 20%	16%	25%	11%	36%	16% /260 000 бр./
Югоизточен район							
75%	1,5%	- 20%	16%	25%	14%	32%	16%
Област Ямбол⁴							
75%	1,5%	- 20%	16%	25%	14%	32%	16%

Принос към Стратегия “Европа 2020“ на национално, регионално и областно ниво

Източник: Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г., Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г., Областна стратегия за развитие на област Ямбол за периода 2014-2020 г.

⁴ Стойностите на област Ямбол са аналогични на ЮИР поради липсата на оценка в областната стратегия за развитие.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Принос към Стратегията “Европа 2020“	Община Болярово
Заетост на населението на възраст между 20-64 г.	75%
Инвестиции в НИРД /% от БВП/	1,5%
Цели „20/20/20“ по отношение на климата/енергията:	
- съкращаване на емисиите на CO2	- 20% /спрямо 1990 г./
- дял на ВЕИ в крайното енергийно потребление	16%
- повишаване на енергийната ефективност	25%
Намаляване дела на преждевременно напусналите училище до:	11%
Нарастване дела на висшистите на 30-34 г.	10%
Намаляване на хората под националните прагове на бедност с:	16 % /3700 д./

Принос към Стратегия “Европа 2020“ на общинско ниво

3.1 Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа на територията на област Ямбол

В областната стратегия на област Ямбол за периода 2014-2020 са определени районите за целенасочена подкрепа (РЦП) на територията на областта. Целта е да се създадат условия за ефективна териториална концентрация на ресурсите и за намаляване на вътрешнорегионалните различия в степента на развитие на отделните общини. Определянето на РЦП в област Ямбол се основава на следните групи критерии - икономически, социални и инфраструктурни:

- равнището и динамиката на икономическо развитие, структурата на икономиката, заетостта и безработицата;
- степента на изграденост на техническата инфраструктура;
- демографската, социалната и селищната структура,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- географското положение и наличния потенциал за постигане на целите за развитие на съответната община.

В териториалния обхват на РЦП в област Ямбол са включени всички общини съобразно съответните стойности по показателите. Данните отчитат по-слабо развита икономика, по-ниска работна заплата от средната за страната, по-висока безработица от средната, застаряващо население, по-ниска гъстота на населението, недостатъчно развита пътна инфраструктура, възпрепятстваща връзките на населените места с общинския център и помежду им, дефицити в канализационната инфраструктура и проблемно водоснабдяване.

Областната стратегия категоризира общините на територията на областта по степен на „уязвимост“ в зависимост от общото влияние на показателите върху конкурентоспособността, устойчивото развитие и просперитета на съответните общини.

Териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа са разработени в два варианта. Като уязвимостта е оценена в категории (I категория - висока степен на уязвимост; VIII категория - ниска степен на уязвимост). Областната стратегия оценява като по-реален вариант 2 при който категориите общини са както следва:

III категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 6 показателя – Болярово, Стралджа, Тунджа;

IV категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 5 показателя - Елхово;

VIII категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 1 показател - Ямбол.

В останалите категории не попадат общини от област Ямбол.

Европейски съюз

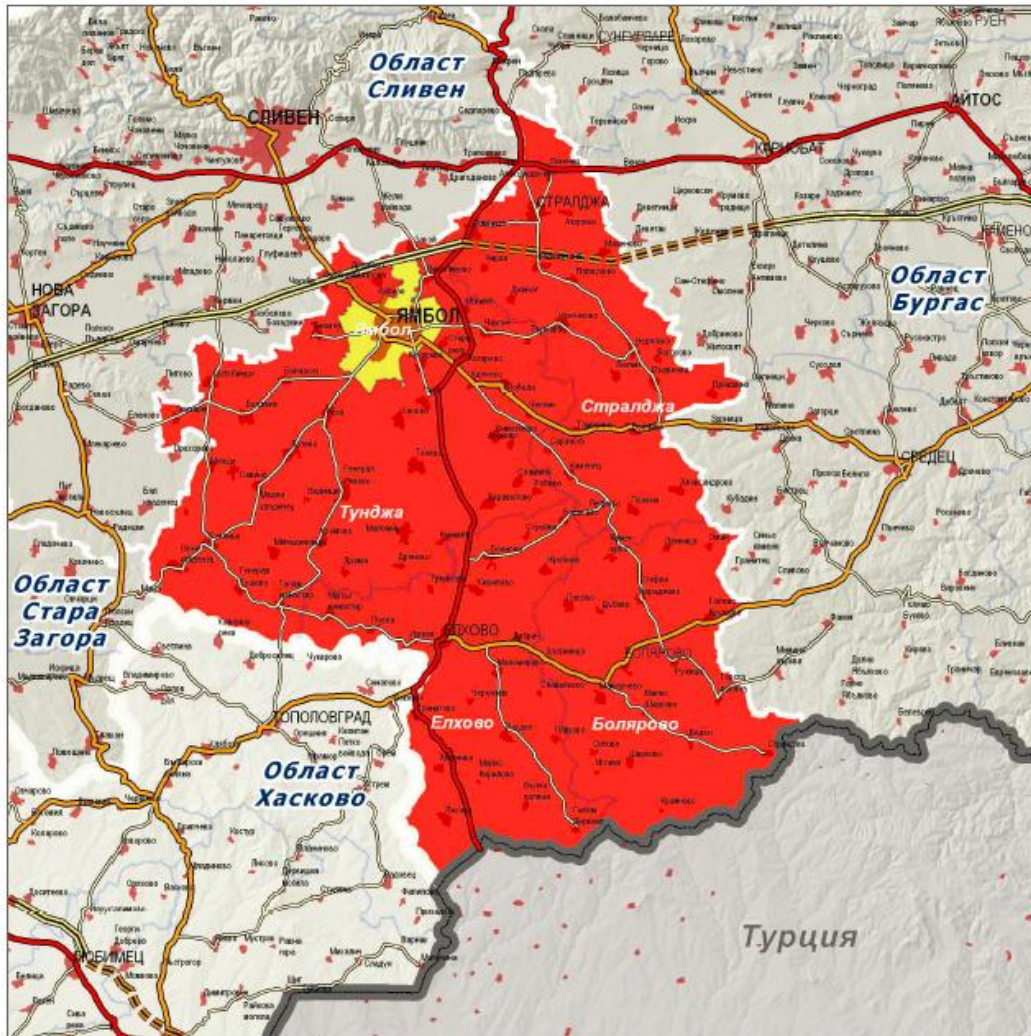

ОПАК. Експерти в действие

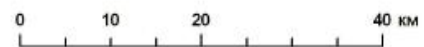
Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ОБЛАСТ ЯМБОЛ ОБЩИНИ ЗА ПОДКРЕПА

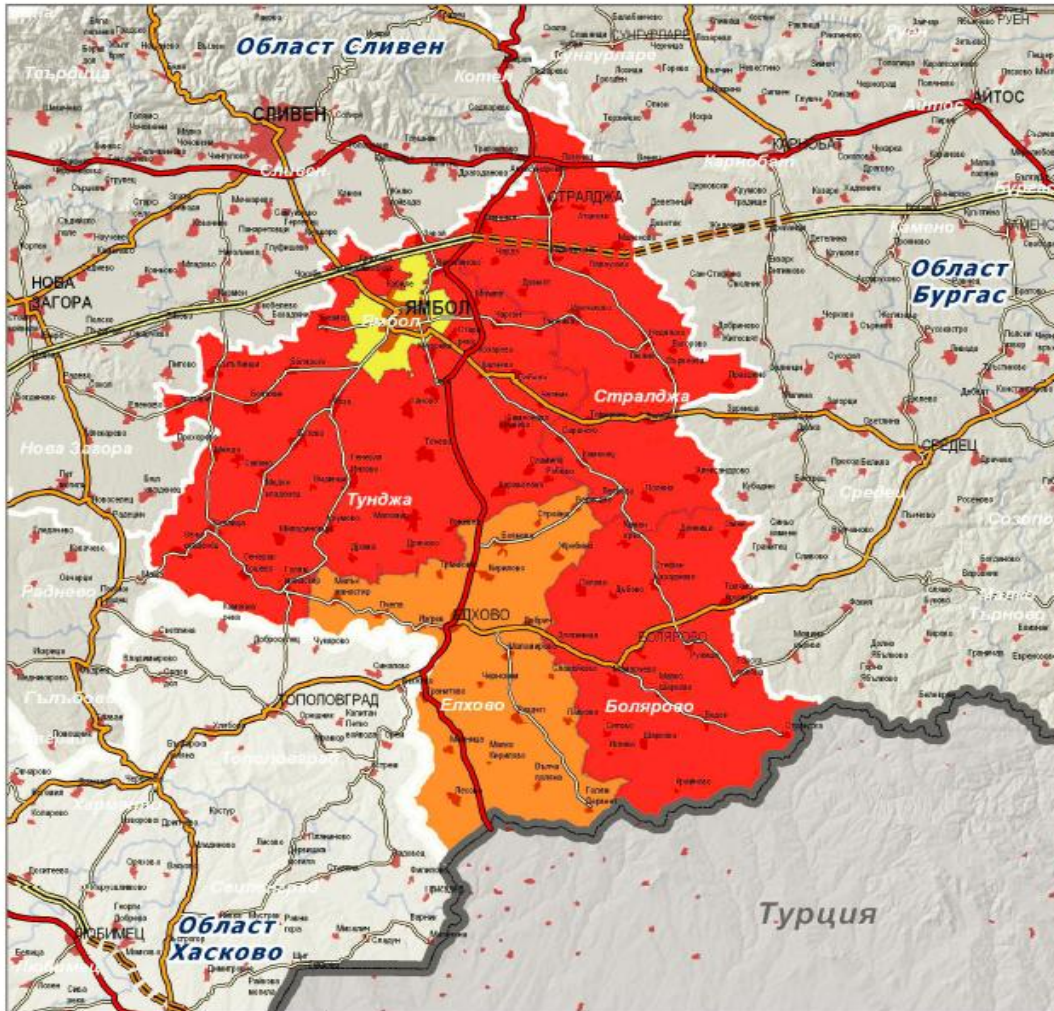
Общини за подкрепа (Вариант 1)

Брой показатели

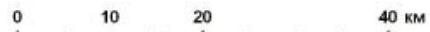

ОБЛАСТ ЯМБОЛ ОБЩИНИ ЗА ПОДКРЕПА

Общини за подкрепа (Вариант 2)

Брой показатели

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

4 НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО, ОЦЕНКАТА И АКТУАЛИЗАЦИЯТА НА ПЛАНА⁵

Предмет на наблюдение, мониторинг и контрол на Общинския план за развитие е изпълнението на целите и приоритетите за развитие на общината, съгласно конкретни физически и финансови индикатори, организацията и методи на изпълнение, прилагани от органите за управление и мерките за осигуряване на информация и публичност относно резултатите от изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

За да се постигнат целите на наблюдението, мониторинга и контрола на Общинския план за развитие на Община Болярово 2014 - 2020 г. се предлага система за наблюдение, която отговаря на специфичните условия и организация за изпълнение на Общинския план за развитие.

Системата за мониторинг и контрол на изпълнението на Общинския план обхваща 4 основни компонента:

- органите за наблюдение и методите на тяхната работа;
- индикаторите за наблюдение;
- източниците на информация, начините и периодичността за събиране, обработка и анализирането на информацията;
- системата на докладване за изпълнението.

4.1 Органи за наблюдение и контрол на изпълнението на Общинския план за развитие

Най-висшият орган за мониторинг и контрол на Общинския план за развитие на Община Болярово е Общинският съвет. В процеса на мониторинг на изпълнението на Общинския план за развитие Общинският съвет осигурява участието на заинтересуваните органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на Общинския план за развитие.

Общинският съвет има следните права и задължения като орган за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие:

⁵ Виж Вътрешни правила за мониторинг и контрол върху ОПР на община Болярово 2014-2020

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Да изисква осигуряване на информация, данни и прилагане на система от индикатори за наблюдение по отношение на реализацията на целите и приоритетите за регионално и местно общинско развитие;
- Да изисква координация на дейностите по наблюдението, мониторинга и контрола между местните органи на изпълнителната власт с централните органи на власт и областна администрация, с други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство;
- Да изисква осигуряване на съответствие на действията по наблюдението с условията и правилата в областта на защитата на конкуренцията, държавните помощи, обществените поръчки, опазването на околната среда и насърчаването на равните възможности и социалното включване в синхрон с хоризонталните политики на ЕС;
- Да извършва обсъждане и приемане на доклади, отнасящи се до мониторинга и контрола, върху документите за стратегическо планиране на регионалното развитие, в частност Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020г.;
- Да изисква осигуряване и прилагане на комуникационни правила и взаимодействие на всички административни структури, участващи в процеса на изпълнение на Общинския план за развитие и воденето на архив на комуникацията;
- Да извършва разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение, мониторинг и контрол в случай на установяване на пропуски;
- Да изисква определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност, относно постигнатите резултати от наблюдението, с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране в частност Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020г.

Кметът на община Болярово е органът, който организира мониторинга и контрола на изпълнението на Общинския план за развитие. Резултатите от наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие се обобщават в годишен доклад. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие, се изготвя по определен от Кмета на общината ред. В него се акцентира върху степента на изпълнение на Общинския план за развитие, програмата за реализация на плана и конкретните резултати от реализацията на отделните проекти.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие съдържа информация за:

- общите условия за изпълнение на Общинския план за развитие и в частност промените в социално-икономическите условия в общината, синергични пространствени ефекти с местно и регионално значение;
- постигнатия напредък по изпълнението на целите, приоритетите и мерките на Общинския план за развитие въз основа на индикаторите за наблюдение;
- действията, предприети от компетентните органи с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на Общинския план за развитие, в т. ч.:
  - мерките за наблюдение и създадените механизми за събиране, обработване и анализ на данни;
  - преглед на проблемите, възникнали в процеса на прилагане на Общинския план за развитие през съответната година, както и мерките за преодоляване на тези проблеми;
  - мерките за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на Общинския план за развитие;
  - мерките за постигане на необходимото съответствие на Общинския план за развитие със секторните политики, планове и програми на територията на общината;
  - мерките за прилагане принципа на партньорство;
  - резултатите от извършени оценки към края на съответната година;
  - заключения и предложения за подобряване на резултатите от наблюдението.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на Общинския план за развитие. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие се публикуват на сайта на община Болярово и електронно се изпращат до всички социално-икономически партньори.

4.2 Индикатори за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие на община Болярово 2014-2020

Съществува разнообразие от методи и подходи за реализация на дейностите по мониторинг на изпълнението на политики, всяка една система за мониторинг следва да съдържа няколко компонента.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Очаквани резултати - От особена важност за успешното и ефективно осъществяване на дейностите по мониторинг на изпълнението е ясното и прецизно дефиниране на очакваните резултати от изпълнението на конкретна политика за развитие. Органът, отговорен за изпълнението на съответната политика следи, още на етап планиране да дефинира ясно желаният ефект – очакваната промяна в социално-икономическото състояние на територията (вкл. преки и косвени ефекти), в резултат на реализацията на конкретните дейности по изпълнение на политиките за развитие.

Ключови индикатори за мониторинг - Индикаторите за мониторинг представляват конкретни измерими данни за физическото и финансовото изпълнение на плана и постигнатите резултати, чрез които се отчитат степента на постигане на целите и приоритетите за развитие, определени в Общинския план за развитие на Община Болярово.

С оглед на предмета на измерване индикаторите за наблюдение биват следните видове:

- индикатори за ресурси (измерват използваните ресурси);
- индикатори за продукти (измерват продуктите, непосредствено реализирани при изпълнението на съответните дейности);
- индикатори за резултати (измерват количествено и качествено осъществената промяна за целевите групи от реализацията на дейността);
- индикатори за въздействие (осъществения принос за изпълнението на приоритетите и мерките за развитие от по-висш йерархичен порядък /синергичен ефект/ извън непосредствените ефекти върху неговите преки бенефициенти). Те включват например средносрочни въздействия върху: а) преките адресати или бенефициенти; б) хора или организации, към които политиката/програмата не е пряко насочена; в) непредвидени въздействия.
- индикатори за контекст / валидни са за цялата територия, население или по-големи обществени групи, без да се прави разграничение между тези, които са били обхванати от политиката/програмата и тези, които не са били достигнати от нея.

Индикаторите за изпълнение на Общинския план за развитие на Община Болярово 2014-2020 г. са разработени, базирайки се на факта, че това е документ за регионално развитие на най-ниското самоуправляващо се териториално ниво в Р. България. Предложените индикатори са основно индикатори за продукт и индикатори за резултат, като сравнително по-ограничено се ползват индикатори за въздействие, тъй като тяхното измерване е по-сложно и изисква по-дълги редици на наблюдение.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Индикаторите за ресурси се прилагат за измерване на изразходваните финансови средства при изпълнението на програмата за реализация на плана.

Посочените по-долу индикатори за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие на Община Болярово са групирани съобразно възприетата структура на плана по стратегически приоритети – мерки – проекти. Реалното измерване на индикаторите ще се извършва непосредствено на нивото на конкретните проекти и по-нататък ще се обобщават на по-високите йерархични нива на плана – на нивото на съответните мерки и стратегическите приоритети на плана.

За оценката на индикаторите може да се приложи добрата практика на ПРООН / Източник: UNDP Guide for Monitoring and Evaluation, 2002/

Примерна оценъчна матрица:

Точкова система за избор на индикатори								
Показатели за изпълнение	Характеристики на индикаторите						Общ резултат	Избор Да/Не
	А	Б	В	Г	Д	Е		
Индикатор 1	х	х	х	х	х	х	6	Да
Индикатор 2	-	-	х	-	х	х	3	Не
.....								
Индикатор n	х	х	х	-	х	-	4	Да
<p>Легенда:</p> <p>А - Значението на индикатора е ясно</p> <p>Б – Данните са достъпни</p> <p>В – Дейността по събирането на данни е правомощията на екипа и не са необходими външни експерти за допълнителен анализ</p> <p>Г – Индикаторът е достатъчно представителен относно планираните резултати</p> <p>Д – Индикаторът е реален и може да се наблюдава</p> <p>Е – Индикаторът е труден за определяне, но е важен и трябва да се наблюдава и определи</p>								

Индикаторите на Общинския план за развитие на Община Болярово 2014-2020 г. отговарят на следните изисквания:

- ясно определени;
- възможно най-опростени;
- ограничени на брой;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- количествени (за измерване на ефикасността) или качествени (за измерване на динамичната устойчивост чрез оценка на нагласите и поведението);
- основаващи се на детайлизирани обобщени данни;
- съобразени с целите и приоритетите на Областната стратегия за развитие на област Ямбол и Регионалния план за развитие на Югоизточния район от ниво 2 и съответстващите им индикатори.

Когато даден резултат не е възможно да бъде пряко измерен поради прекомерни разходи, сложност или други фактори, в конкретната ситуация ще се ползват адекватни на съответната мярка заместващи индикатори.

4.2.1 Система от индикатори

Системата от индикатори, която ще се използва за наблюдението и контрола на изпълнението на Общинския план за развитие на Община Болярово 2014-2020 г., е систематизирана по приоритетни области, приоритети и мерки.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1. УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

Индикатори:

- Брой изпълнени проекти за насърчаване на предприемачеството и инвестициите;
- Брой МСП, получили информационно-консултантски услуги;
- Брой местни предприятия, получили финансиране чрез схеми за безвъзмездна помощ за стартиращи предприемачи;
- Брой местни предприятия, получили финансиране чрез гаранционни схеми и финансови инструменти за стартиращи предприемачи и съществуващи МСП;
- Общ размер на полученото от местните стартиращи предприемачи и съществуващи МСП безвъзмездно финансиране финансовите схеми;
- Общ размер на получено от местните стартиращи предприемачи и съществуващи МСП финансиране обезпечено от гаранции, предоставени от гаранционни схеми и фондове.
- Брой местни фирми, обхванати от новосъздаден(и) клъстери(и)
- Брой на бизнес форумите проведени на територията на община Болярово в подкрепа на изграждането на бизнес мрежи и клъстери
- Брой реализирани проекти за публично-частни партньорства

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Площ на реконструираната пътна инфраструктура в производствените зони (кв.м.).
- Брой нови ПУП в производствените зони
- Брой реализирани проекти за производство на енергия от ВЕИ
- Брой реализирани проекти за производство на енергия от когенерация
- Брой реализирани проекти за подобряване на енергийната ефективност на производствени сгради, процеси и/или инсталации
- Брой реализирани проекти в подкрепа на местни занаяти и производства
- Брой реализирани иновативни проекти създали „полезен модел” или „патент”
- Брой на сключените партньорства между местни предприятия, университети и научно-изследователски институции и лаборатории
- Брой новосъздадени добри практики за устойчив туризъм
- Брой на новосъздадените места за настаняване в туризма
- Брой на разработените и пазарно предлагани регионални туристически пакети
- Брой новосъздадени индустриални паркове
- Брой новосъздадени/реновирани сгради - общинска собственост
- Площ на новосъздадените/реновирани сгради - общинска собственост (кв.м.).
- Брой туристически атракции, създадени или реновирани и експонирани
- Брой новоразработени туристически продукти на територията на общината
- Брой обучени предприемачи и служители на общинската администрация
- Темп на нарастване на оборотите на стопанските субекти в общината (в лв. и %)
- Темп на нарастване на данъчните приходи на общината (в лв. и %)
- Брой новосъздадени земеделски организации по реда на ЗЗД или ЗЮЛНЦ
- Брой на фермите в които се реализира биологично земеделие
- Брой на реализираните проекти за опазване на околната среда
- Брой на реализираните лесоустройствени проекти

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2. ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ

Индикатори:

- Брой на учениците, преждевременно напуснали училище

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Съотношението между броя на здравите деца в училищна възраст, които трябва да постъпят в училище и броя на реално постъпващите ученици
- Брой на заетите лица с висше образование в средносписъчния състав на фирмите и институциите
- Брой на реализираните проекти, подобряващи предлагането и търсенето на труд
- Брой на реализираните проекти, за обучение и преквалификация на заетите в частния и общественния сектор
- Брой на реализираните проекти, насочени към трайно безработни лица
- Брой на реализираните проекти, насочени към смекчаване на младежката безработица до 29г.
- Брой изпълнени проекти за предоставяне на социални услуги за лица в риск или уязвими групи;
- Брой лица, получили социални услуги по проекти за предоставяне на социални услуги за лица в риск;
- Брой обекти с изградена достъпна среда за лица с увреждания;
- Брой лица в неравностойно социално положение, обхванати от проекти и дейности за социално включване;
- Предприети и организирани квалификационни курсове за групи със специални нужди (бр.);
- Ниво на безработица (брой на безработните лица, темп %);
- Брой лица в неравностойно положение, обхванати от проекти/дейности по интегриране на пазара на труда;
- Брой на реализираните проекти за деинституционализация на домове за възрастни хора и хора с увреждания
- Брой на реализираните проекти, насочени към ромската общност и интеграция
- Брой на новосъздадените/реновирани здрави заведения
- Брой на реализираните проекти за закупуване и инсталиране на ново здравно оборудване
- Брой изградена/реновирани обекти за културни, младежки и спортни дейности
- Брой културни, младежки и спортни събития, организирани по проекти на общината.
- Брой на реализираните проекти, подобряващи административното и информационно обслужване
- Брой на реализираните партньорства

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА

Индикатори:

- Дължина на рехабилитираната общинска пътна мрежа (км.);
- Брой закупените нови екологични средства за обществен транспорт
- Брой на проектите за енергийна ефективност на публични и жилищни многофамилни сгради;
- Изградена газопреносна мрежа (км.);
- Брой на жилищните многофамилни и обществени сгради въвели в експлоатация системи за производство на енергия от ВЕИ за собствени нужди;
- Брой на домакинствата с достъп до високоскоростен интернет;
- Изградена/рехабилитирана ВиК мрежа (км.);
- Брой на домакинствата с подобрен режим на водоснабдяване;
- Прогнозно намаляване на загубите на вода по мрежата (%);
- Изградена/рехабилитирана хидромелиорационна мрежа (км.);
- Обработваеми земеделски земи с хидромелиорации (дка.);
- Брой на закритите и рехабилитирани нерегламентирани депа за битови отпадъци;
- Брой въведените системи в населените места за разделно събиране на битовите отпадъци;
- Брой на изградените площадки за сортиране и опаковане на разделно събраните битови отпадъци;
- Брой на изградените пречиствателни станции за отпадни води;
- Рехабилитирана улична мрежа в населените места (км);
- Реновирани зелени площи и елементи на зелената система (кв.м.);
- Изградени детски площадки (бр.)
- Брой на реализираните проекти за благоустрояване в селата на общината.

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4. ТЕРИТОРИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ И АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

Индикатори:

- Брой на осъществените сътрудничества със съседни общини и области, подобряващи транспортната система;
- Брой на осъществените сътрудничества за подготовка и изпълнение на съвместни проекти/партньорства;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Брой на осъществените сътрудничества с други градове, общини, административни области, региони, вкл. от съседни държави за реализацията на дейности от съвместен интерес (проекти/инициативи/прояви).

4.3 Източници на информация за извършване на наблюдение

Източниците на информация за стойностите на индикаторите за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие ще се базират на данни на Националния статистически институт, на административната статистика на Агенцията по заетостта, на общинската информационна система, както и на данни от други надеждни национални, регионални и местни източници на информация.

За да могат да послужат за мониторинг или оценка на въздействие на конкретна политика, индикаторите трябва да позволяват използване на достатъчно голяма база данни. Ето защо най-подходящо е да се използват показатели, включени в официалната статистическа информация, които се събират и изчисляват от НСИ и Евростат. Това прави използваните показатели и извършения мониторинг сравним на национално и международно ниво.

Като основни източници на информация за параметрите на съответните индикатори на Общинския план за развитие на Община Болярово 2014-2020 г. ще се използват:

- Годишни/междинен доклади за изпълнение на Общинския план за развитие на общината от предходни години;
- Информация за подадените, изпълнявани, прекратени и изпълнени проекти, съфинансирани от европейските фондове (ИСУН);
- Въпросници и/или карти за анкетиране на членове на Общинския съвет, общински експерти и гражданите в общината, социологически проучвания;
- Протоколи от публични обсъждания, работни срещи със социално-икономическите партньори на местно ниво и др., тематично свързани с реализацията на Общинския план за развитие;
- Работна статистика, работни документи и бележки, комуникационни масиви и кореспонденция, създадени от общинската администрация по време на изготвяне и изпълнение на Общинския план за развитие;
- Информация относно предишни осъществени планове и проекти на местно ниво;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Статистически данни, създавани и обработвани от общината и/или нейни отделни административни звена;
- Статистически данни, създавани и обработвани от общински предприятия;
- Статистически данни, създавани и обработвани от институции на издръжка от общинския бюджет;
- Актуализация на Общинския план за развитие (ако има такава);
- Актуализация на Областната стратегия за развитие на област Ямбол (ако има такава);
- Актуализация на Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2; (ако има такава)
- Годишни доклади за изпълнение на бюджета на общината;
- Данни от Национален статистически институт и Териториално статистическо бюро – Болярово;
- Данни от Дирекция “Агростатистика” към Министерство на земеделието и горите;
- Данни от Дирекция “Мониторинг на околната среда” към Изпълнителна агенция по околна среда;
- Секторни стратегии;
- Доклади/публикации на неправителствени организации, засягащи тематични области или територията /вкл. части от нея/ на община Болярово;
- Научни изследвания и научни публикации, засягащи тематични области, местни политики и територията /вкл. части от нея/ на община Болярово;
- Доклади за степента на изпълнение на действащите Оперативни програми за периода 2014-2020;
- Доклади за степента на изпълнение на Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2 за периода 2014-2020;
- Доклади за степента на изпълнение на Националната стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г.
- Доклади/актуализации отнасящи се до Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025г.
- Други източници, по текуща преценка на ръководството на община Болярово.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Мониторингът и оценката предполагат изследване на текущото изходно състояние /status quo/ и проследяване във времето на промените, до които довеждат прилагането на Общинския план. По тази причина е важно да се обезпечат надеждни данни за изходното състояние на съответните индикатори, чрез които се описва проблемът или ситуацията преди изпълнението на съответния проект, мярка и приоритет. Ако изходните данни не са налични, за измерител на промените във времето ще се използват целеви въпросници и анкетиране на експерти в съответната област и/или граждани на общината. Ако не може да се установи конкретна промяна чрез използването на въпросник, следва да се формулира измерител на текущото състояние, който да се използва при бъдещи справки.

4.4 Система за събиране и докладване на мониторингова информация

4.4.1 Процедури за мониторинг

В практиката съществуват редица видове мониторинг, които се разделят и групират въз основа на различни критерии: период на извършване, гледна точка на провеждащият мониторинга; обект на наблюдение и др.

За целите на мониторинга на местните политики за развитие на територията на Община Болярово като подход е избран – оценката на показатели или т.нар. *benchmarking*. Ефективното прилагане на посочения подход в най-голяма степен гарантира адекватност на процеса по мониторинг на изпълнението на местните политики. Той се основава на разработване на система от критерии и индикатори, чрез която се осъществяват мониторинг и оценка на ключови обществени цели, политики и програми. Използването на система от ключови индикатори има няколко важни положителни функции:

- измерване степента на реализация на публични политики и програми и постигането на ключови обществени цели;
- оценяване на ефективността и ефикасността на дейността на публичните институции при реализацията на публичните политики и програми;
- осигуряване на прозрачност за работата на публичните институции и реализиране принципите и практиките на доброто управление;
- осигурява проследяване на напредъка в развитието на важни обществени сфери въз основа на обективни, достоверни и надеждни емпирични данни.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

5 ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ⁶

5.1 Партньорството - елемент на социалния капитал в местното самоуправление

Партньорството е фундаментален принцип, който се прилага както в частния, така и в обществения живот като важен елемент на социалните отношения. Чрез него се подпомага и укрепва икономическия и социалния живот, спомага за стабилното и устойчивото развитие на общността, общината, региона и страната.

Партньорството възниква на базата на ясни принципи, които осигуряват прозрачност на ролите и отговорностите, разпределяне на ангажименти, делегиране на права и управленските ресурси между участниците. Принципът на партньорството е свързан с трите най-общи цели на управлението на която и да било организация:

- ефективно управление на ресурсите;
- точно определяне на целите на съвместната дейност;
- повишаване на капацитета за развитието на определена дейност/процес/програма.

Всяко едно партньорство и процес на партньорство преминава през конкретни рискове и предизвикателства:

- съмнение и липса на доверие към отсрещната страна;
- страх от загуба на идентичност и загуба на функции;
- неприемливо неравенство на властта и правомощията;
- лоша комуникация и диалог;
- липса на лидерство и ясни роли между партньорите;
- неясен и лош стил на работа;
- времеемко, за да се изградят доверие и нови отношения.

Партньорството е свързано с три основни етапа на взаимодействие:

1. Планиране на модели/правила за сътрудничество;
2. Разработване на механизми на управление, прилагане и наблюдение на тези правила;

⁶ Виж. Вътрешни правила за мониторинг и контрол върху ОПР Болярово 2014-2020

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

3. Мониторинг, оценка и анализ на ефективността на сътрудничество.

5.1.1 Същност на партньорството

Партньорският модел на управление е необходим за бъдещото развитие на община Болярово. В резултат на него Общината ще може да реализира процес съвместно, комуникирано с партньорите вземане на решения и координирането на техните изпълнения. В процеса на управление на политиките за регионално развитие са въввлечени разнородни по своите интереси и функции заинтересовани страни. С помощта на партньорство може да се осъществи целенасочено взаимодействие между тях, което ще гарантира успешното развитие на дейността.

Работата в партньорство не означава само информиране или консултиране. Преди всичко означава съвместно вземане на решения и съвместни действие за изпълнение на тези решения. Решения, които първоначално са общоприети от мнозинството партньори и притежават висока обществена подкрепа.

По принцип партньорствата могат да се разпределят по следния признак:

- формални или неформални споразумения между местната администрация и заинтересовани страни;
- диалог и комуникация между различни заинтересовани страни по конкретен проект/проблем с цел постигане на сходни позиции;
- за съвместна работа по конкретен проблем/проект;
- за постигането на обща цел.

За реализирането на партньорство са необходими две минимални първоначални стъпки. Първо, още в самото начало на процеса на планиране и включване на партньорите, трябва да се установят принципите и правилата за работа в партньорството. Второ, трябва да се проведе целенасочено проучване, което да определи релевантните партньори, като същите подлежат на анализ на заинтересованите страни. На базата на този анализ се определя тяхната роля в процеса на планиране, също така се избира способ за привличане на всяка заинтересована страна (група, организация).

Заинтересованите страни (лица) са институции, организации, административни звена, общности (групи) от различни юридически и физически лица, които имат конкретен интерес във връзка с реализацията на публична политика/план и са нейни поддръжници или противници.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

В България за систематично прилагане на принципа на партньорството се заговаря в края на 90-те години, след решението страната ни да се присъедини към ЕС. Първоначално процесът на проникване на принципите на партньорството се реализира в три свързани области: регионално развитие, подготовка за участие в кохезионната политика на ЕС и социален диалог. Причините са, че те изискват участието на множество институции, както публични, неправителствени и частни, така и изискват време и средства. Именно поради това в регионалното развитие принципът на партньорството се приема като основен. В системата на регионалното развитие и политика той е нормативно и императивно въведен със Закона за регионално развитие от 1999 г. и по-късно от 2008 г. /чл. 3 т. 6./ Законът създават неговата институционална основа (структури за осъществяване на партньорството), основно място заемат областните и регионалните съвети за развитие, като експертни органи между местната и централна администрация.

През 2004 г. Министерството на финансите (отговорно за общата координация за структурните фондове и кохезионния фонд) изготвя „пътна карта за партньорство“, изискванията за партньорство са залегнали в методическите указания за Националния план за развитие и оперативните програми, работните групи за отделните оперативни програми са формирани на принципа на партньорството. В „пошироката“ политическа област на социалния диалог принципът на партньорството е залегнал в Стратегията за модернизация на държавната администрация (2002).

За кратък период от време в страната бе приет и действаше закон за Публично-частните партньорства. В цяла Европа те са доста популярни като в различните държави-членки на ЕС са коригирани с националните законодателни рамки и конкретни сектори на приложение.

Независимо, че към настоящият момент няма действащ такъв закон поради отмяна, взаимодействието с частния сектор остава приоритет за местната власт при реализирането на политиките за регионално развитие.

5.1.2 Модели за партньорство с частния сектор

Основните видове партньорства с частния сектор варират от най-опростени начини за включване на частния сектор до сложни форми прехвърляне на по-голям риск от публичния към частния партньор. Европейската Комисия дефинира следните основни модели:

Споразумения за услуги - договорености между публична институция и частен партньор изрично пригоден за прости, краткосрочни оперативни проекти. Това е много ограничена форма, където частният

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

партньор поддържа дадено съоръжение за кратък период от време. Отговорността за управление и инвестиране в проекта си остава за публичния сектор, който поема финансовия риск и остатъчния риск, но се възползва от техническата експертиза на частния оператор спестява разходи без да прехвърля контрол над качеството на крайните продукти. Споразуменията за услуги се използват често за услуги по събиране на такси за пътищата, за снабдяване и поддръжка на превозни средства и други технически дейности.

Споразумения за експлоатиране и управление - договорености, при които отговорността за експлоатирането и управлението на съоръжението се прехвърля на частния сектор. Продължителността по принцип е кратка 3-5 години, като обикновено може да се удължава. Частният партньор получава възнаграждение от фиксирана сума или на базата на осъществена инициатива/работа чрез премии, свързани с целите на изпълнението. Публичният сектор поема инвестиционния и финансов риск. Този тип споразумения водят до значителни ползи по отношение на ефективността и до инвестиции в по-сложни технологии. Често частният сектор има сериозен интерес да повишава качеството на услугите с оглед намаляване, както на общите разходи, така и на риска от спадане на търсенето на предоставяната услуга по време на експлоатирането. Този вид договореност е подходяща при фаза на очаквана ликвидация и предстояща приватизация. Използва се и за стимулиране на широкото участие на частния сектор в последващите фази.

Споразумения за лизинг - частният партньор закупува приходните потоци, генерирани от публично притежаваните съоръжения в замяна на фиксирани лизингови плащания и задължението да експлоатира и поддържа съоръжението/услугата. Тук търговският риск и риска за намаляване на търсенето на предоставяната услуга се прехвърлят на частния сектор. Поради това той има интерес да постигне оперативна ефективност. Частният партньор реално може да се възползва от добра възвращаемост на капитала, само ако успее да оптимизира разходите за експлоатация като поддържа високото ниво на услугата. От друга страна, публичният партньор /общината/ поема риска, свързан с разширяване на мрежата за предоставянето на услугата (изграждане/строителство) и участва капиталово и финансово. Лизингът е подходящ за някои видове инфраструктури, които имат независими приходни потоци, с потенциал за нарастване, какъвто е случая с обществения транспорт.

Съществуват и по-сложни лизингови схеми като *“вземи на лизинг - разработи - експлоатирай”* или лизинг за довършителни дейности. Те прехвърлят по-голям инвестиционен риск за строителството върху частния партньор, като по този начин намаляват тежестта за публичния партньор. Подходящи са за

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

проекти, които изискват много средства, оперативен „ноу-хау“, но притежават висока вътрешна норма на възвращаемост.

Партньорство с договори от типа „до ключ“ или „Проектиране – Изграждане – Експлоатиране – Прехвърляне“ е интегриран вид партньорство. Частният партньор поема отговорността за проектирането, изграждането и въвеждането в експлоатация на съоръжението. Комбинацията на тези отделни отговорности за дадена самостоятелна единица стимулира извличането на по-големи ползи от ефективността и отстранява важната отговорност за финансиране на поддръжката от обществения бюджет. Тази интегрирана схема задължава частния партньор да вземе предвид разходите за експлоатиране на съоръжението по време на фазата на дизайн и експлоатация. Той има пряк интерес да постигне добро планиране и управление на самата услуга. Публичният партньор поема финансовия риск, но преотстъпва контрола си върху важни фази от цикъла на живота на съоръжението. Собствеността на съоръжението остава публична. Тази договорна схема се смята за особено подходяща за проекти в сферата на водите и отпадъците и може да варира в няколко модела: изграждане, притежаване, експлоатиране, прехвърляне (ИПЕП); изграждане, наемане, експлоатиране, прехвърляне (ИНЕП); изграждане, лизинг, експлоатиране, прехвърляне (ИЛЕП); изграждане, прехвърляне, експлоатиране (ИПЕ) в специфичните нужди на проекта.

При схемите „Проектиране – Изграждане и Финансиране – Експлоатиране“ (ПИФЕ), частният партньор проектира услугата или съоръжението съгласно изискванията на публичния участник, осигурява и финансира строителството, стартира услугата, и най-накрая експлоатира съоръжението/обекта. В края на периода на споразумението услугата или съоръжението могат да бъдат предоставени обратно на публичния сектор съгласно условията на първоначалното споразумение. Този тип споразумения са най-сложният вид, тъй като гарантира въвличането на частната ефективност от изпълнението и експлоатирането, но в същото време осигурява нов източник на капитал /частен/.

Най-често използвания модел е „ПИФЕ“ е концесията, където частният инвеститор проектира, изгражда, финансира и експлоатира инфраструктура, генерираща приходи в замяна на правото да събира приходите за определен времеви период 25-30 години. Собствеността на съоръжението си остава на публичния сектор. Този модел е особено подходящ за проекти за пътища, ВиК и отпадъци и главно за услуги, при които промените на потребителите и търсенето на услугата могат да бъдат прогнозирани. В случай, че рискът от надхвърляне на разходите бъде прехвърлен върху частния субект, изпълнителят ще бъде достатъчно мотивиран да изразходва възможно най-целесъобразно финансовите средства. Това

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

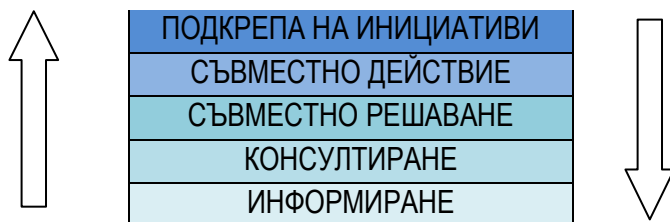
Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

обаче, трябва да се съблюдава със сериозни условия за контрол на качеството на услугата, особено в сектори, които са монополни за съответната териториална система /ВиК, енергия, отпадъци и др./

5.1.3 Определяне на подходящите партньори

Една от първите задачи при подготовката за разработване на всякаква съвместна работа е да се определят участниците/партньорите в процеса и тяхната конкретна роля. Минималното изискване при това е да се даде възможност на всички страни да заявят своите потребности и да се използват техните познания за съответни сфери и проекти. Практическо значение има организирането на партньорство, което удовлетворява равнището на участие на различните заинтересувани страни.

Стълбица на участие в партньорския процес

1. Информирание на обществеността - съобщава се какво се планира и какво е направено. Това равнище е от съществено значение за всичките - но не е участие в партньорство само по себе си.
2. Консултиране - предлагане различни опции (варианти) и наблюдаване каква е обратната реакция. Ползва се за проверка и установяване на обществените нагласи.
3. Съвместно решаване – насърчава се страните да предлагат допълнителни варианти като се присъединяват към решаването, кой е най-добрият вариант.
4. Съвместно действие - заинтересовани страни заедно решават кое е най-доброто, но формират и партньорство /споразумение-договор/ за неговото осъществяване.
5. Подкрепа на независими инициативи на общността - подпомагане на другите да правят това, което те желаят и считат за правилно чрез предоставяне на безвъзмездни финансови средства, съвети или друга подкрепа от партньора, който разполага с ресурси. Например, община Болярово подкрепя определен тип инициативи на местни НПО, физически лица и фирми, които реализират инициативи,

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

съфинансирани от Общината при определени критерии, но реализирани самостоятелно от партньорите /вътрешна общинска програма за проекти/.

Преминавайки от равнище 1 към равнище 5 участието на гражданите нараства, а степента на контрол на публичната власт върху решенията и действията намалява. На най-ниските равнища контролът на инициатора върху процеса се запазва, но те предполагат и по-малка ангажираност от другите участници/партньори.

За да се създаде партньорство за целите на всеки един вид развитие, са необходими две основни стъпки, които трябва да се осъществят в самото начало на процеса на планиране:

- Идентифициране/анализ и привличане на подходящи партньори.
- Установяване на принципите и правилата за работа в партньорство.

Осъществяването на първата стъпка изисква преди всичко да се направи достатъчно подробен анализ на заинтересуваните страни, които да завърши с доклад относно капацитета, интересите и възможните взаимодействия на партньорите. Това е особено важно за партньорство в проекти, за които местната общност, СГО и бизнес нямат вътрешен капацитет за реализация и трябва да потърсят начин за привличане на външен партньор.

5.1.4 Необходимост от правила

От гледна точка на практическото организиране на работата в партньорство, от особена важност е постигането на съгласие за разпределението на ролите и отговорностите и установяването на правила за работа. Има различни видове правила за работа на групите - за тяхното формиране, за функциониране, за поведение на членовете. Препоръчително е те да бъдат оформени в приети от всички участници "правилник", който може да обхваща следните по-важни въпроси:

- Основна функция/предназначение/ мисия на екипа за планиране;
- Общи принципи и ценности;
- Роли и отговорности на членовете на групата, както и дейностите за съвместно изпълнение;
- Процес на вземане на решения;
- Процес за разрешаване на конфликти/конфликт на интереси;

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- Процедури по избор на председател и зам.-председател, както и техните роли и отговорности;
- Оперативна структура, включително работните групи и взаимовръзките между отделните звена на структурата;
- Процедура за приемане на нови членове на групата;
- Ресурси, които ще се осигурят от всеки партньор;
- Периодичност и ориентиловъчна продължителност на срещите на групата, ръководство на заседанията, възможност за изпращане на заместници;
- Възлагане на задачи на членовете на групата и отчитане на тяхното изпълнение.

5.1.5 Планиране на партньорството

Планът за реализиране на партньорската дейност трябва да бъде разписан, за да служи като ориентир за всички участници. Той трябва да се съгласува, а неговото изпълнение да бъде наблюдавано, за да може своевременно да се правят превантивни корекции.

Основните стъпки при планирането трябва да бъдат:

1. Определяне на основните етапи (стъпки) и техният краен продукт.

Крайните продукти са важен ориентир за успеха на изпълнението на работата по изготвяне на стратегията.

2. Определяне на конкретните дейности във всеки етап.

Важно е във всеки от предложените етапи (стъпки) да се идентифицират конкретни задачи. Този процес е необходим за да може точно да се определи времето и ресурсите за изпълнение на задачите.

3. Определяне на последователността при изпълнение на задачите и тяхната взаимна връзка.

Важно е да се установи дали изпълнението на дадена дейност не изисква приключване на друга дейност, която е предпоставка за нейното осъществяване.

4. Определяне на отговорностите:

Трябва да се определи кой ще участва в изпълнението на всяка дейност и кой ще отговаря за него. Отчитат се характеристики като роля на различните участници, професионални и лични качества и т.н., както и обемът на работата по задачата и нейните изисквания към знания, умения и др.

5. Определяне на сроковете.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Това предполага да се определи продължителността на всяка дейност, да се уточни моментът на нейното начало и край. Един от критичните моменти е дали едни и същи участници не трябва да работят едновременно по повече от една задача (това може да доведе до промяна в графика). Трябва да се провери дали определената продължителност на дейностите (задачите) и тяхното разполагане във времето позволяват приключване на работата като цяло в предвидения срок. Ако това не е така, може да се помисли за различни стратегии за осъществяване на отделните дейности:

- отделяне на повече ресурси за дадена дейност (например увеличаване броя на хората, които работят по нея);
- модифициране на дейностите (намаляване обема на работата);
- промяна на последователността на дейностите и т.н.;
- Определяне на необходимите ресурси за всяка задача.

Най-важното изискване към плана е той да се изпълнява (спазва) от участниците в процеса. Това означава преди всичко той да отговаря на техните възможности и виждания, както и да предвижда известни "резерви". Същевременно един такъв план не е абсолютно фиксиран и може да бъде променян (запазвайки основните му параметри, например особено важни срокове) в хода на работата.

Трябва да се отбележи, че в осъществяване на всеки един партньорски проект от голямо значение е поддържане на отношения и сътрудничество.

Най-важните механизми са:

- механизъм за разрешаване на проблеми/задачи;
- постоянно усъвършенстване;
- съвместна оценка;
- постоянно ръководство.

Основният принцип се заключава в това, че при наличие на общи проблеми или значими задачи стимулира заинтересовани страни към обединяването на сили за тяхното разрешаване. Това може да засегне отстраняване на проблеми по пътя на постоянно търсене на възможности за снижаване на издръжки, оптимизация за използване на ресурси и ускоряване за получаване на резултати. Рисковете, както и приходите обикновено се делят между участници на партньорство и всяка от страните е заинтересована в бързо преодоляване на пречки, които неизбежно се появяват в процеса на изпълнение на проекта.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Всички участващи страни редовно се срещат за преразглеждане и оценка на партньорството. Оценяват се конкретни критерии, свързани с ефективността на процеса на партньорството, такива като работа в екип и своевременно разрешаване на проблеми. Това създава почва за дискусия и разкрива проблеми. Оценяването на процеса на партньорство включва периодически проверки. Сравняване на резултати от проверки по периоди помага за разкриване на области, където се налага усъвършенстване и потенциални проблеми. Ръководителите на проекти и техните подчинени трябва да могат да „водят разговор“, да проявяват готовност към сътрудничество, а не към конфронтация при решаване на проблемите. Особено това се отнася към начални стадии на проекта, когато взаимното доверие се проверява по това, как партньорите реагират на първите разногласия и спънки. Ръководителите на проекта трябва да поощряват в своите организации тези хора, които се придържат към принципите на партньорството, и да предупреждават тези, които прибегват към практиката на противостояние.

Съвременната тенденция свидетелства в това, че бъдещото партньорство ще бъде повече разпространено и затова много е важно своевременно да се разкриват фактори, пречещи на развитието.

5.1.6 Работна група за мониторинг и контрол на ОПР на община Болярово 2014-2020

Практическото прилагане на принципа на партньорство при изпълнението на Общинския план за развитие на Община Болярово, Кметът на общината със своя заповед ще създаде Работна група за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие 2014 – 2020 г. Групата за наблюдение ще включва представители на общинската администрация, общински съветници, кметове на населени места на територията на Община Болярово, представители на социално-икономическите партньори, на заинтересованите страни, представители на граждански и бизнес организации, медии. В работната група за мониторинг на изпълнението на ОПР на община Болярово 2014-2020 ще бъдат включени:

- *представители на местната власт* – членове на Общински дирекции, които участват в ръководството и управлението на общински програми или подкрепят инициативата и изпълняват функцията на посредници при осъществяването на мониторинг на програми и проекти на европейско, национално и регионално ниво;
- *представители на СГО* – НПО, читалища, училищни настоятелства, клубове и др.
- *институции* – представители на държавните институции и ведомства на територията на общината, експерти за организиране на процесите за набиране и анализиране на специализирани

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

данни и информация и изготвянето на експертни становища по конкретни индикатори за мониторинга;

- *представители на бизнеса* – участват като партньор на гражданското общество, който осигурява експертна оценка, финансова и логистична подкрепа;
- *Медиите* – представители на медиите за популяризиране на инициативите, оказване на медиен контрол и посредничество при диалога с широката общественост в процеса на мониторинг.
- *независими експерти* - привлечени с цел изготвянето на становища и изследвания по конкретни проблеми.

5.1.7 Функции на Работната група по мониторинг и контрол

Основните функции на работната група ще бъдат свързани с:

- разглеждане и утвърждаване на индикаторите за наблюдение относно изпълнението на Общинския план;
- периодично набиране и анализ на информация и данни по постигнатия напредък (напр. на 3 или 6 месеца), които се предоставят на експертите, ангажирани при подготовка на годишния и/или междинен и/или окончателен доклад по изпълнението на плана;
- обсъждане на резултатите и степента на изпълнение на целите и приоритетите;
- препоръчване на корективни мерки при констатиране на отклонения от първоначално формулираните параметри от изпълнението на поставените цели;
- разглеждане на препоръките, формулирани в различните типове доклади, и предлагане на конкретни стъпки за прилагането им.

В рамките на дейността си Работната група за наблюдение ще изготвя регулярни или конкретни доклади с констатации по прогреса на изпълнението на Общинския план. При необходимост ще предоставя препоръки за неговото подобряване с оглед гарантиране постигането на неговите цели, които ще предоставя на Кмета на община Болярово във формата на експертен доклад. При възложена междинна или последваща оценка Работната група ще подпомага външните експерти, наети по реда на ЗОП за тяхното изготвяне.

Схемата представя връзките и функциите между партньорите в процеса на мониторинг на изпълнението на Общинския план за развитие на община Болярово:

Общински съвет
Орган за наблюдение на Общинския план за развитие на Община Болярово
<ul style="list-style-type: none"> • Обсъжда и одобрява Годишния доклад за наблюдението на изпълнението на общинския план • Осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори • Координация на дейностите по наблюдението между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство • Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение • Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност
<p>Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие и отговаря за изготвянето на Годишния доклад за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие</p>
Общинска администрация
Кметът на община Болярово
Специализирана дирекция
<p>Инициира създаването на работната група, която изготвя регулярни или конкретни доклади с констатации по прогреса на изпълнението и ще предоставя при необходимост препоръки за неговото подобряване с оглед гарантиране постигането на неговите цели, които ще предоставя на Кмета на общината</p>
<p>Работна група за наблюдение изпълнението на Общинския план за развитие 2014 – 2020 г.</p> <p>Включва представители на общинската администрация, общински съветници, кметове на населени места на територията на община Болярово, представители на социално-икономическите партньори, заинтересованите страни, представители на граждански и бизнес организации, медии.</p>

5.1.8 Годишни доклади по изпълнението на Общинския план за развитие

Годишните доклади по изпълнението на Общинския план за развитие са основен, нормативно регламентиран документ в ЗРР по отчитане наблюдението на изпълнението на Общинския план. Те се

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

подготвят под ръководството на Кмета на общината и се приемат от Общински съвет Болярово. Тези доклади служат за основа при оценката на изпълнението и приноса на отделните проекти за постигане на планираните крайни резултати. В тях се представят актуализираните резултати, определят се основните слабости и се предлагат насоки за бъдещето. Анализират се основните фактори, допринасящи за липсата на напредък, за да се извлече опит и да се подобри изпълнението.

Годишните доклади се изготвят в нормативно определеното от чл. 87 от ППЗРР съдържание. Годишният доклад за наблюдението се изготвя от служителите в общинската администрация, на които това е възложено със заповед на Кмета, под координацията на Дирекция “Икономическо развитие, програми, проекти и международно сътрудничество” на „Специализирана администрация“. Проектодокладът се изготвя в периода от януари до средата на март на отчетната година, за одобрение от Кмета. След това до 31 март докладът се внася за обсъждане и одобряване от Общински съвет Болярово.

Кметът на Община Болярово ще утвърди постоянна структура на годишните доклади за наблюдение на Общинския план за развитие, която да се използва за целия период на наблюдение изпълнение на документа. Този постоянен формат на годишния отчет ще осигурява съпоставимост и проследимост на изпълнението в хронологичен план и ще улеснява подготовката на анализи и оценки при изпълнението на Общинския план за определен период. По този начин ще се улесни упражняването на контрол от страна на Общинския съвет и гражданските структури, и предприемане на коригиращи и/или превантивни действия.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие ще се изпраща на председателя на Областния съвет за развитие в 7-дневен срок от решението за тяхното приемане от Общинския съвет.

5.2 Публичност и прозрачност на изпълнението на Общинския план за развитие 2014-2020

Отчитането е неразделна част от мониторинга, която включва систематично и своевременно предоставяне на съществена информация на определени времеви интервали. То е част от процеса, чрез който информацията и знанията се разпространяват и използват за оценка на цялостния напредък към постигане на резултатите или за потвърждаване на постигането на резултатите.

Кметът на община Болярово и Общински съвет Болярово осигуряват информация и публичност на Общинския план за развитие в съответствие със своите компетенции, съгласно чл. 41 от ППЗРР.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Общински съвет Болярово, като орган с най-широки правомощия по наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие, определя и осигурява изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност. Те се отнасят до постигнатите резултати от наблюдението и трябва да гарантират прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

Докладите за наблюдение и оценка изпълнението на Общинския план за развитие се публикуват на интернет-страницата на Общината от общинска администрация, като изискване на ЗРР и ППЗРР в рамките на мерките за публичност и прозрачност на документите. В случай, че община Болярово изпълнява проект в качеството си на бенефициент или партньор по конкретна оперативна програма, се спазват указанията за публичност на УО на оперативната програма.

При изграждане и функциониране на Единната информационна система (ЕИС) за управление на регионалното развитие за различните административни нива, следва да се публикуват за обществено ползване Общинският план за развитие на Община Болярово и докладите от мониторинга, анализът и оценката на неговата реализация – годишни, междинен и окончателен. Целта на ЕИС, съгласно чл. 25 ЗРР и чл. 4 ППЗРР, е постигане на ефективното и ефикасното управление на регионалното развитие и осигуряването на информация, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, финансирането, наблюдението и оценката на регионалното развитие.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

6 ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ - ВИЖ РАЗДЕЛ ПРИЛОЖЕНИЯ

На основата на целите и приоритетите за развитие Програмата за реализация на Общинския план за развитие през периода 2014-2020 г. има за задача, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на и ресурсите за реализация на плана. Програмата има за цел да оптимизира възможностите за финансиране, да идентифицира институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение.

Програмата определя пакет от мерки и проекти за реализация. Тя е съобразена със съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното наблюдение и изпълнение на програмата, отнасящи се до Общинския план за развитие 2014-2020г. Също така са предвидени действия за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в програмата.

Програмата за реализация на ОПР конкретизира инвестиционните дейности и проекти, чрез които да бъдат постигнати заложените цели на развитие. Тук се съдържат оперативните насоки и цели, конкретните мерки за развитие; проектите за реализирането на мерките; необходимите финансови ресурси; звена/институциите отговорни за изпълнението на проектите и времевия период на реализация. Тя е съвкупност от ресурсно осигурени мерки и механизъм за реализация на всяка конкретна цел.

Програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Болярово за периода 2014-2020 г. включва 76 проекта в 4-те приоритетни области на обща стойност 48 815 хил.лв. Проектите в приоритетна област 1. „УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ НА МЕСТНАТА ИКОНОМИКА” са 27 в Приоритетна област 2., „ЖИЗНЕН СТАНДАРТ И КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ” - 25, в Приоритетна област 3. „ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА И ОКОЛНА СРЕДА” – 19 и в Приоритетна област 4. „ТЕРИТОРИАЛНО СБЛИЖАВАНЕ И СЪТРУДНИЧЕСТВО ” – 5 проекта. /Приложения/